

sanctae obedientiae, redire omnimode teneantur.

Ordinarii et aliis executionem huius bullae praecipit.

§ 3. Et insuper, ut eadem statutum et ordinatio facilius vendicet sibi locum, omnibus et singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus aliisque praelatis necnon personis ecclesiasticis in dignitate constitutis, ad quos praesentes literae vel earum transumpta authentica pervenerint, per apostolica scripta mandamus quatenus episcopi et eorum quilibet, per se vel alium seu alios, statutum et ordinationem ac literas nostras huiusmodi ubi et quando expedire viderint, ac pro parte generalis magistri et definitorum praedictorum fuerint requisiti, auctoritate nostra, solemniter publicantes, quoscumque religiosos in eodem Ordine B. Mariae expresse professos, qui ad alios Ordines, sine dictae Sedis speciali licentia, transierunt vel in posterum transierint, nec non etiam illos, quos in praelatorum, regum, reginarum vel aliorum saecularium principum curiis aut alibi ubicumque extra loca praefati Ordinis vagare eis constiterit, ad requisitionem magistri aut definitorum ipsius Ordinis, ad loca dicti Ordinis B. Mariae, in quibus professionem eiusmodi emiserint, infra certum de quo eis videbitur sibi praefigendum peremptorium terminum competentem, omni causa et occasione cessantibus, protinus revertantur, dicta auctoritate nostra moneant et mandent eisdem. Et nihilominus, si monitioni et mandato huiusmodi non paruerint cum effectu, ipsos ad hoc per censuram ecclesiasticam, necnon arrestationem, si opus fuerit, personarum ac carcerationem ac alia fortiora remedia, necnon contraditores quoslibet et rebelles, cuiuscumque dignitatis, status, nobilitatis, praeminentiae vel conditionis fuerint, etiam si pontificali, regali, reginali aut alia quavis ecclesiastica seu mundana dignitate praefulgeant, per censuram eandem, appellatione remota, compellant, invocato ad

hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 4. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, illis praesertim, quibus cavetur, ne quis extra suam civitatem et dioecesim, nisi in certis exceptis casibus et in illis ultra unam diaetam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices a Sede deputati praedicta extra civitatem et dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, ac alii vel aliis vices suas committere, seu aliquos ultra unam diaetam a fine dioecesis eorumdem trahere praesumant, ac de duabus diaetis in concilio generali, et personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis, et aliis constitutionibus et ordinationibus necnon privilegiis, indulgentiis, concessionibus, statutis, decretis, ordinationibus et aliis literis apostolicis monachorum, fratrum Mendicantium et aliis Ordinibus supradictis, eorumque monasteriis, domibus sive locis per Sedem praedictam vel legatos eius, aut alios quoscumque in genere seu in specie concessis, quorumcumque tenorum existant; statutis quoque et consuetudinibus eorumdem, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, quibus omnibus et singulis, etiam si de illis specialis et expressa mentio habenda foret, quoad hoc, illis alias in suo robore permansuris, derogamus expresse, ceterisque contrariis quibuscumque, aut si aliquibus, communiter vel divisim, a dicta Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 5. Verum, quia difficile foret praesentes literas ad singula mundi loca originaliter posse transferri, volumus quod earum transumptis authenticis, manu pu-

Contrariis omnibus derogat.

Transumptis credi iubet.

blica duorum notariorum subscriptis et sigillo alicuius praelati vel collegii roboratis, plena fides, in iudicio et extra, ubicumque exhibita fuerint, adhibeatur, ac si literae ipsae originales forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, pridie kalendas novembris, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 31 octobris 1457, pont. anno III.

PIUS II

PAPA CCXII

Anno Domini MCCCCLVIII.

Aeneas Silvius Piccolomineus Senensis, S. R. E. tituli Sanctae Sabinae presbyter cardinalis et Senensis episcopus, electus est in Summum Pontificem die 19 augusti 1458. Sedit in pontificatu, Friderico III imperatore, annos V, menses XI, dies XXV, et tribus promotionibus XIII creavit cardinales. Obiit Anconae die 14 augusti 1464, et corpus eius Romam delatum, in basilica Vaticana tumulatum est. Vacavit Sedes dies XVI.

I.

Generales Ordinum Mendicantium omnimodam habeant iurisdictionem in omnes Studiorum scholares et officiales, suorum Ordinum professores, quibuscumque Studiorum privilegiis non obstantibus.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Nonnulli regulares, praetextu studii, exemptos se a iurisdictione suorum Ordinis superiorum esse prae-

tendebant. — 2. Hic ideo Pontif. praedictos omnes iurisdictioni generalium Ordinum totaliter supponit. — 3. Quibuscumque non obstantibus.

Pius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Praedicatorum, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum atque Minorum et aliorum Ordinum Mendicantium generalibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Religiosorum excessus, quos antiquus hostis eo sollicitius suscitavit, quo eorum vitae meritoriae ardentius aemulatur, tanto amplius detestantes, quanto ex illis maiora scandala in mentibus fidelium oriuntur: ad illos reprimendum et castigatione debita coercendum, congruum nos decet remedium adhibere.

§ 1. Cum itaque sicut accepimus, dilecti filii provinciales vestrorum Ordinum laudabilem consuetudinem diutius observatam imitantes, nonnullos ex fratribus Ordinum praedictorum, ad hoc idoneos, ad literarum studia, in locis ubi illa vigere noscuntur, causa adipiscendi scientiae margaritam, destinare consueverint, quorum nonnulli, iuvenili et humana fragilitate causantibus, interdum a semita rationis deviantes, discoli et vagabundi effici solent et propriae salutis immemores, quo fit ut suave iugum Domini contemnentes, praelatis suis obtemperare, eorumque salubres correptiones et disciplinam effugere, quinimmo despiciere et multimode eludere contendunt, et, ut id impune efficiant, rectorum, gubernatorum et conservatorum Studiorum, sive privilegiorum eorumdem praesidia et patrocinia, quibus se protegi et tueri valeant, satagunt, exquisitis modis implorant, se ab ipsorum Ordinum superiorum iurisdictione, potestate et correctione exemptos esse praetendentes. Et similiter baccalaurei, lectores, bibliistae sive alii officiales pro tempore in domibus et conventibus civitatum et locorum, in quibus studia huiusmodi vigere noscuntur deputati, cum excessus aliquos

Exordium.

Nonnulli regulares, praetextu studii, exemptos se a iurisdictione suorum Ordinis superiorum esse praetendebant.

commiserint, sive aliter deliquerint, vel eorum inscitia aut imperitia exigente, ab huiusmodi eorum officiis depositi fuerint, idipsum praesumere moliantur, in grave Ordinum praedictorum praeiudicium, animarum suarum periculum, regularis disciplinae vilipendium et contemptum, ac scandalum plurimorum.

Hic ideo Pontif. praedicti omnes iurisdictioni generalium Ordinum totaliter supponit.

§ 2. Nos itaque, attendentes quod si ad reprimendos excessus huiusmodi, et talium praesumptiones temerarias cohibendum, nervus publicae disciplinae lentescat, eorum voluntas sit proclivior ad peccandum, et impunitatis exemplum periculosius in alios derivatur, ac volentes super his de opportuno remedio providere, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus omnes et singulos vestrorum Ordinum professores, qui, spiritu rebellionis assumpto, talia perpetrare praesumpserint, cuiuscumque gradus vel conditionis existant, nisi, canonica monitione praemissa, a coeptis resipuerint, et debitam a vobis pro commissis poenitentiam humiliter susceperint, ac mandatis vestris efficaciter obtemperare studuerint cum effectum, tamdiu excommunicatos, ac omnibus magisterii, baccalariatus, lectoriae, bibliistatus officiis, aliisque dignitatibus et honoribus dictorum Ordinum exutos privatosque, auctoritate apostolica, nuncietis, et ab aliis, ubi, quando et quoties expedierit, nunciari; et si eorum contumacia, protervitas vel rebellio id exegerit, carceribus ad poenitentiam peragendam detrudi et mancipari faciatis, donec spiritu consilii sanioris resumpto, vestris monitionibus et mandatis studuerint, cum emendatione prioris vitae, humiliter obedire, et ab huiusmodi excommunicationis sententia meruerint a Sede Apostolica vel a nobis absolutionis beneficium obtinere.

Quibuscumque non obstantibus.

§ 3. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, exemptionibus, libertatibus, indultis et gratiis Studiis generalibus quorumcumque civitatum et locorum apostolica vel alia quavis auctoritate con-

cessis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus in praesentibus de verbo ad verbum habenda esset mentio specialis, eisque specialiter aut alias sub forma certa vel specifica derogandum: quae eisdem fratribus et professoribus, quoad hoc, nolumus in aliquo suffragari, etiam si hoc in eisdem caveretur expresse, ceterisque contrariis quibuscumque, aut si professoribus Ordinum praedictorum, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, a Sede Apostolica sit indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo, xv kalendas octobris, pontificatus nostri anno i.

Dat. die 17 septembris 1458, pont. anno i.

II.

Expositio bullae Callisti III de canonizatione S. Vincentii Valentini, professoris Ordinis fratrum Praedicatorum S. Dominici, eiusque adscriptio cathalogo Ss. confessorum, et institutio festivitatis pro die 6 mensis aprilis.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Deus multoties suscitavit viros sanctos pro hominum salute. — 2. Et mox suscitavit S. Vincentium ad confutandos errores infidelium, quorum copia agebatur. — 3. Qui aetatis an. 18 habitum fratrum Praedicatorum suscepit, et deinde magisterium theologiae consecutus fuit; — 4. Verbum Dei postea praedicavit, infidelium errores confutavit, quo usque, annum transcendens 70, in Domino obdormivit. — 5. Nonnulli dicti viri signa Sedi Apostolicae nunciarunt. — 6. Et apud Martin. V, Eug. IV et Nicolaum V hoc idem duces et praelati Britanniae ege-

runt. — 7. Reges quoque et generalis Ordinis alique testificati sunt praeclara merita et miracula S. Vincentii, etc. — 8. His promotus, Nicol. V informationem praedictorum tribus cardinalibus commisit. — 9. Qui processum formarunt, et multa miracula verificata fuerunt. — 10. Nicolao defuncto, Callistus III creatus est Pont., qui, cum esset unus de tribus cardin. deputatis, alium cardinalem loco sui suffecit. — 11. Habuitque in consistoriis secretis relationem verificationis virtutum et miraculorum, ideoque ad ulteriora procedi iussit. — 12. Et tandem ad canonizationem deveniendum esse pronunciavit. — 13. Ipsumque canonizavit, et Ss. confessorum numero adscripsit. — 14. Eius festum die 6 aprilis celebrari iussit. — 15. Miraculorum processum in monasterio B. Mariae super Minervam de Urbe asservari praecepit. — 16. Ecclesias eius visitantibus indulgentias concessit. — 17. Callist. autem III obiit, et bulla desuper non fuit expedita, ideo hic Pontif. eam edidit. — 18. Sanctio poenalis.

Pius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Rationi congruit et convenit honestati, ut ea quae, Romani Pontificis deliberatione provida ac venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium omniumque praelatorum tunc in Romana Curia residentium consilio et assensu unanimi, decreta, statuta et ordinata fuerunt, licet, ipsius praedecessoris superveniente obitu, literae apostolicae confectae non fuerint super illis, suum plenarium sortiantur effectum.

Deus multoties suscitavit viros sanctos pro homin. salute.

§ 1. Dudum siquidem felicitis recordationis Callistus Papa III, praedecessor noster, Iesu Christi in terris, superna dispositione, Vicarius, et B. Petri caelestis regni clavigeri successor, cum militantis Ecclesiae gubernacula superna regeret voluntate, et immensam Dei nostri clementiam in eo maxime interna meditatione cognosceret, quod hominem, quem ad suam imaginem similitudinemque formaverat, a se Ipso incommutabili bono,

dolo serpentis, aversum, ad se brachio suae virtutis reducere, et culpa ipsius lapsum volens in persona propria reparare, humanae naturae ministerio usus est, ut sua mirabili potentia, inde medellam ferret hominibus, unde vulnus cerebatur illatum, ac pro sua bonitate debitor ipse homo et obnoxius remaneret. Nam, licet omnipotens sermo dilapsus foret antea in prophetas, ut divini secretum consilii cognoscentes, ac spem humanae reparationis habentes solum Creatori suo servirent, ipsum Dominum adorarent, ac posteros venerari et adorare docerent; in fine tamen saeculorum, cum venit temporis plenitudo, misericordiarum Pater ingenuus, Verbum suum, per quod fecit et saecula, de coelis misit in orbem, ut humanam carnem assumens, aeternae vitae viam lapsis perditisque ostenderet, culpam protoplasti in ara Crucis, proprio cruore dilueret, nobisque coeli ianuam aperiret. Utque tanti mysterii, Incarnationis videlicet et Redemptionis huiusmodi veritas cunctis mortalibus innotesceret, apostolos suos, quos in vitae, doctrinae et operum suorum testimonium elegerat, aliosque discipulos in universum mundum ad praedicandum Evangelium destinavit, qui suis eloquiis, signis et virtutibus, veluti solis radiis, orbem terrarum illuminarent. Sed cum, successu temporis, callidi hostis iniquitas, antiquae et usitatae fraudis commentis, humanum genus tam grandis et sacratissimae redemptionis fructu privare, et in aeternam praedam adducere moliretur, divina clementia semper generi miserata humano, suae Ecclesiae orthodoxae opportune subveniens, viros misit plurimos, sanctitate et scientia praeditos, virtutibus redimitos, temporari convenientes, qui, velut divini gregis arietes, rectum iter gregi suo ducatumque praeherent, et bonis adhortantibus operibus et exemplis hominum titubantes animos roborarent, aut martyrii gloria aut vitae integritate, seu errorum gentilium

et haereticorum confutatione, vel divinae virtutis et promissae felicitatis aeternae praedicatione, eidem sacrosanctae Ecclesiae praesidia maxima et adiumenta tribuerent.

Et mox suscitavit S. Vincentium ad confundendos errores infidelium, quorum copia agebatur.

§ 2. Atqui eiusdem praedecessoris temporibus, cum in occiduis partibus iudaeorum maxime et infidelium multitudo crevisset, ac literis et divitiis affluerent propemodum, tremenda quoque dies illa novissima oblivioni pene tradita esset, divinae providentiae altitudo suae praeclaris viris eandem Ecclesiam instaurare et decorare disposuerat, pro ipsorum salute fidelium, Vincentium Valentinianum, Ordinis fratrum Praedicatorum et sacrae theologiae eximium professorem, aeterni Evangelii in se documenta habentem, veluti athletam strenuum, ad iudaeorum eorundem saracenorumque et aliorum infidelium confundendos errores, et extremi tremendique iudicii diem, quasi alterum angelum volentem per coeli medium, pronuntiandum evangelizandumque sedentibus super terram, tempore opportuno, transmisit, ut in omnes gentes, tribus et linguas, populos et nationes, verba salutis diffunderet, regnum Dei, diemque iudicii appropinquare ostenderet, et aeternae vitae semitam demonstraret. Cum vero tunc tanti viri excellentiam, qui id gratia consecutus est, quod Angeli naturaliter sortiuntur, ipsius quoque vitae et conversationis actus, idem Callistus praedecessor, ad aedificationem fidelium et posterorum memoriam, ex parte aliqua recensere decrevisset, prout compertum et notissimum habuit, eundem praeclarum virum Vincentium in amplissima Hispaniarum urbium, Valentia scilicet civitate, ex christianis et honestis parentibus ortum alitumque fuisse, et ab ineunte aetate cor senile gessisse testatur.

Qui aetatis a. 18 habitum fratrum Praedicatorum suscepit.

§ 3. Qui, dum caliginosi huius saeculi labilem cursum, pro ingenii sui modulo, consideraret, et iam suae aetatis annum decimum octavum attingeret, Religionis

habitum Ordinis memorati summa cum devotione recepit, ac demum regulari professione solito more emissa, sacris literis tam efficacem operam dedit, ut magisterio in eadem theologica facultate dignus ab omnibus censeretur, et ob hoc ipsius magisterii insignia consecutus est.

et deinde magisterium theologiae consecutus fuit.

§ 4. Ac deinde, solita in talibus oblata licentia, verbum Dei praedicare et aeternae beatitudinis semina cordibus infidelium infundere, errores denique et perfidiam iudaeorum et infidelium eorundem confutare coepit mirum in modum, ratione ostendens quam terribilis index in ipso extremo iudicio reprobis et iniquis Redemptor ipse futurus sit. In quibus quidem salutiferis praedicationibus et laudabilibus actibus usque adeo perseverans, ac multas Hispaniarum, Galliarumque ac Italiae provincias, quasi novum sydus, peragrans illustrans; tandem in Britanniae civitate Venetensi, septuagesimum eiusdem aetatis annum transcendens, praedicationis et vitae cursum devotissime consummavit.

Verbum Dei potest praedicavit, infidelium errores confutavit, quo usque annum transcendens 70, in Domino obdormivit.

§ 5. Ac postquam Deus, qui non permittit, quae Ecclesiae suae sanctae profutura conspicit, conculcari, aut abscondita latere sub modio, eos, qui, praedicatione ipsius divini viri, spiritualium et corporalium sanitarum beneficia receperant, inspiravit quod sanctitatis insignia, quae in ipso divino viro cognoverant Sedi Apostolicae nunciarent, ipsamque de eiusdem sancti viri operibus informarent.

Nonnulli dicti viri signa Sedi Apostol. nunciaverunt.

§ 6. Itaque colendae mem. Ioannes et Petrus, quondam Britanniae duces, ac praelati et alii ipsius ducatus devotae personae, multique aliarum provinciarum devoti viri, apud quos vivens praefatus Vincentius Dei verbum seminaverat; fratres quoque Ordinis memorati Sedem praedictam iteratis vicibus interpolatisque temporibus adire, tenente locum eiusdem clavigeri felicitis recordationis Martino V, ac postmodum Eugenio IV et deinde Nicolao V, Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris.

Et apud Martinum V, Eug. IV et Nicolaum V hoc idem duces et praelati Britanniae egerunt.

Reges quoque et generalis Ordinis alique testificati sunt praeclara merita et miracula S. Vincentii, etc.

§ 7. Sed clarae mem. Ioannes Castellae et Legionis, ac Alphonsus Aragonum, reges illustres, multique alii Ecclesiarum praelati ac viri nobiles saeculares, universitates quoque studiorum ac civitatum, necnon dilectus filius Martialis Auribelli, dicti Ordinis generalis magister, nomine ipsius Ordinis, eandem Sedem cum instantia pulsaverunt, affirmantes quod insignis vir ipse, dum in humanis egit, vocibus prophetarum verbisque evangelicis ita inhaesit, ut praecepta firmiter servaret divina, et consilia minime praeteriret. Divinae quoque laudis praeco maximus, ac iniquitatis humanae reprehensor fuit; delegatoque sibi praedicationis officio ita functus est, ut, necessariis ad vitae tutelam contemptis, nedum in futurum, sed nec in diem laboravit, illa veste, illo habitaculo, illo cibo contentus, quae Deus sibi in tempore praeparabat; nullum munus, etiam oblatum, recipiebat, sed apud offerentes dimittebat, aut pauperibus erogari consulebat. Tantus in eo gratiae fulgor apparuit, tanta Spiritus Sancti abundantia in eo fuit, tot de ore praedicantis speciosissimae veritatis pondera procedebant, ut ingentis multitudinis iudaeos, in lege etiam peritissimos, qui Christum pertinaciter venisse negabant, ad fidem catholicam converteret, et efficacissimos multos ex eis praedicatores Adventus Christi, Passionis ac Resurrectionis, et pro Christi nomine mori paratos fecit. Tanta in ipso viro divino fuit auctoritas dicendi, tantaque gravitas, ut terrenis rebus luxuique deditos homines, adeo iudicii futuri timore concuteret, ut terrena despicerent et amarent caelestia, ac levitates et luxus omnium in Dei provocaret affectum. Omni die missam cantavit, omni die praedicavit, omni die (nisi urgens adesset necessitas) ieiunavit. Consilia sancta et recta nulli denegavit, immo ultro obtulit, carnes non comedit, vestem lineam non induit, manus super aegros frequentissime miraculose sanitate

secuta imposuit, mores castissimos servavit, multosque strenuos actus fecit, ubi maxime super magnis rebus populos contententes et regna pace composuit, et ubi vestis inconsutis Ecclesiae Dei scissa conspiciebatur, ut uniretur et unita servaretur non frustra plurimum laboravit; ac in simplicitate et humilitate ambulans, detractores persecutoresque suos cum mansuetudine recipiebat et informabat. Per ipsum quoque divina virtus, ad confirmationem suae praedicationis et vitae, tam per manus ipsius impositionem, quam reliquiarum suarum vestiumque tactum, ac votorum emissionem, multa miracula ostendit. Spiritus namque immundos eiecit; surdis auditum, mutis loquelam restituit; caecos illuminavit, leprosos mundavit, mortuos suscitavit, aliosque variis detentos languoribus miraculosissime liberavit.

§ 8. Quorum omnium efficax assertio fuit, quod idem Nicolaus praedecessor, plene de fama fidei et excellentia vitae atque miraculorum ipsius informatus, volens ad ulteriora procedere, iuxta S. R. E. morem, venerabilibus fratribus nostris, tunc suis, Gregorio episcopo Hostiensi et eidem Callisto praedecessori, tunc in minoribus constituto, ac Ioanni S. Angeli diacono cardinali commisit quod, de veritate fidei et excellentia vitae ac miraculorum gratia, se aut eorum aliquem in Curia, extra vero per iudices ab eis deputandos, diligenter informarent.

Hic promotus, Nicol. V informationem praedictorum tribus cardinal. commisit.

§ 9. Qui mandatis praefati Nicolai praedecessoris obtemperantes, et in Curia nonnullis testibus examinatis, extra vero Romanam Curiam, iuxta potestatem eis datam, in civitate Neapolitana venerabiles fratres nostros patriarcham Alexandrinum, archiepiscopum Neapolitanum, et episcopum Maioricensem ibidem commorantes; in partibus Delphinatus Vasionensem et Uticensem episcopos ac dilectos filios officialem Avinionensem et decanum Ecclesiae S. Petri Avinionensis; in regno

Qui processum formarunt, et multa miracula verificata fuerunt.

Franciae, archiepiscopum Tolosanum, episcopum Mirapicensem ac eorum officiales; in Britannia vero, Dolensem et Macloviensem episcopos, necnon S. Iacuti et Debusanensis, Dolensis et Nannetensis diocesis abbates, ac Nannetenses et Venetenses officiales subdelegarunt. Qui, iuxta tenorem potestatis eis per commissarios traditae, testes examinarunt, et dicta ipsorum in scriptis redacta, clausa cum subscriptione notariorum et sigillis eorum, ad Curiam transmiserunt. Et tandem per eosdem cardinales commissarios, inspectis, recognitis ac visis diligenter processibus, inventum est quod in civitate Neapoli viginti octo, in Avinionensi et circumvicinis partibus decem et octo, in regno Franciae, videlicet Tolosanenses quadraginta octo, in Britannia vero trecenti et decem testes examinati, inter quos nonnulli S. R. E. cardinales, multi episcopi et Ecclesiarum praelati, rex Aragonum praefatus, plurimique alii ex statu saeculari viri nobiles, pluresque alii legum, artium ac sacrae theologiae baccalarii, licentiatii, doctores ac magistri extiterunt.

Nicolaus defuncto, Callistus III creatus est Pontifex, qui, cum esset unus de tribus cardinalibus deputatis, alium cardinalem loco sui sufficit.

§ 10. Ac postquam dictus Nicolaus praedecessor, rebus fuerat humanis exemptus, piaem mem. Callistus Papa III, praedecessor noster, dudum ante in minoribus constitutus et unus ex commissariis antedictis, ad apicem Summi Apostolatus assumptus, dilectum filium nostrum Alanum, tit. S. Praxedis, S. R. Ecclesiae presbyterum cardinalem, loco sui, in huiusmodi negotio deputavit delegatum.

Habuitque in consistorio secretis relationem verificationis virtutum et miraculorum, et deinde ad ulteriora procedi iussit.

§ 11. Et facta eidem Callisto praedecessori per praefatos commissarios relatione fideli in duobus secretis consistoriis de dictis testium examinatorum, reperit omnia quae, de fide, de excellentia vitae, de laboribus, moribus castis, de actibus strenuis, de humilitate et simplicitate, ac miraculis ipsius Vincentii dicta fuere, legitime probata. Ideoque, de consilio venerabilium fratrum nostrorum tunc eius-

dem S. R. E. cardinalium, ad ulteriora in canonizatione eiusdem Vincentii procedendum esse decrevit, et deinde, ex more, dicta ipsorum testium fecit in duobus consistoriis generalibus publice recitari, ac postea, vocatis eisdem cardinalibus et praelatis, qui in Curia aderant omnes, nemine discrepante, consuluerunt ad canonizationem dicti Vincentii esse merito procedendum.

§ 12. Idem quoque Callistus praedecessor, dicta die, videlicet tertia iunii, pontificatus sui anno primo, in ipsorum cardinalium et praelatorum praesentia, de ipsorum omnium consensu unanimi, pronuntiavit atque decrevit Vincentium praefatum esse canonizandum, quod publice et solemniter faciendum, in festo apostolorum Petri et Pauli proxime sequenti, videlicet tertio kalendas iulii, pontificatus eiusdem anno praedicto, statuit et etiam ordinavit.

§ 13. Postmodum vero, dictus Callistus praedecessor, die solemnitatis apostolorum huiusmodi, ut praefertur, adveniente, tam ex vitae excellentia, quam miraculorum coruscatione, necnon vera notitia, quam de ipso Vincentio, tunc vivente, habuerat, eum virum comperit assecutum fuisse gratiam, quam Deus omnipotens sanctis et electis suis concessit, et consimilia signa ex eo consecuta fuisse, quae, ad cognoscendum fideles ac Dei ministros, Veritas in suo Evangelio demonstravit, pro suae informatione Ecclesiae, ne posset errare, sic inquit: *Signa autem eos qui crediderint haec sequentur; in nomine meo demonia eiicient, linguis loquentur novis, super aegros manus imponent, et bene habebunt* (1). Ea propter eum auctoritate apostolica canonizavit, et literarum suarum (si desuper confectae fuissent) tenore, in sanctorum cathalogo adscribendum esse decrevit.

§ 14. Universos et singulos patriarchas, archiepiscopos, episcopos ceterosque Ecclesiarum praelatos monuit et attente hor-

(1) Marc. xvi, 17 et 18.

Et tandem ad canonizationem deveniend. esse pronuntiavit;

Ipsamque canonizavit, et Ss. confessor. numero adscripsit.

Eius festum die 6 aprilis celebrari iussit.

tatus est, eis nihilominus iniungendo quod octavo idus aprilis festum eiusdem S. Vincentii, sicuti de uno confessore non pontifice, annis singulis, devote et solemniter celebrarent ac facerent a suis subditis devotione congrua celebrari et etiam venerari, ut pia eius intercessione a noxiis protegi, et sempiterna gaudia valerent adipisci.

Miraculorum processum in monasterio B. Mariae super Minervam de Urbe asservari praecipit.

§ 15. Miracula vero quae Deus per eundem sanctum fecerat, propter eorum multitudinem, ne modum literarum, si, ut praefertur, confectae fuissent, egredirentur, duxit silentio praetereunda. Mandans processus omnes super illis habitos, in ecclesia domus S. Mariae super Minervam de Urbe dicti Ordinis, ad perpetuam rei memoriam custodiri, et illorum copiam volentibus exhiberi, ac etiam in officio ipsius sancti viri, quoad fieri posset, latius declarari.

Ecclesias eius visitantibus indulgentias concessit.

§ 16. Ceterum Callistus praedecessor praefatus, ut ad tanti confessoris venerabile sepulchrum et ecclesias, in quibus de eo festivitas celebraretur, eo devotius et affluentius fidelium conflueret multitudo, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui reverenter ac devote ad praedictum sepulchrum et ecclesias in eodem festo annuatim accederent, ipsius suffragia petitori, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisus, septem annos et totidem quadragenas, de iniunctis eis poenitentibus, misericorditer relaxavit.

Callistus autem III obiit, et balia desuper non fuit expedita, ideo hic Pontifex eam edidit.

§ 17. Ne autem, pro eo quod super canonizatione et aliis praemissis eiusdem praedecessoris literae, eius superveniente obitu, minime confectae fuerunt, in posterum valeat de huiusmodi canonizatione et aliis praemissis quomodolibet haesitari, licet ea in basilica Principis apostolorum de Urbe, eisdem cardinalibus, praelatis et multitudine populi circumstantibus, fuerit publicata; volumus et apostolica auctoritate decernimus quod canonizatione et alia praemissa, dicta die, videlicet tertio

kalendas iulii, plenarium sortiantur effectum, ac si sub ipsius diei data eiusdem praedecessoris literae confectae fuissent, prout superius enarratur, quodque praesentes literae, ad probandum pleno canonizationem ipsam et omnia alia praedicta ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur.

§ 18. Nulli ergo etc.

Sanctio poenalis.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae MCCCCLVIII, kalendis octobris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 1 octobris 1458, pontif. anno 1.

III (1).

Appellantes a Summo Romano Pontifice ad futurum concilium, eorumque consilarii et fautores poenis excommunicationis criminisque laesae maiestatis divinae et humanae subiciuntur.

SUMMARIUM

Plurima oriuntur mala ab appellatione interposita a Rom. Pont. ad futurum concilium. — 1. Hic Pont. eam damnat, et a mandatis Papae provocari prohibet. — 2. Contravenientibus poenas excommunicationis et interdicti et criminis laesae maiestatis infligit. — 3. Sanctio poenalis.

Pius episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Execrabilis et pristinis temporibus inauditus tempestate nostra inolevit abusus, ut a Rom. Pontifice, Iesu Christi vicario, cui dictum est in persona beati Petri: *Pasce oves meas, et quodque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis*, nonnulli, spiritu rebellionis imbuti, non sanioris cupiditate iudicii, sed commissi evasione peccati, ad futurum concilium provocare praesumant, quod quantum sacris canonibus adversetur, quantumque reipublicae christianae noxium sit, quisquis non ignarus iurium intelligere potest.

Plurima oriuntur mala ab appellatione interposita a Rom. Pont. ad futurum concilium.

(1) Haec in Edit. Rom. sub numero v (a. r.).

Namque (ut alia praetereamus, quae huic corruptelae manifestissime refragantur) quis non illud ridiculum iudicaverit, quod ad id appellatur quod nusquam est, neque scitur quando futurum sit? Pauperes a potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita scelera, nutritur adversus primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, et omnis ecclesiastica disciplina et hierarchicus ordo confunditur.

Bis Pont. eam
damnat, et a
mandatis Papae
provocari pro-
hibet.

§ 1. Volentes igitur hoc pestiferum virus a Christi Ecclesia procul pellere, et ovium nobis commissarum saluti consulere, omnemque materiam scandali ab ovili nostri Salvatoris arcere, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium cunctorumque praelatorum ac divini et humanis interpretum Curiam sequentium consilio et assensu, ac certa nostra scientia, huiusmodi provocationes damnamus, et tamquam erroneas ac detestabiles reprobamus, cassantes et penitus annullantes, si quae hactenus taliter interpositae reperiantur, easque, tamquam inanes ac pestiferas, nullius momenti esse decernimus et declaramus. Praecipientes deinceps, ut nemo audeat, quovis quaesito colore, ab ordinationibus, sententiis, sive mandatis quibuscumque nostris ac successorum nostrorum, talem appellationem interponere, aut interpositae per alium adhaerere, seu eis quomodolibet uti.

Contravenien-
tibus poenas ex-
communic. et
interdicti et cri-
minis laesae ma-
iestatis infligit.

§ 2. Si quis autem contrafecerit, a die publicationis praesentium in Cancellaria apostolica, post duos menses, cuiuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis fuerit, etiam si imperiali, regali vel pontificali praefulgeat dignitate, ipso facto sententiam execrationis incurrat, a qua, nisi per Romanum Pontificem, et in mortis articulo, absolvi non possit. Universitas vero sive collegium ecclesiastico subiacet interdicto, et nihilominus, tam collegia et universitates, quam praedictae et aliae quaecumque personae, eas poenas ac censuras incurrant, quas rei maiestatis et

haereticae pravitatis fautores incurrere dignoscuntur. Tabelliones insuper ac testes, qui huiusmodi actibus interfuerint, et generaliter qui scienter consilium, auxilium dederint vel favorem talibus appellantibus, pari poena plectantur.

§ 3. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrorum voluntatis, damnationis, reprobationis, cassationis, annulationis, decreti, declarationis et mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Sanctio pro-
nalis.

Datum Mantuae, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono, decimo quinto kalendas februarii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 18 ianuarii 1459, pont. anno 1.

IV.

Erectio Ecclesiae episcopalis civitatis Senarum, in provincia Hetruriae, in Ecclesiam archiepiscopalem.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causa istius erectionis. — 2. Segregatio Ecclesiae Senensis a provincia Romana, et erectio in archiepiscopatum. — 3. Gratiarum concessio dictae Ecclesiae et eius archiepiscopo. — 4. Clausula derogatoria.

Pius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Triumphans Pastor aeternus, gloriosa sanctorum traditione Patrum, ut suum salvaret populum, directis in monte colloquiis, eruditionis sacratissimae praemisit mysteria, quod ignis in altari sacerdotis confoveatur officio, et ut sine intermissione comburat, ligna ei subiicere illius non cesset ministerium studiosum. Altare quippe Dei, cor fidelis habetur cuiuslibet in quo ipsius ardor ignis indesinenter

Prooemium.

experitur, quo velut flammam ardentis necesse est incendere caritatis. Sancta vero et immaculata (quam Pastor ipse, adveniente temporis plenitudine, eius Unigeniti gloriosissimi aspersione sanguinis, fundari, consecrari et aeternaliter stabiliri censuit) mater Ecclesia, ignis eiusdem sacri ductu, flammarum splendore vestita, quo regnavit in Christo, nexus caritatis ipsius compage fideles stringit universos, et Ecclesias alias suas, tamquam adolescentulas, ignis huiusmodi confovet ardoribus, et scintillis adornat claritatis.

Causa istius ere-
ctionis.

§ 1. Nos itaque illius summi directione Pastoris (qui Ecclesiae ac fidelium eorumdem nostrae commisit insufficientiae curam, nosque, licet immerito, in ipsius montis verticem, ad Summi Sacerdotis pontificium conscendere voluit) huiusmodi instructi documentis, adolescentulas ipsas eorumque pastores in partem sollicitudinis, consilii coelestis dispositione, vocatos, in caritatis visceribus ardentius complectentes, ut ea summopere nostri ministerii dona congeramus, nostros continue diffundimus cogitatus, per quae ad exaltationem et incrementum intendenda status Ecclesiarum quoque compunctionis antidotis, et amore fulcienda divino corda fidelium eorumdem, ignis huiusmodi colens et emundans quidquid humanae fragilitatis suasu offensionis aut contagionis irrepperit, validiores evitare possit afflatus, et pro decoris adolescentulis eisdem (quae Regis habitatio sunt aeterni) speciosiora elargita insignia, gravioribus ipsa mater Ecclesia munita propugnaculis; pulchra veluti et decora Hierusalem filia, gregem depascit nitidum, caritatis et virtutum radiis secundius illustratum.

Segregatio Ec-
clesiae Senen-
sis a provincia
Romana, et ere-
ctio in archie-
piscopatum.

§ 2. Ad venerabilem igitur Ecclesiam Senensem agro irriguo (celebris videlicet et insignis congregationis populique venustate) circumdatam, singularesque huiusmodi congregationis palmites, quos (eis de caeli rore et terrae pinguedine benedicens, qui nunc candidior inter lilia

pascitur) munere et meritis ampliavit, eorumque loca extendit Altissimus, paternae non immerito dirigentes considerationis intuitum; sperantesque quod (eo, qui charismatum largitor est omnium, dirigente Domino, et Spiritus almidici, qui, prout vult, sua dispensat dona, gratiarum imbre refecto, de virtute in virtutem, palmitibus ipsis, ad illorum aedificationem, tranquillum quoque et prosperum, sub timore divino, confovendum statum, mutuae caritatis vicissitudine) fructus diutim affluant ampliores, tantoque Apostolicam (in qua caelestis clavigeri apostolorum Principis successores existimus) Sedem puris ingiter corde et animo venerari, illiusque votum intendere, successive accuratioribus debeant studiis, quanto copiosiori eius ubertate distenta apostolicorum elargitione munerum, acceptiora congratulentur impendia liberalius acceptasse. Praemissis et nonnullis aliis rationabilibus nostrum ad id animum inducentibus causis, matura super his cum venerabilibus fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus deliberatione praehabita, de illorum quoque consilio et assensu, ac apostolica plenitudine potestatis, ad omnipotentis Dei totiusque Curiae supercaelestis laudem et gloriam, fidei propagationem, orthodoxae Ecclesiae universalis divinique cultus et omnium fidelium animarum salutis augmentum, Ecclesiam praefatam (quae de provincia Romana esse dignoscitur) a iure metropolitico et Romana provincia huiusmodi omnino segregamus et eximimus, necnon in metropolim, et sedem episcopalem Senensem in archiepiscopalem, auctoritate apostolica, erigimus, eandemque Senensem Ecclesiam, dignitatis metropoliticae honore decorisque titulis, ex specialis dono gratiae decoramus ac etiam insignimus. Necnon venerabili fratri nostro Antonio, episcopo moderno et successoribus suis, dictae Ecclesiae Senensis praesulibus, qui erunt pro tempore, pallium, in signum plenitudinis videlicet

pontificalis officii, assignandum fore; Ecclesiamque Senensem metropolitanam, et praefatos praesules archiepiscopos censeri, et perpetuis futuris temporibus nuncupari debere. Archiepiscopalia quoque et metropolitana insignia gerere, iura, iurisdictiones et cetera singula, prout metropolitanis in eorum civitatibus, dioecibus et provinciis a iure indultum existit, facere, exercere, administrare et exequi posse, eadem auctoritate concedimus. Necnon filias nostras praedictas Suanensem, Clusinensem et Grossetanensem et Massanensem Ecclesias, cum suis civitatibus et dioecibus, iuribus et pertinentiis universis, Ecclesiae Senensi et archiepiscopis praefatis, tamquam illorum metropolitanis et de eorum provincia, ac modernos et pro tempore existentes Suanensis, Clusinensis, Grossetanensis et Massanensis Ecclesiarum praefatarum episcopos, necnon Ecclesias ipsas, quae, videlicet Suanensis, Clusinensis et Grossetanensis, Romanae, necnon videlicet Massanensis Ecclesia, huiusmodi Pisanensi Ecclesiis subiectae existant, ab eisdem Romanae et Pisanae Ecclesiis et eorum provinciis omnino segregamus, illasque Suanensem, Clusinensem, Grossetanensem et Massanensem praefatis archiepiscopis, pro eorum suffraganeis, perpetuo subiicimus et subiectas esse volumus per praesentes. Ita quod archiepiscopi Senenses in eisdem Suanense, Clusinense, Grossetanense et Massanense civitatibus et dioecibus ius metropolitanum sibi vendicent, necnon Suanensis, Clusinensis, Grossetanensis et Massanensis episcopi praefati eisdem metropoli et archiepiscopis ad omnia et singula habeantur et sint adstricti, ad quae suffraganei suis metropolitanis Ecclesiis ac metropolitanis tenentur et obligati iudicantur secundum canonicas sanctiones.

Gratiarum concessio dictae Ecclesiae et eius archiepiscopo

§ 3. Volentes praeterea et etiam statuantes quod archiepiscopi et Senensis Ecclesia praefati omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, gratiis et indultis

apostolicis ac aliis quibuscumque potantur et gaudeant, quibus de iure archiepiscopi Ecclesiaeque metropolitanae et earum capitula utuntur, potiuntur et gaudent, necnon Ecclesia Senensis praefata et illi qui ei hactenus praefuerunt ante erectionem huiusmodi, etiam de consuetudine, quomodolibet uti poterant, potiri et gaudere. Quodque suffraganei praefati ac eorumdem Suanen., Clusin., Grossetanen. et Massan. civitatum dioecesiumque clerici et laici, praefatis archiepiscopis, veluti ipsorum metropolitanis, debitas exhibeant obedientiam, reverentiam pariter et honorem. Et insuper irritum ex nunc decernimus et inane, si secus super his, a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 4. Non obstantibus, quod Ecclesiae ipsae, ut praefertur, subiectae fuerint, ac constitutionibus apostolicis, statutis quoque et consuetudinibus Ecclesiarum praefatarum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Si quis autem etc.

Datum Senis, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono, decimo kalendas maii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 22 aprilis 1459, pontif. anno 1.

V.

Praecedentia episcoporum aliorumque ad cathedrales Ecclesias electorum ac protonotariorum apostolicorum.

SUMMARIUM

Praecedentia episcoporum. — Limitatio.

Pius episcopus servus servorum Dei;
ad perpetuam rei memoriam.

Cum servare in rebus ordinem atque modum ad Romanum Pontificem maxime pertineat, ordo vero in eo potissimum

Clausula derogatoria.

Praecedentia episcoporum

consideretur, ut, secundum suam quique dignitatem, aut praecedant, aut sequantur, habita cum venerabilibus fratribus nostris sacrosanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus exacta et diligenti deliberatione, auctoritate apostolica, tenore praesentium, de eorumdem fratrum nostrorum consilio pariter et assensu, statuimus, decernimus, ordinamus atque mandamus ut notariorum nostrorum (quos vulgo protonotarios, quasi per excellentiam quamdam non ab re consuetudo vocitat) nullus deinceps episcoporum venerando sanctoque ordini, tamquam honorabiliorem, sese audeat antepone.

Limitatio.

Sed in cappella quidem nostra, in banco seu scamno secundo, post episcopos, seorsum sedeant, secundum ordinem institutionis eorum. In consistoriis vero publicis (ubi, de rebus quae gerunt, ut authentica conficiantur documenta, rogari consueverunt) quatuor ex eis qui numerarii dicuntur, aut, ipsis absentibus, totidem ex aliis, secundum institutionem eorum seniores, iuxta gradum apostolici solii, honorabiliorem teneant locum, Sedique nostrae proximiores assideant. In aliis autem locis, tam in Curia quam extra, ubique gentium atque terrarum, archiepiscopos et episcopos omnes notarii nostri sequantur eisque cedant, et quod in episcopis sancimus, ad Ecclesiarum cathedralium, auctoritate apostolica, electos pariter et confirmatos extendimus.

Nulli ergo etc.

Datum Mantuae, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono, pridie idus iunii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 12 iunii 1459, pontif. anno 1.

VI.

Erectio Universitatis Nannetensis (1).

SUMMARIUM

Praefatio. — 1. Cathedralium numerus in Britanniae ducatu. — 2. In civitate Nannetensi. — (1) Ex Historia Univers. Parisien. Bulaei, tom. V, pag. 661.

Bull. Rom. Vol. V.

20

net. Universitatem erigi mandat. — 3. Episcopus Nannet. Universitatis cancellarius deputatur. — 4. Gradus et insignia recipiendi facultas. — Eisdem praerogativae et privilegia conceduntur. — 5. Commissio episcopo pro tempore ut concessis privilegiis eos uti faciat. — 6. Conclusiones.

Pius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Inter felicitates, quas mortalis homo in hac labili vita ex dono Dei nancisci potest, ea non in ultimis computari meretur, quod per assiduum studium adipisci valeat scientiae margaritam quae bene beateque vivendi viam praebet, et peritum ab imperito sua preciositate longe facit excellere, et ad mundi arcana cognoscenda dilucide inducit, suffragatur indoctis, et in infimo loco natos inducit in sublime. Et propterea Sedes Apostolica rerum spiritualium et etiam temporalium (1) cuiusvis laudabilis exercitii perpetua et constans adiutrix, ut eo facilius homines ad tam excelsum humanae conditionis fastigium acquirendum, et acquisitum in alios refundendum semper cum augmento quaesiti facilius inducantur; cum aliarum rerum distributio massam muniat (2), scientiae vero communicatio quantum in plures diffunditur, tanto semper augeatur et crescat, illos hortatur, eis loca praeparat et opportuna commoditatis auxilia impartitur, catholicorum principum votis favorabiliter annuendo.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, dilectus filius nobilis vir Franciscus, Britannum dux, sui ducatus Britanniae, in quo novem Ecclesiae cathedrales, civitates insignes, et totidem dioeceses ab invicem distinctae, notabilia monasteria et beneficia ecclesiastica, saecularia et regularia, copiosusque, tam ecclesiasticorum quam saecularium, nobilium et ignobilium populi numerus consistunt, ac eiusdem populi statum prosperari cupiens, ac cognoscens quod, si in aliqua civitate earumdem Studium vigeret literarum generale, quam

Praefatio.

Cathedralium numerus in Britanniae ducatu.

(1) Bulaeus hic addit *provida ministratrix* (n. t.).

(2) Leg. *f. minuat* (n. t.).

plures eiusdem populi, quorum aliqui studiorum literarum per eos inceptorum desertores efficiuntur, alii vero qui ipsi studio operam dare cogitant, ab eo retrahuntur, perfectam acquirerent scientiae margaritam, non mediocriter ipsi statui profuturam; cupiat, pro rei publicae ac incolarum eiusdem ducatus aliorumque ad ipsam margaritam anhelantium utilitate, in una ex civitatibus ipsis uberrima, videlicet Nannetensi, ad quam flumen Ligoris, spatio ducentorum milliarum et ultra navigabilis, a partibus Franciae et deinde ad portum maris ipsi civitati Nannetensi multum accommodum tendit, et per quod omnia vitae humanae necessaria, ad eandem civitatem navali et carbasorum usu vehi possunt, et in qua aeris temperies viget, victualium ubertas, ceterarumque rerum ad usum vitae humanae huiusmodi pertinentium copia reperitur, plurimum desideret fieri et ordinari per eandem Sedem Studium generale in qua libet licita facultate.

In civitate Nannet. Universitatem erigi mandatur.

§ 2. Nos igitur, praemissa et etiam eximiam ipsius ducis et praedecessorum Britanniae principum fidei devotionem et sinceritatem, quam ad nos et Romanam Ecclesiam, cui semper plenarie ac constanter obedivisse sine varietate comprobantur, attente considerantes, ferventi desiderio ducimur quod ducatus praedictus scientiarum ornetur muneribus, ita ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus et diversarum facultatum dogmatibus conditos, sitque ibi fons irrigans, de cuius plenitudine hauriant universi christifideles, undique illic affluentes et literarum documentis insistentes. Horum igitur consideratione inducti, ad laudem divini nominis et orthodoxae fidei propagationem, (1) reipublicae et partium earundem commodum atque profectum:

Auctoritate apostolica concedimus, statuimus et ordinamus quod in dicta civitate Nannetensi de caetero sit et perpetuis

(1) Bulaeus hic addit *ipsius* (R. T.).

futuris temporibus vigeat Studium generale et Universitas existat Studii generalis tam in theologia quam in iure canonico, civili et medicina, quam quavis alia licita facultate, in quibus, sicut in Parisiensi, Bononiensi, Avenionensi, Senensi et Andegavensi generalibus Studiis, ecclesiastici quicumque et qualiacumque beneficia ecclesiastica obtinentes et laici, magistri et doctores doceant, et studere volentes, undecumque fuerint, studeant et proficere ac benemeriti baccalaureatus, licentiae, doctoratus et magisterii et quoscumque alios gradus recipere, illis sic benemeritis impendi valeant atque possint.

§ 3. Volentes et ordinantes quod venerabilis frater Guillelmus, modernus, et pro tempore existens, episcopus Nannetensis, sit Studii et Universitatis huiusmodi cancellarius, qui, aut per eum seu, sede Nannetensi vacante, per capitulum, quoad hoc deputatus vicarius, in qualibet dictarum facultatum commendabilis vitae scholaribus, quos ad hoc rector Studii, regentes magistri sive doctores facultatis, in qua graduati singuli postulabunt, seu maior pars eorum idoneos reputaverint, baccalaureatus et licentiae gradus conferat, ac singuli ipsius Studii magistri sive doctores in facultatibus, in quibus ibidem rexerunt, aliis cum rigore examinis licentiatibus quibuscumque magisterii sive doctoratus insignia, de consilio et assensu aliorum doctorum sive magistrorum praefatae facultatis, inibi impendere sive dare valeant; et ex tunc illi qui insignia huiusmodi receperint, licentiam habeant tam in praedicto, quam ubique terrarum quocumque alio Studio, absque alio examine aut approbatione, legendi, docendi et cetera faciendi, quae magistri et doctores in altero dictorum Studiorum facere possunt; ac quod ipse cancellarius seu vicarius, et qui pro tempore rector ipsius Studii fuerit et doctores inibi residentes, prout eis videbitur, de qualibet facultate aliquibus licentiatibus et scholaribus provi-

Episcopus Nannet. Universitatis cancellarius deputatur.

dis dicti Studii Nannetensis ac duobus ad minus de ducis Britanniae pro tempore existentis consiliariis, pro felici directione dicti Studii salubria statuta et ordinationes concedere (1) possint. Super quibus omnibus et singulis, auctoritate apostolica et ex certa (2) scientia, facultatem et etiam potestatem concedimus per praesentes.

Gradus et insignia recipienti facultas.

Eisdem praerogativae et privilegia conceduntur.

§ 4. Praeterea omnibus et singulis magistris, doctoribus, licentiatibus, scholaribus et studentibus ac studere volentibus licentiam elargimur ad ipsam civitatem Nannetensem accedendi et inibi legendi, docendi et studendi, ac gradus et insignia huiusmodi modis praemissis recipiendi et impendendi; necnon ipsis pro tempore regentibus vel studentibus et qui gradus vel insignia huiusmodi receperint, quod ipsi omnes et singuli omnibus et singulis praerogativis, privilegiis praeminentiis, antelationibus, libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, honoribus et indultis per nos et praedecessores nostros Romanos Pontifices et aliis, quavis (3) apostolica, ecclesiastica vel mundana auctoritate sive potestate quovis modo concessis et ab eis emanatis. Quorum omnium et hac desuper confectarum litterarum, et inde seculorum quorumcumque formas, continentias et tenores, ac si de illis et eorum singulis specialis, specifica et expressa mentio et designatio, necnon tenorem eorumdem de verbo ad verbum insertio facta foret, praesentibus haberi (4) pro expressis, quibus Parisiensis, Bononiensis (5) et Andegavensis generalium Studiorum Universitates, ac in eis graduati, scholares et studentes uti, frui et gaudere possint, valeant et debeant (6) pariformiter, et absque ulla differentia perinde in omnibus et per omnia, ac si illae praerogativae, privilegia, praeminentiae, antelationes, voluntates, indulta, libertates, exemptiones, immunitates, honores et

(1) Bulaeus hic legit *condere*. (2) Addit hic Bulaeus *nostra*; et loc. seq. add. (3) *etiam* - (4) *voluntus* - (5) *Senensis* - (6) *Seque illis defendere possint, valeant et debeant* (R. T.).

concessionem ipsi Studio Nannetensi ac in eo legentibus, studentibus et graduatis, scholaribus et suppositis specialiter et expresse concessa forent et in eorum favorem emanassent.

§ 5. Et insuper, ut eo ferventius ipsi magistri, doctores et studentes in dicto Nannetensi Studio erga studia valeant insudare, quo adversus eorum turbatores vivacis protectoris suffragio cognoverint se munitos, moderno, et qui pro tempore fuerit, episcopo Nannetensi praefato per apostolica scripta committimus et mandamus quatenus praedictis magistris, doctoribus, scholaribus dicti Studii Nannetensis et in illo graduatis efficacis defensionis, protectionis auxilio et praesidio existens, per se vel alium seu alios faciat eosdem magistros, doctores, graduatos, scholares et studentes praemissis praerogativis, privilegiis, praeminentiis, antelationibus, voluntatibus, concessionibus, honoribus et indultis pacifice et quiete uti, frui et gaudere. Nec permittat illos contra ea et praesentium nostrarum litterarum continentiam et tenorem, vel alias a quoquam, quavis auctoritate, etiamsi regali aut archiepiscopali vel alia ecclesiastica vel mundana praefulgeat dignitate, impeti seu etiam indebite molestari, contradictores quoslibet et rebelles per censuras ecclesiasticas et alia iuris remedia, quibuslibet appellationibus postpositis, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis; non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae octavi, praedecessoris nostri, illa praesertim, qua cavetur ne quis extra suam civitatem vel dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam diacetam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, sive ne iudices a Sede Apostolica deputati extra civitatem et dioecesim in quibus fuerint deputati contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vires (1) suas committere, seu aliquos extra suam civitatem et dioecesim, evocare pra-

Commisio eplae. pro tempore ut concessis privilegiis eos uti faciat.

(1) Bulaeus hic legit *vires suas* (R. T.).

sumant, et de duabus diaetis in concilio generali edita, ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, aut si aliquibus, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari, seu quod Studia generalia, nisi ab aliis Studiis similibus ad certam locorum distantiam remotis locis, erigi non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem; ac aliis privilegiis quibuscumque quibusvis aliis generalibus Studiis concessis, et eorum statutis et consuetudinibus etc. (1), iuramento et apostolica auctoritate roboratis, illis praesertim quibus forsitan in eisdem studentes sive licentiat, quod alibi ratione Studii non resideant, vel gradum sive insignia non recipiant antedicta, iure iurandi religione affirmari distinguantur (2); quidem iuramenta hactenus praestita dumtaxat penitus tollimus, et ad illorum observantiam non teneri, auctoritate et scientia similibus decernimus, ac ipsa iuramenta habemus et haberi volumus pro infectis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, concessionis, commissionis, mandati, constitutionis et voluntatis infringere etc.

Datum Senis, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo, pridie nonas aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 4 aprilis 1460, pontif. anno II.

VII (3).

Contra homicidas, vel de homicidio condemnatos aut diffamatos, ditioni Sanctae Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectos.

(1) Bulaeus legit etiam, loco etc. (2) Cum Bulaeo legimus *distinguantur* (R. T.). (3) Haec in Edit. Rom. sub num. x, turbato etiam anno pontificatus, qui tertius, uti nos posuimus, non quartus fuit (R. T.).

SUMMARIUM

Homicidii crimen detestabile est. — 1. Causa huius constit. — 2. Constitutiones ergo edidit hic Pont. in quibus — 3. Homicidas iubet exulare etiam habita pace; eisque remissionem aut saluum conductum ab officialibus concedi non posse. — 4. Appellationis remedium aufert. — 5. Homicidas condemnatos aut diffamatos plures poenas incurrere declarat, etiam si ab officialibus remittantur.

Pius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ad retinendas insolentias transgressorum, si nervus publicae disciplinae lentescit, eorum ad peccandum voluntas fit laxior, et exemplum impunitatis periculosius in alios derivatur, propter quod ad praesidentis officium pertinet talem adhibere iustitiae severitatem et debitam executionem, quod commissi crimina puniat, et committendorum in posterum interdicat audaciam.

§ 1. Cum autem ad audientiam nostram pervenerit quod, a certis annis citra, in nostris et Ecclesiae Romanae terris, locis et tenimentis, nobis et Ecclesiae praedictae mediate et immediate subiectis, quamplurima, quandoque etiam ex levibus causis, commissi esse reperiantur homicidia, sitque inter alia crimen homicidii perniciosum et detestabile, debeatque, iuxta canonicas sanctiones, gravi animadversione puniri, tantoque severius puniendum et extirpandum, quanto manifestius cognoscimus quod ex eo, ut plurimum, scandala et mala plurima subsequantur.

§ 2. Cupientes idcirco, ex debito pastoralis officii, quod nostri et Ecclesiae Romanae praedictae mediate et immediate subiecti, iuxta piam dispositionem Regis pacifici, qui regnat in coelis, pacifici sint et modesti, nonnullas, pro huiusmodi crimine homicidii debite puniendo, edidimus constitutiones infrascriptas, quas ad hoc, ut aliquis de eisdem ignorantiam praetendere non possit, volumus per omnes et singulas civitates, nobis et Ecclesiae Romanae praedictae mediate vel immediate subiectas, publico praeconio publicari,

Homicidii crimen detestabile est.

Causa huius constitutionis.

Constitutiones ergo edidit hic Pontif. in quibus

mandantes ac, auctoritate apostolica, tenore praesentium decernentes, omnes et singulos, iuxta constitutionum earumdem determinationem, obstrictos esse ad observationem ipsarum, ac si personaliter singulis intimatae forent, cum non sit verisimile quod ad eorum notitiam non deveniret quod extitit tam publico praeconio patefactum. Tenor vero constitutionum, de quibus supra fit mentio, sequitur et est talis, videlicet.

§ 3. Sanctissimus Dominus noster, intendens quieti patriae consulere, et ipsam sicariis, homicidis et malefactoribus expurgare, statuit et decrevit quod omnes illi qui pro delicto homicidii fuerint condemnati, seu alias de civitate aliqua et districtu illius banniti, non possint ad civitatem seu districtum huiusmodi quocumque tempore redire, seu in eis vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab haeredibus vel consanguineis seu filiis ipsius occisi, nec legatus, etiam de latere, aut gubernator qui pro tempore fuerit, vel quivis alius possit, auctoritate apostolica seu ex officio suae legationis, aliquem homicidam sic exbannitum rebannire, reducere seu revocare ad civitatem vel districtum, aut eorum alterum, seu ei licentiam vel saluum conductum concedere redeundi seu morandi in eis vel eorum altero, in perpetuum, vel ad tempus modicum sive magnum, nec etiam per diem unum sive noctem, quod si secus per quemquam ex supradictis factum fuerit, incidat in poenam excommunicationis ipso facto, sine ulteriori sententia declarationis, a qua per alium quam per Summum Pontificem (et tunc facta de hoc speciali expressione) non possit absolvi, ac reductio, licentia, revocatio, salvus conductus et cassatio processus et banni huiusmodi sint, ipso iure, nulla nulliusque roboris vel momenti; incidat etiam in poenam ducatorum mille Camerae Apostolicae applicandorum, quam thesaurarius, cui hoc secreto vel publice fuerit denunciatum, retineri faciat

et mandet, nullo super hoc expectato seu requisito superioris mandato; quod si non fecerit, thesaurarius ipse eandem sententiam excommunicationis, ipso facto, cum eisdem qualitatibus, incurrat; ipseque sic rebannitus, reductus, revocatus sive alio quocumque modo reversus, possit et debeat capi, detineri et incarcerari, et de ipso, secundum sententiam contra eum latam, iustitia fieri per gubernatorem, potestatem et alios officiales ad quos spectat seu pertinet, incontinenti, sine ulteriori licentia, notificatione et requisitione superioris vel alterius, sub poena ducatorum auri Camerae Apostolicae applicandorum vel retinendorum, quam thesaurarius praefatus, simili modo et forma, ac sub similibus censuris, faciat retineri, prout superius est expressum. Hoc autem extendi voluit ad eos qui, revocati, rebanniti, vel alias quomodocumque remissi fuerint, quacumque auctoritate seu licentia (praeterquam ex speciali commissione seu mandato Romani Pontificis, contento in literis authenticis et bulla plumbea munitis, a duobus mensibus, citra, termino dierum quindecim, quo possint de civitate libere recedere, eis concessa), vel qui in futurum rebannientur, revocabuntur, seu alias remittentur per quemcumque, quavis auctoritate praedicta, sub poenis pecuniariis et aliis ecclesiasticis censuris de quibus superius est dictum.

§ 4. Item, quod quaecumque appellationes interpositae vel interponendae ab huiusmodi vel aliis sententiis, sive gravaminibus contra homicidas latis, vel a processu contra eos facto, etiam si lis vel instantia super eis pendeat, et inhibitiones vigore ipsarum emissae per auditorem Camerae, vel alium quemcumque ordinarium vel delegatum, sint nullae et invalidae, nec ad ulteriora super eis, vel ipsarum vigore, procedi possit ac debeat: quinimmo appellationes, lites et causae huiusmodi censeantur advocatae, extinctae

(1) Ad hoc vide omnino Pii IV Const. LII, *Et si cuncta*.

Appellationis remedium aufert (1).

et invalidae, nec potestates vel alii officiales inhibiti, huiusmodi mandatis, inhibitionibus, litis pendentis, censuris et poenis in eis contentis adstringantur, immo teneantur et debeant, sub poenis suppositis, ad executionem sententiarum datarum procedere. Possit tamen in causis aliis, a iure vel statuto permissis, appellari ad gubernatorem civitatis seu provinciae; qui infra mensem causam definire teneatur, quo elapso, appellatio, inhibiti et instantia super eis sint nulla; et libere, sine impedimento, possit fieri executio sententiae vel banni, ac si non fuisset inhibiti et appellati; quodque banniti et condemnati propter huiusmodi crimen homicidii, censeantur et sint banniti ab omnibus circumvicinis usque ad milliaria quinquaginta, intra quae, si reperti fuerint, possit et debeat capitalis sententiae sive condemnationis pecuniariae executio fieri contra eos per potestates et alios officiales civitati, districtui et loco praesidentes, sub poenis pecuniariis, simili forma imponendis.

Homicidas condemnatos aut diffamatos plures poenas incurrere declarant, etiam si ab officialibus remittantur.

§ 5. Item, quod omnes et singuli homicidae, quorum delictum notorium fuerit, vel de homicidio infamati seu condemnati (etiam si de delicto huiusmodi, ex forma statutorum, non possit inquiri, vel aliqua poena imponi, vel etiam si ipsius delicti vel poenae, pro eo interposita auctoritate apostolica vel alterius ab ea vel a Romano Pontifice potestatem habentis, sit facta remissio, cassatio, processus et sententia annullata, vel alias quomodolibet dispensatum, per viam gratiae seu iustitiae, in toto vel in parte) non possint habere officia vel dignitates in quibuscumque locis, civitatibus et terris, a quibus banniti fuerint, in quibus domicilium eorum originemque habuerint, seu aliam moram traxerint vel resederint, etiam si fuerint absoluti, rebanniti, vel alias eorum

sententia seu condemnatio, sive processus cassatio, irritatio, vel alias pro infectis habiti; sed perpetuo sint infames et omni dignitate privati, nec possint ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere, non admittantur ad indicandum seu ad aliud officium exercendum, et ab omnibus actibus legitimis sint perpetuo suspensi; quinimmo, si huiusmodi officia acceptaverint, exercuerint seu ad ea exercenda admissi fuerint, tam ipsi quam gubernator, legatus aut superior qui eum elegerit, vocaverit aut ipsum officium exercere seu ei praeesse passus fuerit, poenam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrat et sua gubernatione privetur, nec gesta, in iudicio vel extra iudicium, tam per eum qui admissus fuerit ad officium, quam per eum qui illud ab eo exercere passus fuerit, de cetero valida sint et robur obtineant, quinimmo sint nullius roboris vel momenti; et si ecclesiasticae personae fuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, sine ulteriori declaratione, a qua non possint, praeterquam a Romano Pontifice, cum speciali delicti sive transgressionis huiusmodi expressione, absolvi. Et thesaurarius Camerae, sine aliqua requisitione seu notificatione aut inhibitione vel monitione, salarium eisdem vel alteri debitum retinere debeat, si ab eo debeatur; si vero non debeatur, mandare potestati, gubernatori vel alteri ad quem spectat, ab eis vel eorum altero exigere et satisfieri sub eisdem censuris et poenis, prout superius est expressum.

Nulli ergo etc.

Si quis autem etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, v kalendas februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 28 ianuarii 1461, pont. anno iii.

VIII.

Canonizatio S. Catharinae de Senis eiusque relatio in catalogum Ss. virginum, et festivitatis institutio pro prima dominica mensis maii.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Homo aequalem se Deo facere voluit. — 2. Salvator autem Christus ex semine Abraham nasci et crucis mortem subire, et humanam naturam salvare dignatus est. — 3. Homo tamen magis ingratus est, et multi a fide catholica deviant. — 4. Semper tamen fuerunt aliqui viri Deo accepti qui eius iram placarunt. — 5. Maxime beatus Bernardinus Senensis qui religionem S. Francisci ingressus fuit, innocentemque vitam duxit et miraculafecit, et ideo a Papa Nicolao canonizatus. — 6. Catharina virgo, etiam Senensis, angelicam in terris vitam duxit. — 7. Urban. VI, Innoc. VII et Greg. XI volebant eam canonizare, sed ob varias perturbationes non potuerunt. — 8. Hic ideo Pont. Catharinam, non quia Senensem, sed quia meritis praeclaram cognovit, et Fridericus imp. et Paschalis dux Venetiarum apud istum Pont. pro hac canonizatione institerunt. — 9. Dum Senis commorabatur, ad preces sibi porrectas, in publico consistorio inquisitionem fieri super vita et miraculis Catharinae iussit. — 10. Et ex relatione habitum fuit a commissariis quod, in inquisitione, fuerunt verificata quae hic continentur. — 11. Vitae Catharinae Senensis ac aliquorum miraculorum compendium. — 12. Catharina obiit Romae annum agens trigesimum tertium. — 13. Et sepulta fuit in ecclesia S. Mariae supra Minervam, et miraculis claruit. — 14. Vota de canonizanda B. Catharina data sunt. — 15. Pont. in basilica S. Petri, caeremoniis peractis, Catharinam canonizavit et inter sanctas virgines collocavit. — 16. Statuitque eius festum pro prima dominica maii. — 17. Et indulg. dat eius sepulchrum visitantibus. — 18. Sanctio poenalis.

Pius episcopus servus servorum Dei, universis christifidelibus salutem et apostolicam benedictionem.

Misericordias Domini, quas in dies largius experimur, non satis explicare potest

lingua mortalis. Vincunt humana eloquia divina beneficia. Nec homini datum est Creatorem suum abunde collaudare, nec si omnes artus converterentur in linguas, quomodo ex nihilo creati, de non esse producti sumus in esse: nec vel lapides, vel plantae, vel animalia bruta, sed rationis participes divinorumque capaces effecti sumus: non solum angelis, sed ipsi quodammodo invisibili et excelso Deo similes, gloria et honore coronati, super omnia opera eius imperio potiti. Verum, si nos ipsos rebus caeteris comparamus, nulla creatura magis ingrata reperta est quam homo. Si Luciferi et sociorum eius superbiam praeterimus, solus inter creata rebellis Deo ingratisimus homo est. Reliqua omnia divinam pietatem in suo esse collaudant, nec eius unquam praeceptis adversantur, naturae legibus parent et ea peragunt ad quae producta sunt. Terra aratrum patitur et suscipiens semina, tamquam sub usuris, multiplicata reddit, et imperio Dei obediens, culta atque inculta humano generi consulit. Saxa in aedificiorum usum recepta praesto adsunt, nec scissa vel excocta resistunt. Fructificant arbores in agro virentes, et posteaquam aruerunt, aut ignem nutriunt, aut aedes tectaque sustinent. Quanta herbarum sive in foliis, sive in radicibus, sive in seminibus, sive in succis inest utilitas? Quanta in fluminibus commoditas? Quanta in lacubus ac maribus, quae dum navigia subeunt, inter remotissimas gentes commercia praestant? Quid animalia cetera, sive aquatica sive terrestria? In omnibus laudatur Deus, dum naturae iussa capessunt. Elementa et sydera faciunt imperata. Sol peragit cursum suum, nec praescriptas zodiaci metas excedit. Nec, alieno lucens lumine, suo muneri luna deest. Nec errantes errant stellae, certum semper et statutum iter agentes. Omnia in caelo et in terra laudant Deum, et in officio mentia benedicunt ei, nec legi resistunt impositae. Gravia deorsum cadunt, levia

sursum feruntur. Cuncta gratitudinem ostendunt, Deo parent atque naturae; solus homo ingratus, inhobediens ac rebellis inter creata repertus est, perversi angeli ruinam imitatus. Ille in caelo superbiens Creatorique similis esse cupiens, in abyssum praecipitatus, meditati sceleris poenas dedit.

Homo aequalis se Deo facere voluit.

§ 1. Homo de limo factus et in terra positus, sive (1) imbecillitatis immemor, et ipse quoque alta cupere coepit, qui de ligno vascens prohibito, per boni et mali cognitionem, aequalitatem cum diis optavit, propter quod de paradiso deliciarum eiectus, in multas aerumnas datus est, et porta regni coelorum clausa, mors introivit per orbem terrarum, quae nulli hominum parcat. Quantum filii Adae ante diluvium aberraverint, et quam procul a divina voluntate recesserint, secuta ultio patefecit, quae omnem carnem aquarum inundatione deleverat, ea excepta, quae cum pio Noe in arca salvata est. Ceterum neque in filiis eius nequitia ac perfidia defuit; malignati et ipsi sunt, et in omne prolapsi nefas. Turris Babel in contumeliam Domini coepta est, et ibi labium universae terrae divisum. Ab his bella introducta sunt, rapinae, tumultus, incendia, caedes, adulteria, stupra, periuria et idolorum cultus, et quidquid malorum libido aut superbia gignit. Paucissimi usque ad Abraham reperti sunt divinae legis amatores.

Salvator autem Christus ex semine Abraham nasci et crucis mortem subire, et humanam naturam salvare dignatus est.

§ 2. Ille vero, unicum certumque pietatis exemplum, adeo voluntati Dei sese submitit, ut proprium filium immolare non dubitaret. Propter quod in semine eius benedictae sunt omnes gentes. Ex cuius liberis non solum prophetae orti sunt, divinae legis praedicatores, sed ipse quoque Salvator Christus, secundum carnem nasci dignatus est, qui, pro salute humani generis, cum in forma Dei esset aequalis Patri, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, et homo factus, taedia carnis subiit, tormenta et cruciatus pertulit. Et

(1) Leg. suae (R. T.).

extremam mortem, non secundum naturam, sed violentam, sed ignominiosam, sed acerbissimam et vix homini tolerabilem in ligno crucis sustinuit. In quo moriens, mortem nostram destruxit et vitam reparavit. Despoliavit inferos, abduxit sanctos Patres, et victor mortis ac diaboli triumphator, caelum iam longo tempore clausum aperiens, ascendit ad Patrem nobisque viam ostendit per quam sequi eum possemus, evangelica lege tradita, et baptismo caeterisque sacramentis apertis, per quae lapsi repararemur et salvaremur.

§ 3. Nec tamen, tot tantisque allecta beneficiis, nostra protervitas ac malignitas conquievit, nec gratum exhibuit animum, nec vitia deseruit homo. Sed quo maiori praeventi sumus munere gratiarum, eo magis ingrati reperimur et ad illicita procliviores. Nam, quomodo sublimem diligimus aut honoramus Deum? Quomodo eius mandata servamus? Quis sacrosancto Evangelio paret? Quae reverentia legum? Quis canonum metus? Quae subiectio erga superiores? Quae charitas erga inferiores? Quis aequitatis, quis iustitiae cultus? Quae religio? Qui mores hominum sunt, qui dicunt in cordibus suis: *Non est Deus*? Alii impia efferunt dogmata, et blasphemias in Deum cudunt. Alii, voluptatum servi, nil aliud cogitant, nisi quomodo libidines suas expleant. Alii opibus inhiant alienis. Alii humanum sanguinem sitiunt. Rara innocentia est, eaque parum tuta. Neque propinquitatis iura prosunt, neque scriptae sanctaeque moribus leges. Viribus et fraudibus cuncta obediunt, ita ut neque abs re princeps mundi huius appelletur diabolus, quando pars orbis maior eius arbitrio ducitur. Nam quantum est, quod pseudoprophetae Mahumetis infamia possidet? Orientis praecipuam portionem et Africae maxima regna. Et in Hispania Granatenses et in Graecia multae provinciae, sub Mahumete, Christum blasphemant. Nec parva iudaeorum natio, per orbem terrarum late dispersa, sancti Evan-

Homo tamen magis ingratus est, et multum a fide cathol. deviant.

gellii et christianae legis inimica. Nec desunt in Septentrione atque in Oriente cultores idolorum, in angulum Europae Christianitas redacta est. Nam quamvis per Asiam ac Lybiam christiani non pauci dispersi esse ferantur, non tamen illorum sincera est fides, qui, procul ab Apostolica Sede inter infideles habitantes et cum haereticis communicantes, improba quaedam sapiunt et multis erroribus scatent. Nec christiani qui sunt in Europa, tam re quam nomine christiani existunt. Adumbrata quidem et ficta est multorum religio, sicut opera ipsa manifestant. Nam quotus est qui digna christiano faciat opera? *A fructibus eorum cognoscetis eos*, inquit in Evangelio Dominus. Si vivimus, ut Christus iubet, christiani sumus. Ioannes apostolus, eius filios esse homines asserit, cuius opera faciunt. Si Dei mandata servamus, Dei procul dubio filii sumus; sin diaboli, ad eum pertinemus, dicente Domino: *Vos ex patre diabolo estis*. Dura sententia et tamen vera. Illius quisque filius est et ad eum pertinet, cuius mandata sectatur. Quantum autem ingrati christiani a divinis praeceptionibus procul abierint, et quantum diabolicis suggestionibus adhaeserint, per sese quis intelligit. Interroget quisque conscientiam suam et retroactam ante oculos mentis vitam collocet, et quantum ab officio veri christiani recesserit palam cognoscet. Quae cum ita sint, maxima est summi Dei benignitas et incredibilis misericordia, quae nos tolerat et vivere sinit, expectans ut aliquando conversi redeamus in viam.

Semper tamen fuerunt aliqui viri Deo accepti qui eius iram placarunt.

§ 4. Sed inventi sunt in omni aetate nonnulli Deo placentes, viri sancti, qui, viventes in carne, desideria carnis vicerunt et caelestem in terra vitam egerunt. Quorum meritis et intercessione sustentata est mundi machina, et comminatus ignis retentus, et ira Dei ultioque suspensa. Nec dubitamus quin hodie quoque aliqui sint accepti Deo, quorum preces caelestem nobis Regem placatum benignumque reddant.

§ 5. Inter alios autem, qui Deo pla-

cuerunt, et divinam nobis clementiam placaverunt, urbs Senae, inter Etruscos nobilis, aetate nostra Bernardinum aluit, qui, nobili loco natus, in adolescentiae flore mundo renunciavit, et ingressus B. Francisci Religionem, cum fratres sui Ordinis procul abiisse ab institutis et Regula patris reperisset, eos acriter correxit. Et cum eos omnes in viam reducere non posset, sequestratis pluribus, quibus Regulam reservare placuit, cum his coenobia frequentavit, quae multa de novo correxit, et sanctissimis institutis reformavit. Circuivit Italiam praedicando, vitia fulminavit, virtutes erexit. Mira eius abstinentia fuit, mira integritas, moderata gravitas, eloquii multa suavitas, multa doctrina. Et quoniam verus erat paupertatis cultor, hostis pecuniae et omnium deliciarum inimicus, semper in eius vultu ingens alacritas emicuit et in mente summa quies, ut qui sola innocentia gauderet, nullius sibi conscius criminis, scandalis quampluribus in Italia obviavit et multa miracula perpetravit, propter quae, adhuc vivens, sanctus habebatur, et miro plebium colebatur honore, nusquam sine populi frequentia et singulari reverentia receptus. Qui cum apud Aquilam, Marsorum urbem, huius vitae cursum peregisset, a Nicolao quinto, praedecessore nostro, ipso Iubilei anno, cum christianus orbis, ad purgandas vitiorum sordes, frequens Urbem inviseret, inter sanctos Christi confessores relatus est.

§ 6. Fuerat, et in aetate superiori, parentum nostrorum memoria, in eadem urbe et in sexu foemineo, virgo Catarina, non minoris meriti, nec minus accepta Deo. Cuius preces in conspectu praecelsae Divinitatis humano generi admodum salutare et olim fuisse et nunc esse et in posterum fore non dubitamus. Nam, sicut peccata malorum hominum ac blasphemia iram Dei super nos provocant, ita et sanctorum opera rogaminaque avertunt. Ve-

Maximo beatus Bernardinus Senensis, qui religionem S. Francisci ingressus fuit, innocentemque vitam duxit et miracula fecit, et ideo a Papa Nicolao V canonizatus (1).

Catharina virgo, etiam Senensis, angelice in terra vitam duxit.

(1) Vide Constitutionem huiusce Pontificis, l. v, pag. 101 (R. T.).

rum Catarina, quamvis angelicam vitam in terris egerit, et ante annos octuaginta decedens (1), ad coelum migraverit, multisque signis et gloriosis miraculis clauerit, non tamen adhuc inter sanctas Christi virgines a militante Ecclesia recepta erat. Neque enim Romani Pontifices, qui ante nos fuerunt, id decreverant.

Urban. VI, Innoc. VII et Gregorius XI volebant eam canonizare, sed, ob varias perturbaciones, non potuerunt.

§ 7. Voluerat Urbanus sextus hunc ei honorem impartiri, et post eum Innocentius septimus, ac deinde Gregorius undecimus, qui huius virginis et sanctae conversationis eius, praecipuam habuere notitiam. Sed vexati perturbatione schismatis, quod eorum tempore viguit, et multis bellorum turbinibus ac molestiis agitati, divino, ut duximus, consilio id omiserunt, ne saeviente divisionis procella, quod sanctum una obedientia decrevisset, prophanum altera censuisset. Dilata est res usque ad tempora nostra, nobisque huius sacerrimae virginis canonizatio reservata, tamquam contrerraneae nostrae atque concivis, ut Senensis virginis sanctitas decreto senensis hominis in Romana Sede sedentis prodiret in lucem.

Hic ideo Pont. Catharinam, non quia Senensem, sed quia meritis praecellam cognovit.

§ 8. In qua re, non imus inficias affectum nos aliquem sanctum et pium traxisse. Quis est enim, qui suae urbis praeconia, suae patriae laudes, sui generis virtutes, non libenter vulgari procuret, cum id possit rite et honeste facere? Excellentia facta et illustres virtute homines et in omni genere et in omni parte orbis, nemo est qui non cupidum praecognizandi affectum habere videatur, libentius tamen et maiori cum iucunditate, sua in patria et in sua gente. Etsi nos quidem B. Catarinae sublimes dotes, nobile ingenium, divinam mentem, sacratissimam voluntatem in omni natione quam laetissimi vidissemus, laetiores tamen in urbe Senensi, quae nos genuit. Siquidem meritorum eius longe magis peculiariter esse confidimus participes, quam si virgo haec aut in Africa aut in Scythia aut in India nata fuisset. Neque

(1) Die 29 aprilis, an. 1380, aetatis suae an. 33.

enim fieri potest, quin sanctorum propinquitas aliquid habeat praerogativae. Nil tamen ob hanc causam, plus minusve dicere licet, quam verum est. Nec, propter cognationem aut patriae charitatem, inter sanctos quisquam sine meritis, sine solito examine, sine consuetis solemnitatibus referendus est. Qua propter, etsi iucunde audivimus B. Catarinam Senensem esse, cuius canonizatio petebatur, non tamen in eius canonizatione quidquam omisimus ex his, quae tanta in solemnitate requiruntur. Aderant multae preces non modo Senensis populi, verum etiam aliorum. Nam et carissimus in Christo filius Fridericus Romanorum imperator augustus, simulque dilectus filius nobilis vir Paschalis, Venetiarum dux, nobis supplicavit, ne hanc virginem suo in terris honore privatam ulterius esse sineremus, in quam multorum populorum devotio esset incensa, et multa de ipsa miracula vulgarentur.

Et Fridericus imp. et Paschalis dux Venetiar. apud istum Pontificem pro hac canoniz. institerunt.

§ 9. Mantuam vero petentes, cum inter eundem apud Senenses aliquamdiu supersedimus, et ibi in consistorio publico ingentia eius merita et miraculosa signa nobis essent exposita, vehementesque preces porrectae, ut sanctorum Christi honores illi decerneremus, haud quam statim annuimus; sed, pro veteri consuetudine, tribus nostris S. R. Eccl. cardinalibus, uni episcopo, alteri presbytero, reliquo diacono, vivae vocis oraculo commisimus ut, debitis habitis processibus, de vita et moribus ipsius Catarinae, deque miraculis eius sive in vita sive post mortem patratis, et de reliquis ad canonizationem necessariis diligenter inquirerent, nobisque in secreto consistorio, ut moris est, fidelem relationem facerent.

Dum Senis commorabatur, ad preces sibi porrectas, in publico consistorio inquisitionem fieri super vita et miraculis Catharinae iussit.

§ 10. Commissarii per annum et ultra, donec ex Mantua Romam rediissemus, rem discutientes, inventis processibus antiquis apud Venetos et alibi habitis, examinatisque de novo testibus, et summa cum diligentia cunctis ponderatis, cum seor-

Et ex relatione habitum fuit a commiss. quod, in inquisitione, fuerunt veritate quae hic continentur.

sum inter cardinales tantum, omnium, quae invenerant, veracem nobis relationem fecissent, ac demum per advocatum ea quae nobis exposuerant in publico consistorio denuo recitari curassent, postremo convocatis in aula nostra Romae universis, qui tunc erant in Curia, Ecclesiarum praesulibus, assistentibus nobis cardinalibus, iterum commissarii praefati per organum venerabilis fratris nostri Gulielmi, episcopi Portuensis, natione Gallici, qui primus eorum erat, rursus cuncta quae invenerant, et rite probata videbantur, coram explicaverunt, ex quorum relatione, quae amplissima et ornatissima fuit, haec summam accepimus, quae vera comperta, cognita et explorata sunt.

Vitae Catharinae Senensis ac aliquorum miraculorum compendium.

§ 11. Virgo Catarina, ex civitate Senensi oriunda, mediocribus orta parentibus, prius Deo sese dedicavit, quam Deum posset per aetatem cognoscere. Sex annos nata, ut Domino serviret, eremum concupivit, et urbe egressa, in caverna, loco solitario, delituit, quamvis, iubente Spiritu, paululum demorata, domum redierit. Angelicam salutationem edocta, quoties paternae domus scalam ascendit, toties per singulos gradus, flexo geniculo, beatissimam Virginem Matrem Domini salutavit. Et, anno currente aetatis suae septimo, virginitatem suam consecravit Christo, quem sua in maiestate sedentem mirabili visione contemplata est, et arcana caelestis aulae vidit, quae non potest effari lingua mortalis. Mundanas delicias a se omnes abdicavit. Orationi totam se dedit, corpusculum suum vigiliis, ieiuniis ac verberibus afflixit. Coaequales puellas, ut idem facerent et docuit et suasit. Pubes effecta, scissis crinibus, mortale coniugium recusavit. Convicia et maledicta hominum sprexit. Beati Dominici habitum, quem foeminae gestant de Poenitentia nuncupatae, extorsit, protinusque impetravit. Ancillare officium in paterna domo exercuit, nihil magis cupiens, quam vilis apud homines et abiecta videri. Pauper-

ribus Christi (nam id pater ei indulserat) larga manu subvenit, aegrotantibus summa diligentia ministravit. Diabolicas tentationes et assiduas malignantium spirituum pugnas patientiae clypeo et fidei gulea superavit. Incarceratos et oppressos, quibus valuit modis, consolata est. Nullum ab ea verbum non religiosum, non sanctum excidit. Omnis sermo eius, de moribus fuit, de religione, de pietate, de contemptu mundi, de amore Dei et proximi, de coelesti patria. Nemo ad eam accessit, qui non doctior meliorque abierit. Doctrina eius infusa, non acquisita fuit. Prius magistra visa est quam discipula, quippe quae, sacrarum literarum professoribus, ipsisque magnarum Ecclesiarum episcopis, difficillimas de divinitate quaestiones proponentibus, prudentissime respondit et adeo satisfecit, ut tamquam agnos mansueta factos remiserit, quos tamquam lupos ac leones feroces acceperat; quorum nonnulli divinam in virgine sapientiam admirati, distributis mox inter Christi pauperes, quas possidebant, substantiis, accepta Domini cruce, vitam deinde evangelicam egerunt. Summa huius virginis abstinencia fuit, et admirabilis vitae austeritas. Nam, cum vini et carni um usum prorsus abiiecisset, nec pulmentariis ullis uteretur, ad extremum eo deducta est, ut nec legumina ederet, nec pane vesceretur, nisi coelesti, quem verus christianus in Sacramento sumit altaris. Inventa est aliquando a die Cinerum usque ad Ascensionem Domini ieiunium perduxisse, sola Eucharistiae communione contenta. Per annos circiter octo, minimo herbarum succo, eoque parum retento, et communione sacra sustentata est. Ad cibum quasi ad supplicium pergebat. Ad communionem altaris, quae illi fere quotidiana fuit, quasi ad coelestes nuptias invitata esset, summa cum alacritate proficiscebatur. Cilicio sub veste utebatur, quo carnem macerabat. Nullae illi plumae, nulla pulvinaria erant. Lectum sibi ex

tabulis confecerat: atque in eo iacens, brevissimum somnum accipiebat. Raro enim ultra duas horas interdiu noctuque dormiebat. Reliquum omne tempus, vigilando, orando, praedicando, opera misericordiae agendo, contrivit. Spissis cordulis carnem suam maceravit; dolore capitis pene assiduo torquebatur. Aestuebat febribus, nec aliorum diversorum morborum cruciatu carebat. Luctabatur quam frequentissime cum daemonibus, multisque illorum molestiis vexabatur. Sed aiebat cum Apostolo: *Cum infirmor, tunc fortior sum*. Nec enim in tantis laboribus deficiebat, nec charitatis opera negligebat. Assistebat miseris indigna ferentibus. Arguebat peccatores, et blandissimis verbis ad poenitentiam revocabat. Praecepta salutis omnibus laeta dabat. Quid sectandum, quid fugiendum esset, alacri vultu ostendebat. Dissidentes summo studio componebat. Multa extinxit odia et mortales sedavit inimicitias. Pro pace Florentinorum, qui cum Ecclesia dissidebant et interdicto suppositi ecclesiastico erant, Apenninum et Alpes transire, atque usque in Avinionem ad Gregorium undecimum, Pontificem maximum antecessorem nostrum, proficisci non dubitavit. Cui votum suum, de petenda urbe Roma, in occulto factum, et sibi soli ac Deo notum, sese divinitus cognovisse monstravit. Fuit enim in ea spiritus prophetiae, et multa praedixit antequam fierent, et occultissima revelavit. Rapiebatur saepe a spiritu et, in aere suspensa, divinis contemplationibus pascabatur, adeo extra se acta ut, expuncta percussaque, nihil omnino sentiret, idque frequenter ei contingebat cum divinissima reficeretur Eucharistia. Magnum et sanctum erat in plebibus Catarinae nomen, et undique ad eam aegroti et, malignis vexati spiritibus deducebantur et multi curabantur. Languoribus et febribus in Christi nomine imperabat, et daemones cogebat ab obsessis abire corporibus. Propter quas res duobus Romanis

Pontificibus, Gregorio XI (cuius paulo ante meminimus) et Urbano VI, acceptissima fuit, adeo ut legationibus eorum fungeretur, multisque et magnis spiritualibus gratiis ab eis donaretur.

§ 12. Eadem cum vitae agonem iam peregisset, anno aetatis suae tertio circiter ac trigesimo, in urbe Roma diem suum clausit. De cuius animae in caelum assumptione et gloriosa receptione, stupendae ac mirabiles revelationes factae reperiuntur apud eas personas, quae virginem dilexerunt, maxime vero apud eius confessorem Raimundum Capuanensem, sacrae theologiae magistrum, qui postea generalis totius Ordinis Praedicatorum pater, magister et rector effectus est. Is namque, cum lingua ageret ea nocte qua virgo migravit, hora matutina, in dormitorio, apud imaginem Matris Domini, eam contemplatus est miro splendore fulgentem, et verba ad se consolatoria dicentem.

§ 13. Corpus eius aliquamdiu servatum, denique in ecclesia fratrum Praedicatorum, quae de Minerva dicitur, Romae conditum est, non sine magna populi devotione ac reverentia. Cuius tactu plerique aegroti salutem consecuti sunt a Deo, et nonnullis saluti fuit ea tetigisse, quae sacrata virginis membra tetigere. Postea quoque virgo, ipso iam caelo recepta, vota supplicantium benigne audivit, et ut a sponso et Domino Christo suo Salvatore exaudirentur, curavit. Multi enim ex diversis aegritudinibus curati sunt, qui audita beatæ Catarinae gloriosissima fama, eius patrocinium supplices petivere. Propterea Venetiis, ubi numquam virgo ipsa fuerat, et multis in locis nomen eius cum veneratione receptum est, et vota ei plurima fiunt.

§ 14. Haec et alia quamplurima cum venerabilis frater noster episcopus Portuensis in conventu cardinalium et praesulum exposuisset, et liquido probata esse affirmasset, rogati singulatim, tum omnes cardinales, tum praesules, qui plurimi affuerunt, sententiam dicere, totis suffragiis

Catharina obiit Romae annum agens trigesimum tertium,

Et sepulta fuit in ecclesia S. Mariae supra Minervam, et miraculis claruit.

Vota de canonizanda B. Catharina data sunt.

beata virgo digna coelo et astris declaranda visa est. Nec quisquam fuit qui non magnopere canonizationem eius faciendam probaverit.

§ 15. Quibus ad longum auditis, iussimus in basilica beati Petri apostolorum principis suggestum magnum et ornatum apparari, super quo hoc hodie, adstante populo et clero, sermone de vita et miraculis huius virginis per nos habito, missarum solemnibus celebratis et consuetis caeremoniis rite peractis, ad canonizationem huius virginis, sub his verbis duximus procedendum: Ad honorem omnipotentis et aeterni Dei, Patris et Filii et Spiritus Sancti, ad exaltationem fidei catholicae et christianae religionis augmentum, auctoritate Domini nostri Iesu Christi et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius ac nostra, Catarinam Senensem, illustris et indelebilis memoriae virginem, cuius corpus in ecclesia Praedicatorum, quae Minerva dicitur, Romae iacet, et in caelesti Hierusalem, inter beatarum virginum choros, quando id eius virtus, divina suffragante gratia, meruit, iam pridem fuisse receptam et aeternae gloriae corona donatam, de fratrum nostrorum consilio, declaramus: eamque tamquam sanctam publice privatimque colendam esse decernimus et definimus, atque in sanctarum cathalogo virginum, quas Romana veneratur Ecclesia, redigi et adscribi mandamus.

§ 16. Statuentes festum eius singulis annis, prima mensis maii dominica die, ab universali Ecclesia celebrandum esse, et omnes illi honores praestandos, qui ceteris sanctis virginibus convenire noscuntur.

§ 17. Et insuper sepulchrum eius in ipso festo visitantibus, septem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis poenitentiis, in forma Ecclesiae consueta, misericorditer in perpetuum relaxamus.

§ 18. Nulli ergo etc.
Si quis autem etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo

quadringentesimo sexagesimo primo, tertio kalendas maii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 29 aprilis 1461, pontif. anno III.

IX.

*Contra clericos
ad sacros ordines male promotos.*

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae constitutionis. — 2. Poena contra male promotos. — 3. Tempus quo haec bulla ligare coepit.

*Pius episcopus servus servorum Dei,
ad aeternam rei memoriam.*

Cum ex sacrorum ordinum collatione, character invisibilis animae imprimatur, sacra mysteria dispensentur et ipsarum cura tribuatur animarum; in eorum susceptione excessus graves tanto magis plectendi sunt, quanto ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur.

§ 1. Cum itaque (sicut, dignorum relatione, non nisi moleste accepimus) nonnulli clerici, extra tempora a iure statuta, quidam ante aetatem legitimam, aliqui vero sine dimissoriis literis, contra sanctiones canonicas, se faciant ad sacros ordines promoveri;

§ 2. Nos eorumdem temeritatem tali castigatione reprimentes, ut aliis in posterum committendi similia aditus pracludatur; auctoritate apostolica, hac constitutione perpetuo valitura, statuimus et ordinamus quod omnes et singuli qui, absque dispensatione canonica aut legitima licentia, sive extra tempora a iure statuta, sive ante aetatem legitimam, vel absque dimissoriis literis, etiam citramontanis (praeterquam si, in hoc ultimo casu, per Cameram Apostolicam, iuxta illius stylum, ordinati fuerint), ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoveri, a suorum ordinum executione, ipso iure, suspensi sint; et si, huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus mini-

Exordium.

Causae constitutionis.

Poena contra male promotos

Statuitque eius festum pro prima dominica maii,

Et indulg. dat. eius sepul. visitantibus.

Sanctio poenalis.

strare praesumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Praeterea, ultra alias poenas in tales generaliter a iure inflictas, beneficiis ecclesiasticis possint iure privari.

§ 3. Volumus autem quod praesens nostra constitutio, in Romana Curia existentes, post quindecim dies; absentes vero italicos, post duos menses; alios vero ultramontanos, post sex menses, ab ipsius in audientia contradictarum et Cancellaria Apostolica publicatione et affixione, ligare incipiat.

Nulli ergo etc.

Si quis autem etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno ab Incarnatione dominica millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, decimoquinto kalendas decembris, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 17 novembris 1461, pont. anno IV.

X (1).

Erectio oppidi Pientini in civitatem, eiusque Ecclesiae collegiatae in cathedralam (2).

SUMMARIUM

Praefatio. — 1. Oppidum in quo Pius natus est. — Edificia in eodem oppido Pontificis iussu aedificata. — 2. Cathedralium Ecclesiarum erectio. — Necnon oppida in civitates. — 3. Eisdem cathedralibus iurisdictionem assignat. — Locorum dismembratio. — 4. Ordinaria iurisdictione translata in episc. Pientinum et Ilcinensem. — 5. Pientinam et Ilcinensem Ecclesias unit. — 6. Easdem Ecclesias ab omni iurisdictione eximit. — Ecclesias sic unitas sub Sedis Apostolicae protectione suscipit. — 7. Facta facultate appellandi ad archiep. Senensem. — 8. Contrariorum derogatio. — 9. Conclusiones solitae.

Pius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Praefatio.

Pro excellenti praeminentia Sedis Apostolicae, in qua, post beatum Petrum apostolorum principem, quamquam imparibus

(1) Haec in Rom. Edit. sub num. XI legitur (R. T.).
(2) Ex Ughell., Italia Sacra, tom. I, col. 1178.

meritis, pari tamen auctoritate constituti sumus, in agro irriguo militantis Ecclesiae novas episcopales sedes Ecclesiasque plantare Romano Pontifice dignissimum arbitramur, ut per novas plantationes populorum augeatur devotio, divinus cultus effloreat, subsequatur animarum salus et loca humilia illustrentur.

§ 1. Cum itaque oppidum Corsignani Aretinae dioecesis, in quo dies natalis nobis primum illuxit, et educati postmodum per omnem fere pueritiam fuimus, commendatione quadam naturae ad gratitudinem nos invitat, cogitavimus, postquam ad Summum Apostolatam sumus assumpti, signum aliquod pietatis nostrae ostendere, quod Deo beneplacitum esset et hominibus commendabile. Iussimus itaque, in honorem Sanctissimae Virginis Dei Redemptoris nostri Genitricis ecclesiam magnifici operis a fundamentis ibi extolli, palatioque insigni in paternis aedibus et nonnullis aliis aedificiis locum eundem ornari. Videntes insuper ipsum Corsignani et Montis Ilcini nullius dioecesis oppida satis propinqua, a certis temporibus citra, benedicente Domino, incolis et habitantibus ac rerum facultatibus adeo aucta, ut inter alia Italiae loca ad Sedem Apostolicam merito idonea possint reputari, hanc quoque gratitudinis partem sumus amplexi, et rationem inivimus qua et praesul futurus pro tempore et canonici ac aliae ipsius Ecclesiae, si in cathedralam erigeretur, personae commode habitare et congrue sustentari valerent; nihil incogitatum linquentes, quod ad augmentum et conservationem electionis (1) huius spectaret.

§ 2. Cum itaque, pro divinae largitatis munere, omnia ad eum modum atque ordinem redacta iam sint, ut modo consummationi operis indulgere possimus, nos, praemissis omnibus cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. (2) ac matura consultatione discussis, attendentes hono-

(1) Forsan erectionis (R. T.). (2) Deest forte cardinalibus (R. T.).

Oppidum in quo Pius natus est.

Edificia in eodem oppido Pontificis iussu aedificata.

Cathedral. Ecclesiarum erectio.

rem, qui exinde, per augmentum novi praesulis, Sedi Apostolicae acquiritur, et profectum quod catholicae fidei ob praemissa subsequi potest, suadentibus nonnullis aliis rationabilibus causis ad id nostrum animum inducentibus, ad omnipotentis Dei laudem et gloriam; ac in honorem eiusdem gloriosae D. N. I. Genitricis Mariae, ac beatorum apostolorum Petri et Pauli sacrorumque (1) caelestis curiae paradisi, ac exaltationem catholicae fidei, et decus nostrum ac praefatae Apostolicae Sedis, de eorumdem fratrum consilio et assensu, ac apostolicae potestatis plenitudine, tam praedictam Sanctae Mariae de Corsignano quam etiam Sancti Salvatoris de praedicto Monte Ilcino Ecclesias, sive plebes, et quamlibet earum in cathedrales Ecclesias, quae Corsignani, Pientina, et Montis Ilcini, Ilcinensis nuncupentur, cum sedibus episcopalibus et collegiis sive capitulis distinctis, ac omnibus et singulis cathedralium Ecclesiarum consuetis insignibus. Necnon Corsignani et Montis Ilcini oppida praefata in civitates, quae de caetero non Corsignanum, sed, ad memoriam nostri pontificalis nominis, Pientina, Montis vero Ilcini, Ilcinensis civitates ab omnibus appellentur, motu proprio et ex certa nostra scientia, tenore praesentium erigimus, ipsasque Sanctae Mariae et Sancti Salvatoris in Ecclesias erectas cathedrales episcopali sedium praeminentia et honore, necnon praefatas et erectas Pientinam et Ilcinensem civitates decore, titulo et honore civitatum, in memoriam indelebilem, insignimus. Statuentes ut de caetero tabelliones et alii quicumque civitatem Pientinam in eius contractibus et non Corsignanum appellent. Si vero iidem tabelliones non Pientinam civitatem sed Corsignanum in huiusmodi contractibus appellaverint, censeantur iidem contractus, non ibi sed alibi esse celebrati.

Necnon oppida in civitates

Eisdem cathedralibus iurisdictionem assignat.

§ 3. Praeterea, ut praedictae Pientina et Ilcinensis Ecclesiae et earum praesul decenti sint cleri ac populi ac subdito-

(1) Ughellius legit *sociorumque* (R. T.).

rum numero et dioecesis quantitate decoratae, ipsam Pientinam et Ilcinensem civitates, ab Aretina; necnon infrascripta oppida, castra, villas, sive loca, videlicet Damigliani (1), Porronae, Cinigiani, Podii alle Mura, quae hactenus Crassetanae dioecesis fuerunt, ab eadem Crassetana; ac arcem Tentinnam, cum Balneis Avinianis, Castilionis, Vallis Urciae, Campigliae, cum Balneis S. Philippi, Sancti Petri in campo Continiani, Perignani, Castri veteris, Montis Nigri, Sancti Angeli in colle, Castri Novi Abbatis, Seggiani, Ripae, Vinionis, Monticchielli et Fabricae, quae hactenus Clusinae dioecesis fuerunt, ab ipsa Clusina; necnon Sancti Quirici, Rosenae, Montis Fulloniae, Turritae, Scufriani (2), Petrorii, Castri Muti, Trequendae, Monterongriffoli, Montisissi, Sancti Ioannis ad Asium, Vercellae, Turris Nigrae, Luciniani ad Asium, quae hactenus Aretinae dioecesis, cum clero, populis, incolis, Ecclesiis, monasteriis, beneficiis ecclesiasticis et piis locis, territoriis aliisque omnibus iuribus ac pertinentiis eorumdem, auctoritate et scientia supradictis, tenore praesentium dismembramus et dividimus, illaque omnia et quaelibet eorumdem oppidorum, castrorum, villarum seu locorum ab omni superioritate, dominio et potestate Crassetani, Clusini et Aretini episcoporum, et eorum cuiuslibet, tenore praesentium perpetuo eximimus ac liberamus; necnon arcem Tintinnani, cum Balneo Avinionis, Castilionis, Vallis Urciae, Campiliae, cum Balneis ad S. Philippum, Sancti Petri in Campo (3), ac Castri Veteris et Avinionis, ac Monticchielli et Fabricae, ac Sancti Quirici, Rossenae et Montis Fulloniae, Turritae, Scufriani, Petrorii, Castri Muti, Trequendae, Monterongriffoli, ac Montisissi, S. Ioannis ad Asium, Luciniani ad Asium et Vercellae oppida, seu castra praedicta Ecclesiae et sedi episcopali Pientinae, reliqua vero superius no-

Locorum dismembratio.

(1) Camigliani habetur in Ughellio (R. T.). (2) Petronii, Castri Mutii, ... Montisissi, ... Vergellae correctius legit Ughellius (R. T.). (3) Ugh. addit seq. verba: ac Continiani et Perignani (R. T.).

minata, videlicet Camigliani (1), Argiani, Podii alle Mura, Montis Nigri, S. Angeli in colle, Castri Novi Abbatis, Siggiani, Ripae et Torranerii castra, villas seu loca huiusmodi eidem Ilcinensi Ecclesiae et eius sedi episcopali, cum clero, populis, incolis, Ecclesiis, monasteriis, beneficiis, locis piis, tam saecularibus quam regularibus, territoriis aliisque iuribus et pertinentiis, quatenus videlicet eisdem episcopis eorundem ordinariis subiacebant, et non aliter, Pientino et Ilcinen. episcopo pro tempore existenti subiicimus, et eisdem et aliis, prout superius est expressum, pro dioecesibus assignamus, ac Pientinae et Ilcinen. dioecesis de caetero perpetuis futuris temporibus fore et censi debere volumus et statuimus.

Ordinaria iurisdictione translata in episcopos Pientinum et Ilcinensem.

§ 4. Decernentes collationes, provisiones, electionum confirmationes, institutiones et destitutiones Ecclesiarum, monasteriorum, beneficiorum ac piorum et ecclesiasticorum locorum praedictorum et personarum eorum, necnon aliam omnimodam ordinariam iurisdictionem in illis ac oppidis, castris, villis et locis superius expressis, eorumque clero, populis atque incolis ad Pientinum et Ilcinensem episcopum pro tempore existentem in omnibus et per omnia perpetuo pertinere ita et quemadmodum per antea ad praefatos Crassetanum, Clusinum ac Aretinum episcopos eorum ordinarios pertinebant.

Pientinum et Ilcinensem Ecclesias unit.

§ 5. Et insuper, suadente vicinitate dictarum Pientinae et Ilcinen. Ecclesiarum, et ex certis aliis iustis ac rationabilibus causis animum nostrum moventibus, de eorundem fratrum consilio ac motu, auctoritate et scientia supradictis, easdem Pientinam et Ilcinensem Ecclesias, cum omnibus iuribus et pertinentiis earundem, insimul in perpetuum incorporamus, annectimus et unimus. Itaque capitulis ac dioecesibus utriusque ipsarum Ecclesiarum, distinctis existentibus (2) unoquoque ipsorum capitulorum, iuxta sua statuta

(1) Ugh. hic addit: Perronae, Conigiani. (2) Ugh. addit: et (R. T.).

et ordinationes se regentibus, unus episcopus eisdem Pientinae et Ilcinensi Ecclesiis praesit, cuius quidem episcopi, cum dictas Ecclesias pro tempore vacare contigerit, electio per utrumque capitulum, semel in Pientina et semel in Ilcinen. Ecclesiis, et sic deinceps alternatis vicibus, sed pro prima vice, cum in posterum eam fieri continget, in Pientina Ecclesia celebretur.

§ 6. Caeterum, cupientes ipsas Ecclesias singulari beneficio decorare, eas et earum praesulem pro tempore existentem, cum capitulis, clero et populis, civitatibus, oppidis, castris seu villis praedictis et totis illarum dioecesibus, ab omni iurisdictione, superioritate, visitatione, dominio et potestate archiepiscopi Senensis pro tempore existentis eiusque officialium ac aliorum quorumcumque ordinariorum iudicium, motu, auctoritate et scientia supradictis, in perpetuum eximimus et totaliter liberamus, ac sub nostra et beati Petri et Sedis Apostolicae protectione suscipimus, dictasque Ecclesias et eorum praesulem Romanae Ecclesiae nullo medio decernimus subiacere.

Easdem Ecclesias ab omni iurisdictione eximit.

§ 7. Ita tamen quod, si quis in causis ab episcopo Pientino et Ilcinen. eiusque officialibus ad archiepiscopum Senensem seu eius metropolitanam curiam pro tempore appellare voluerint, liceat eis id libere facere, ipsique archiepiscopo, seu eius officialibus vel delegatis ab eo, huiusmodi appellationum causas cognoscere et definire, ita et quemadmodum alias causas appellationum a suis suffraganeis impositarum cognoscunt. Liceat etiam ipsi archiepiscopo pro tempore existenti, cum per Pientin. vel Ilcinen. civitates aut dioeceses iter faciet, prae se crucem portare facere, sicut in locis suae provinciae portare facere consuevit. In reliquis autem, nullam ordinariam iurisdictionem in episcopum Pientin. et Ilcinen. aut eius subditos valeat quomodolibet exercere.

Ecclesias sic unitas sub Sedis Apostol. protectione suscipit.

Facta facultate appellandi ad archiepiscopum Senensem.

§ 8. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super his a quo-

Contrarioque derogato.

quam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, non obstantibus constitutionibus, necnon quibusvis indultis et literis apostolicis praefatis, Crassetano, Clusino et Aretino episcopo eorumque Ecclesiis, in genere vel in specie concessis, quorumcumque tenorum fuerint, caeterisque contrariis quibuscumque.

Conclusiones solidae.

§ 9. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum erectionis, insignitionis, dismembrationis, divisionis, subiectionis, voluntatis, statuti, incorporationis, annexionis, unionis, exemptionis, liberationis, susceptionis, decreti et constitutionis infringere, etc.

Datum Pientinae (1), anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo, idibus augusti, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 13 augusti 1462, pontif. anno iv.

XI (2).

Privilegia congregationis monachorum B. Mariae Montis Oliveti, Ordinis sancti Benedicti, una cum communicatione omnium gratiarum congregationis Cassinensis eiusdem Ordinis.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Approbatio omnium indultorum. — 2. Loca omnia congregationis, etiam unienda, a praelatis eius regantur, illique a capitulo vel abbate et visitatoribus eligantur. — 3. Annatae solutione praeservata. — 4. Et huic indulto non censeatur derogatum nisi id Papa specificè exprimat. — 5. Exemptio a subsidiis. — 6. Exemptio a solutione decimarum. — 7. Testificari et ad processiones ire non cogantur. — 8. Haereditates congregati consequi possit. — 9. Ordines sacros a quocumque antistite suscipere possint etc. — 10. Celebrare possint tempore interdicti. — 11. Recipere possint ad Religionem omnes hic non exemptos. — 12. Communicatio indultorum congregationis mo-

(1) Ughell. legit Pientinae (R. T.). (2) Haec sub num. xii legitur in Edit. Rom. (R. T.).

nachorum S. Iustinae sive Cassinen. — 13. Restrictio exemptionis. — 14. Declaratio quoad liberam sepulturam.

Pius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.

Licet, ex debito ministerii pastoralis, quibuslibet ecclesiastici ordinis vis (1) nos deceat in suis opportunitatibus esse favorabiles et benignos, illis tamen qui, sub Religionis habitu, vitae castimonia et observantia regulari, gratum et sedulum exhibent cum puritate mentium Altissimo famulatum, mundanisque relegatis illecebris, caelestium contemplationi insistant, ut in suis bonis operibus huiusmodi nil eos impediatur vel conturbet, eo propensioribus auxiliis nos convenit opportune adesse, quo per arctioris eiusdem observantiae semitas se Creatori omnium sponte devoverunt, tantoque devotius ipsi divinis et contemplationi insistere, ac sacris actionibus vacare possint, quanto eorum status quietior amplioribus fuerit praesidiis communitus.

Approbatio omnium indultorum.

§ 1. Cupientes itaque monasterium Montis Oliveti, Ordinis S. Benedicti, Aretinae dioecesis, quod, inter alia ipsius Ordinis et congregationis monasteria, insigne et praecipuum, et per nonnullos praeclaros viros ex progenitoribus nostris nobilibus de Piccolominibus et Ptolomeis domorum, a quibus sumpsit exordium, magna ex parte fundatum atque donatum est, et in quo dilecti filii abbas generalis dicti Ordinis, una cum illius conventu, prout ipsi, devotionis causa, praedictum monasterium visitando, experientia edocente, comperimus, gratum et devotum exhibent virtutum Domino famulatum, atque alia ipsius Ordinis monasteria, prioratus et membra ac in eis degentes personas condignis muneribus gratiarum et favoribus decorare, et non solum ad instar praedecessorum nostrorum Roman. Pontificum, cum nonnullis infrascriptis modificationibus concessa eis privilegia communire, verum etiam illa, prout saepius in similibus fieri contingit, et quemadmodum

(1) Leg. fortasse viris loco vis (R. T.).

aliis regularibus viris, eorumque monasteriis concessum fuisse dignoscitur, abbas, conventus et monachorum meritis et virtutibus exigentibus, quoad aliqua, ampliare, eiusdem abbatis in hac parte supplicationibus inclinati, omnia et singula privilegia, immunitates, exemptiones, libertates, indulta et gratias eisdem Monti Oliveti atque aliis monasteriis, prioratibus, membris et locis dicti Ordinis, necnon praefato et aliis abbatibus, visitoribus, prioribus, monachis et personis in eis degentibus, per nos vel Sedem Apostolicam, sive alias quovis modo concessa et indulta, rata habentes et grata, illa, auctoritate apostolica, ex certa scientia approbamus et confirmamus, ac praesentis scripti patrocinio communimus.

Loca omnia congreg., etiam unienda, a praefato eius regantur, illique capitulo vel abbate et visitoribus eligantur.

§ 2. Et nihilominus, ut idem abbas, conventus, monachi et personae eo magis, sine cuiusvis turbationis vel impedimenti distractione, bonis actibus insistere, piis quoque et meritoriis operibus continuo vacare possint, quo nostrae erga eos paternae charitatis intelligent exuberare affectum, sentientque nostrae munificentiae gratiam eis non deesse, hac perpetuo valitura constitutione, apostolica auctoritate statuimus et ordinamus quod in antea, perpetuis futuris temporibus, monasteria, prioratus et loca dicti Ordinis ab eodem monasterio Montis Oliveti dependentia, quae nunc sunt et in posterum (auctore Domino) Ordini sive congregationi eisdem quomodolibet unientur, incorporabuntur, subiicientur seu applicabuntur, per ipsius Ordinis praelatos dumtaxat regi et gubernari debeant; et quoties illa vel eorum aliquod ubicumque, etiam apud Sedem Apostolicam, et qualitercumque vacare contigerit, etiam si quavis speciales vel generales de illorum provisionibus sive dispositionibus per Sedem ipsam reservationes factae fuerint, capitulum, si tunc celebrabitur, alioquin abbas dicti monasterii Montis Oliveti et visitores praedicti, cum aliis ad hoc, iuxta eorum con-

suetudines et statuta deputatis, illos ex monachis dicti Ordinis praesentibus et futuris, quos ad hoc idoneos fore repererint, in abbates seu priores tunc vacantium monasteriorum, prioratum et locorum huiusmodi, alias iuxta ipsorum consuetudines et statuta eligere et nominare, ac etiam, ad nutum et beneplacitum ipsorum, totaliter electos sive nominatos a regimine sive administratione dictorum monasteriorum, prioratum et locorum quibus praefuerint, et quae tunc propterea vacare censeantur, absolvere, amovere et ad claustrum revocare; praefatique sic electi et nominati, absque alicuius Sedis praedictae vel alterius provisionis sive praefectionis vel dispensationis adminiculo, et praeter id, quod propterea munus benedictionis, ratione monasteriorum quibus praefuerint, impendatur, eisdem monasteriis, prioratibus et locis ad quae sic electi et nominati fuerint praesse, ac illa in huiusmodi spiritualibus et temporalibus regere et gubernare, ac omnia et singula quae per abbates et priores aliorum monasteriorum, prioratum et locorum Ordinis et congregationis eorundem, iuxta praedicta statuta et ordinationes fieri potuerunt, libere et licite valeant exercere.

§ 3. Per hoc tamen constitutioni nostrae ac etiam felicitis recordationis Eugenii PP. IV, praedecessoris nostri, qua cavetur quod monast. ac beneficia unita, statutis in ea temporibus, annatam solvere teneantur, non intendimus in aliquo derogare.

§ 4. Et ne ipsos super monasteriis, prioratibus et locis praedictis, aliorum motibus et instantiis improbis turbari contingat, volumus et auctoritate praefata similiter statuimus et ordinamus quod, per quascumque literas apostolicas, etiam motu proprio et cum reservationibus antedictis ac quibuscumque derogatoriis clausulis, propter quas effectus praesentium quomodolibet impediri vel differri possit, concessas hactenus et in posterum forsitan con-

Annatae solutione praeservata.

Et huius indulto non conseatur derogatum, nisi id Papa specifice exprimat.

cedendas adversus statuta et ordinationes nostras huiusmodi, nullus praedictae congregationis vel alius, cuiuscumque status, gradus vel conditionis fuerit, etiam si cardinalatu aut pontificali, sive alia quavis praefulgeat dignitate, aliquod ex ipsis monasteriis, prioratibus sive locis in titulum vel commendam seu administrationem aut alias, seu super cuiusvis illorum fructibus et redditibus et proventibus quamcumque pensionem sibi vendicare, vel ius desuper acquirere possit, nisi in ipsis literis de praesentibus ac ipsa congregatione specialis et expressa ac de verbo ad verbum mentio fiat, et alias ex ipsarum tenore literarum evidenter appareat, singulos Romanos Pontifices qui eas concesserint, ex certa scientia, cum rationabilis causae subiunctione, praedictis statutis et ordinationibus voluisse ac velle derogare, decernentes ex nunc ipsas literas ad aliquod ex eisdem monasteriis, prioratibus et locis nullatenus extendi debere, ac irritum et inane quidquid in contrarium, a quoque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Exemptio a subsidio (1).

§ 5. Et iusuper, abbatem, priores, conventus, monasteria, prioratus, membra et loca Ordinis huiusmodi, a quarumcumque praedialium et aliarum decimarum necnon subsidiorum, prout hactenus consuetum est, ac etiam canonicae portionis seu quartae locorum ordinariis faciendae dumtaxat, solutione et contributione absolvimus et penitus liberamus.

Exemptio a solutione decimarum (1).

§ 6. Ita etiam quod ipsi abbas, priores, conventus et monachi dicti Ordinis, a solutione seu praestatione quarumcumque decimarum de fructibus terrarum, hortorum praedictorum, sive possessionum suarum, quas possident, et in futurum (praestante Domino) poterunt adipisci, quas seu quos propriis manibus et sumptibus colunt, vel per boves suos aut alios, et sumptibus dictorum monachorum excoli

faciunt, ac de novalibus seu nutrimento animalium suorum sint prorsus exempti.

§ 7. Et ad subeundum iuramenta et facienda testimonia (nisi in causis ubi alias veritas inveniri non posset, et tunc in eorum monasteriis) seu accedendum ad processiones, nisi praecipuas, vel ad concilia, praeterquam universalia auctoritate apostolica indicta, personaliter compelli nequeant quoquomodo.

§ 8. Eis similiter concedentes ut quamcumque haereditates per medias personas, tam monachorum seu personarum dicti Ordinis quam alias, quovis modo sibi de iure delatas et in antea defereudas, nomine dicti Ordinis ac monasterii, cuius dicta persona monachus vel oblatas fuerit, adire et pro ipso monasterio retinere.

§ 9. Necnon, quoties opus fuerit, a quo- cumque catholico antistite, monachos et novitios dicti Ordinis ad hoc idoneos, absque aliquo alio examine, et cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita, ad omnes sacros ordines promoveri facere, et conferendorum ordinum huiusmodi, aut altarium consecrandorum causa, ipsos antistites ad se in eorum monasteriis advocare.

§ 10. Interdicti quoque tempore, dummodo ipsi causam illi non dederint, submissa voce, ianuis clausis, et interdictis seu excommunicatis exclusis, eorum tamen cappellanis et habitantibus infra septa monasteriorum intermissis, celebrare.

§ 11. Quodque etiam quoscumque Ordinem ipsum introire volentes, etiam si alium Ordinem, praeterquam Carthusien. ingredi vovissent, dummodo professionem non emisissent, eosdem recipere, et voto non obstante praedicto, eos ad professionem regularem admittere. Prohibemus tamen eisdem abbati, visitoribus atque aliis personis dicti Ordinis, ne, praesentium tenore, laicorum et exterorum confessiones

(1) Tu vide quid notabo in dicta bulla Iulii II, § 8. (2) Tu vide bullam Pii V LXXXIX, Quorumque, et bull. Clem. VIII cxv.

Testificari et ad processiones ire non cogantur (1).

Haeredit. congregatio consequi possit.

Ordines sacros a quocumque antistite suscipere possint etc. (1).

Celebrare possint tempore interdicti (1).

Recipere possint ad religionem omnes hic non exempti.

audire aut alia vota commutare, sive eos ab excommunicationis sententia, a iure vel ab homine promulgata, absolvere, aut cum eisdem excommunicatis participare, sive cum patientibus defectum natalium, quoad obtinendum dignitates ecclesiasticas domtaxat, dispensare seu pontificalia insignia deferre quoquomodo praesumant.

Communicatio
indultorum con-
gregationis mo-
n. chor. S. In-
stinae sive Cas-
sinen. (1).

§ 12. Ceterum, praefato et aliis abbatibus, visitatoribus, prioribus, conventibus, personis, monasteriis, prioratibus, locis et membris dicti Ordinis, quod omnibus aliis et singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, indultis et gratiis, dilectis filiis praesidenti, visitatoribus, monasteriis congregationis S. Iustinae Paduan., Ordinis S. Benedicti praedicti, eorumque monasteriis, prioratibus, membris et personis et bonis, tam per nos quam per praefatum Eugenium et alios Romanos Pontifices, etiam praedecessores nostros, sub quavis forma et expressione verborum, tam in specie quam in genere concessis, et quibus praesidens, abbates, visitatores, priores, monachi et personae, monasteria quoque et prioratus, membra, loca et bona eiusdem congregationis S. Iustinae utuntur et gaudent, sive uti et gaudere possunt, quae omnia praesentibus haberi volumus pro expressis et specificis enarratis, et quae ad abbatem, conventum, monachos, personas, monasteria, prioratus, membra et bona dicti Ordinis Montis Oliveti, cum modificationibus tamen praeinsertis ac etiam infrascriptis extendimus, et eis de novo concedimus ac etiam impartimur, ipsi abbas et professores Montis Oliveti eorumque monasteria, prioratus, membra, personae et bona praedicta pariformiter et ad eorum instar, sine tamen praesidentis ac personarum dictae congregationis eorumque monasteriorum et bonorum praeiudicio, perinde in omnibus et per omnia uti valeant pariter et gaudere, ac si illa omnia et singula eis pariter a nobis et praedecessoribus

(1) Quae vide superius in locis citatis.

aut Sede praedictis specialiter et expresse concessa, indulta et attributa fuissent, auctoritate apostolica, tenore praesentium, ex certa scientia concedimus pariter et indulgemus.

§ 13. Sub exemptione tamen praedicta, ipsorum cappellanos et benefactores ac eorum cappellanorum familiares, nequaquam comprehendendi, neque ipsi abbati, visitatoribus et aliis supradictis, illam, quoad onera realia, suffragari volumus.

Restrictio ex-
emptionis.

§ 14. Et in quantum eis libera sepultura conceditur, casus excipimus a iure exceptos, nisi haec eis per specialia Sedis eiusdem privilegia sit concessa, aut fuerit hactenus consecuta.

Declaratio quo-
ad liberam se-
pulturam (1).

Nulli ergo etc.

Datum Petreoli Senen., anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo, tertio nonas octobris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 5 octobris 1462, pont. anno v.

XII (2).

Retractatio eorum, quae ipse Pontifex, in minoribus existens, scripserat pro concilio Basileensi contra Eugenium quartum.

SUMMARIUM

Enarratio ante actorum. — 1. Pontifex, dum in minoribus erat, ignoranter contra Ecclesiam Dei locutus; — 2. Ideo, ad imitationem S. Augustini, eius dicta retractat, — 3. Et suadet eius scriptis Apostolicae Sedis auctoritatem elidentibus non praestari fidem, — 4. Occurritque obiectioni eorum qui dicerent ipsum Pontif. cum Pontificatu mutasse propositum, et ideo eius vitam et gesta recenset. — 5. Iulianus S. Angeli cardinalis, Romanus, multis, quas hic habes, rationibus huic Pont. in minoribus existenti, erroneam esse suam opinionem demonstravit, — 6. Et eidem multum profuit Ioannes Caravaialis, Hispa-

(1) Tu vide bullam Iulii II cit. superius.

(2) In Rom. Edit. sub num. VII (a. T).

nus, qui Rotae auditor fuit, et deinde cardinalis. — 7. Cognito tandem errore, Romam venit et reconciliavit se Ecclesiae; — 8. Sacros deinde ordines suscepit; — 9. Profuitque sibi multum Thomas, tunc theologus et deinde Papa Nicolaus V. — 10. Pontifex ponit hic quae de Romani Pont. auctoritate sentit, et Bernardi ad Eugenium tertium notatu digna verba, — 11. Et quae in contrarium scripsit, tamquam erronea revocat.

Pius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Rectori et Universitati Scholae Coloniensis salutem et apostolicam benedictionem.

Enarratio ante
actorum.

In minoribus agentes, non sacris ordinibus initiati, cum Basileae inter eos versaremur, qui se generale concilium facere et universalem Ecclesiam representare aiebant, dialogorum quemdam libellum ad vos scripsimus, in quo, de auctoritate concilii generalis ac de gestis Basileensium et Eugenii Papae contradictione, ea probavimus vel damnavimus, quae probanda vel damnanda censuimus; quantum cupiebamus, tantum defendimus aut oppugnavimus; nihil mentiti sumus, nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus, existimavimus bene agere et recta incedere via, nec mentis nostrae aliud erat obiectum, quam publica utilitas et amor veri. Sed quis non errat mortalis? Sapientem, inquiunt philosophi, numquam errare: verum est. At quis sapiens, nisi bonus? Quis bonus, nisi solus Deus? *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*, inquit propheta regius. Declinavimus et nos ab utero matris, erravimus in invio et non in via, ambulavimus in tenebris et procul a vera luce recessimus, nec nobis tantum erravimus, alios quoque in praecipitium traximus, et caecis ducatum praebentes caeci, cum illis in foveam decidimus. Forsitan et aliquos ex vobis scripta nostra decipere, et in devia deduxerunt, quorum sanguinem si de manibus nostris requisierit Dominus, non habemus quod respondere possimus,

nisi nos ut homines peccavisse, qui arbitantes rectum iter ostendere, obliquum monstravimus. In misericordia tantum Dei spes nostra sita est, quae super omnia opera eius elucet. Sed haud quamquam satis fuerit divinam misericordiam implorare et dicere: *Parce, Domine, parce peccatis nostris*, nisi pro viribus vulnera, quam diximus, veritate curare annitamur; et sicut est in fabulis: *Sagitta, quae vulneravit, afferat opem*; sive, ut canit Ecclesia, *Medelam inde ferat, hostis unde laeserat*. Mortem quidam prius sibi consciverint, quam videri velint aliquando male sensitisse; et nonnulli, ne vel ad horam videantur errasse, semper errant, et dum minimam tolerare honoris iacturam nequeunt, totum abiiciunt, et perpetua notantur infamia, et in pessimas prolabantur haereses. Qui ne appareant inconstantes, pertinaces efficiuntur. Superbissimi hoc agunt, qui videri dii, non homines volunt, quales Constantiae combusti sunt nostra aetate, in magno conventu, Hieronymus et Ioannes, haeresiarchae.

§ 1. Nos homines sumus, et homines erravimus. Neque imus inficias multa, quae diximus, scripsimus, egimus, damari posse; verum, non ut Arrius, Eutyches, Macedonius aut Nestorius et alia blasphemorum turba, ex animo damnatam viam elegimus: seducti peccavimus, ut Paulus, et ignoranter persecuti fuimus Ecclesiam Dei et Romanam primamque Sedem. Propter quod, prostrati ante oculos divinae pietatis, supplices oramus: *Delicta iuventutis meae et ignorantias ne memineris* etc. Pudet erroris, poenitet male dictorum scriptorumque, vehementer poenitet: plus scripto quam facto nocuimus. Sed quid agamus? Scriptum et semel emissum volat irrevocabile verbum. Non sunt in potestate nostra scripta, quae in multas inciderunt manus et vulgo leguntur. Utinam latuissent, quae sunt edita! nam si futuro in saeculo manserint, aut in malignas mentes inciderint aut incautas,

Pontifex, dum
in minorib. erat,
ignoranter con-
tra Eccles. Dei
locutus.

fortasse scandalum parient. Qui haec scripsit, inquit, in beati tandem Petri cathedra sedit, et Christi Salvatoris vicarium gessit; ita scripsit Aeneas, qui postea, Summum Pontificatum adeptus, Pius II appellatus est, nec invenitur mutasse propositum. Qui eum elegerunt, et in summo apostolatus vertice collocarunt, ab iis scripta eius approbata videntur. Verendum est, ne talia nostris aliquando successoribus obiciantur, et quae fuerunt Aeneae, dicantur Pii, atque ab ea Sede auctoritatem vendicent, adversus quam ignoranter latraverunt.

§ 2. Cogimur igitur, dilecti filii, beatum Augustinum imitari, qui, cum aliqua in suis voluminibus erronea inseruisset, retractationes edidit. Humilis et probatissimi vir ingenii, qui suas ineptias verecunde confiteri ac corrigere, quam impudenter defendere maluit. Idem et nos faciemus: confitebimur ingenue ignorantias nostras ne, per ea quae scripsimus iuvenes, error irrepat, qui possit in futurum Apostolicam sanctam Sedem oppugnare; nam, si quem decuit umquam Romani primique throni eminentiam et gloriam defendere ac extollere, nos illi sumus, quos sine ullis meritis pius et misericors Deus, sola dispensatione sua, ad beati Petri solium, et dilectissimi Filii sui Domini nostri Iesu Christi vicarium evocavit.

§ 3. Quibus ex rebus dilectiones vestras hortamur, et in Domino commoneamus, ne prioribus illis scriptis inhaereatis, aut fidem ullam praestetis, quae supremam Apostolicae Sedis auctoritatem, quovis pacto elidunt, aut aliquid astruunt quod sacrosancta Romana non amplectitur Ecclesia. Suadete omnibus ut id solum prae ceteris venerentur, in quo Salvator Dominus suos vicarios collocavit, et quod beati apostoli Petrus et Paulus suo sanguine dicaverunt, nec putetis divinam providentiam, quae cuncta gubernat, et nihil negligit eorum quae creavit, inor-

dinatam reliquisse militantem Ecclesiam, quae cum sit sponsa Christi, profecto a Deo est et ordinem habet, dicente apostolo, quae sunt a Deo ordinata esse. Requirit autem ordo, ut inferiora a superioribus gubernentur, et ad unum tandem perveniatur, tamquam principem et moderatorem cunctorum, quae infra se sunt. Sicut grues unam sequuntur, et in apibus unus est rex, ita et in Ecclesia militanti, quae instar triumphantis se habet, unus est omnium moderator et arbiter, Iesu Christi vicarius, a quo, tamquam capite, omnis in subiecta membra potestas et auctoritas derivatur, quae a Christo Domino Deo nostro, sine medio, in ipsum influit. Nec profecto in alium, tamquam sui exercitus ducem, supremam auctoritatem Christus principaliter derivasset, quam in suum vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissam novimus dominici gregis curam; nec duo pluresve Petros evangelistae commemorant, nec duos aut plures instituit Dominus, qui suum locum tamquam capita tenerent aequalia: sed unum constituit, ut verticem ac ducem et pastorem universi gregis, Simonem Petrum, dicens: *Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; et tibi dabo claves Regni Caelorum: et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in Coelo, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in Coelo, et pascere oves meas.* Quae nulli alteri seorsum dicta leguntur, nisi Petro, ut in Petro unitas et summa contineretur auctoritas: nec alius a petra dictus est Petrus, nisi Simon, ut intelligeremus unicum esse verae et solidae petrae, id est Christi, ut Paulus exponit, locumtenentem, Simonem Petrum, qui solus pro Domino in periculo constituto exemit gladium. Petrus igitur et successores eius Romani Pontifices primatum in Ecclesia tenuerunt, et nos hodie, quamvis indigni, sola Domini voluntate digni, tenemus; et quicumque Romanae, secundum canonicas sanctiones,

praeficitur Ecclesiae, quamprimum electus est in sacro collegio, supremam a Deo potestatem, sine medio, consequitur, et per ordinem in omnem diffundit Ecclesiam, cuius peccata divino iudicio puniendi relinquuntur. Si quid adversus hanc doctrinam inveneritis aut in dialogis aut in epistolis nostris, quae plures a nobis sunt editae, aut in aliis opusculis nostris (multa enim scripsimus adhuc iuvenes), respuite atque contemnite; sequimini quae nunc dicimus, et seni magis quam iuveni credite, nec privatum hominem pluris facite quam Pontificem. Aeneam reicite, Pium recipite. Illud, gentile nomen, parentes indidere nascenti; hoc, christianum, in apostolatu suscepimus.

§ 4. Dicent fortasse aliqui, cum Pontificatu hanc nobis opinionem advenisse, et cum dignitate mutata esse sententiam. Haud ita est, longe aliter actum. Audite, filii, conversationem nostram, brevis narratio erit, quae vobis, quantum ad rem attinet, veritatem aperiet et obiectioni faciet satis. Anno salutis primo et trigesimo supra millesimum quadringentesimum, cum Dominico Capranica, quem Martinus V in secreto concistorio cardinalem creaverat, Eugenius IV spreverat, Basileam petivimus, ibique concilium inchoatum invenimus; verum ab Eugenio revocatum, quamvis congregati noluerant obedire, asserentes iam incoeptum concilium sine consensu Patrum, qui convenissent, haudquaquam potuisse dissolvi. Iulianus aderat S. Angeli cardinalis, natione Romanus, moribus et doctrina conspicuus. Is cum ceteris praestaret, audita Eugenii revocatione, praesidentiam dimisit tamquam summo Pontifici vellet obedire: sed cum augesceret in dies, Eugenio vel invito, concilium, et multi ex diversis regionibus episcopi et regum legati adventarent, cardinales quoque ex Romana Curia profugi in dies nonnulli concurrerent, praesidentiam resumpsit et

auctoritatem concilii mirum in modum extollens, eminentiam primae Sedis suppressere coepit. Venientes Eugenii legatos et potestatem Romanorum praesulum magnificantes, apparenter confutavit, et cum esset facundissimus, facile persuasit auditoribus quae cupiebat. Cardinales ex Urbe profecti, Eugenio infensi, vitam eius moresque carpebant. Accedebant in horas catervatim novi curiales, qui (ut est omnis multitudo maledica et inimica principi) Eugenii nomen modis omnibus lacerabant. Nos, qui ex patria iuvenes, non ex Urbe, illuc migraveramus, et novum primum avis ex Senensi gymnasio evolaveramus, rudes et inexperti, vera esse arbitrabamur quaecumque dicebantur, nec putabamus mentiri alios, qui nesciremus ipsi mentiri, atque, ut est innatum homini, tetra et horrenda crimina odio habebamus. Nec Eugenium diligere poteramus, quem tot tantique testes indignum Pontificio dicerent. Aderant legati Parisiensis scholae, cuius est fama percelebris; affuerant et aliquando vestri et aliorum studiorum Germanicae nationis oratores, et uno cuncti ore concilii generalis auctoritatem ad coelum efferebant. De potestate Romani Pontificis pauci erant qui loqui praesumerent, omnes, qui publice loquebantur, prurientes auribus, multitudini applaudebant. Accessit et ipsius Eugenii consensus, qui dissolutionem concilii a se factam revocavit, et progressum eius approbavit, cum reconciliata synodus Eugenio videretur, et pax Ecclesiae data. Praeterita enim omnia, per duas literas, concilii Patres Eugenio sese remissuros et pedes eius tamquam beati Petri exosculaturos promiserant, si, revocata dissolutione, concilio cursum permitteret, atque illi cohaereret. Novae intercessere discordiae, tum aliis de rebus, tum potissime super translatione concilii, Graecorum causa, in alium locum. Eugenius in Italia, non sine ratione, concilium petebat; popularitas synodalis transire

Ideo, ad imitationem S. Augustini, eius dicta retractat.

Et suadet eius scriptis Apostolicae Sedis auctoritatem elidentibus non praestari fidem.

Occurritque obiectioni eorum qui dicerent ipsum Pont. cum Pontificatu mutasse propositum, et ideo eius vitam et gesta recenset.

montes horrebat, et in Avinione aut in Sabaudia locum desiderabat. Adiverunt per id temporis duo viri ex Italia Basileense concilium, Nicolaus Panormitanus archiepiscopus et Ludovicus Pontanus, Apostolicae Sedis notarius, Alphonsi Magui regis oratores, qui velut duo orbis sydera, seu pontificii iuris et totius civilis sapientiae duo praecipua lumina et clarissima censebantur. Hi dictis scriptisque concilii gesta probabant, Eugenii facta damnabant, nec erat qui aut vellet aut auderet dicta eorum refellere. Quid ageremus? Audire potuimus, non discere? Rude nimis ingenium est, quod per singulos dies audita et inculcata non capit. Quales magistri sunt, tales discipuli evadere solent. Paucos invenias Aristoteles, qui Platonica norint destruere dogmata. *Non est discipulus supra magistrum*, inquit Dominus: nec nos magistrum potuimus superare. Iulianus nobis et Nicolaus et Ludovicus et alii complures fuere magistri; schola, Basileensis conventus, in quo raro aliquis Eugenii causam defendit. Adversus concilii dignitatem mutire aliquid, crimen haeresis fuit. Una omnium vox concilium Eugenio praeferebat. De Sedis Apostolicae praecellentia aut silentium aut contemptus. *Concilium, concilium* cuncta sonabant. Diximus ergo quae audivimus, et post aliquot annos, existimantes nos aliquid esse, diximus, ut est apud satyricum: *Semper ego auditor tantum? Numquam ne reponam?* Pudit semper discipulum agere, subtraximus ferulae manum, coepimus loqui et magistri personam induimus. Scripsimus epistolas et opuscula; hoc omnibus passim datur, docti et indocti scribunt, et quae scripsit ipse nemo contemnit, nisi editionis fervorem tempus extinxerit; nobis placebant scripta nostra, more poetarum, qui poemata sua tamquam filios amant. Nec Basileae quemquam inveniebamus, qui ea damnaret, probant enim similia similes; applaudebamus nobis ipsis et in editionibus

nostris gloriabamur. Et quamquam postea Eugenius concilium in Italiam transtulerit, et cum Graecis Ferrariae ac demum Florentiae conveniret; quamquam Iulianus Sancti Angeli et Ioannes S. Petri cardinales, quibus plurimum credebamus, ad Eugenium defecissent, quamquam paucissimi in fide Basileensi remansissent, nolimus tamen credere, existimantes cunctos, qui abibant, metu recedere, ne bona temporalia perderent; et cum nihil haberemus, quod nobis auferri posset, perseverandum putavimus, ne partem, quae verior nobis apparebat, relinquentes, detrimentum animae faceremus. Mansimus igitur Basileae quoad, Eugenio, ut credidimus, iusto iudicio deposito, Amadeus Sabaudiensis suffectus est, et Felix V appellatus, quem non ut idolum, quod erat, sed tamquam verum Christi vicarium venerati sumus, nihil ad haec sinistri putantes intercessisse. At cum Fridericus Romanorum rex, Aquisgrani coronatus, domum repetens, Basilea transitum fecisset, rogatusque Felicem illic praesentem accedere, nullo pacto persuaderi potuisset, ut honorem ei, tamquam Romano Pontifici exhiberet aut publice cum eo verba misceret, tum primum consideravimus possibile esse, quod partem erroneam sequeremur, quando rex, imperator Romanorum futurus, in tanto negotio dubius esset et ad Eugenium inclinaret magis. Multum et saepe inter nos ipsos cogitavimus, quis esset modus inveniendi verum, numquam enim volentes erravimus. Rogati in familiam Friderici transire, non renuimus. Erat tunc ille cum tota fere Germania neutralis. Concilium Basileae dicebant (1) esse Germani, et idolum eius respuebant, nec Eugenio, nec Basileensibus plene obediebant. Placuit ad neutrales transire, ut verum apud eos liberior audiremus, et si recedendum esset ab uno extremorum, per aliquod medium transiremus ad alterum, et eorum iudicium spectaremus, qui non essent affecti

(1) Leg. fortasse dicebant esse conciliabulum (A. T.)

causae. Mansimus in aula Friderici pluribus annis, illic varias audivimus opiniones. Neutralitatem idcirco Teutones induerant, ut concordia facilius inveniretur, non ex consilio Solonis, qui, tumultuante civitate, extorrem fecit eum, qui sine parte remansit. Multa inter neutrales didicimus, quae nos antea latebant, Eugenium falso de multis accusatum invenimus, cardinalesque qui Basileam venerant, ob privatas inimicitias, bono et sancto viro notam inurere voluisse, qui tamen cuncti postea ad eum redierunt et veniam errati petierunt.

§ 5. Forte per id tempus Iulianus Sancti Angeli cardinalis, cuius supra meminimus, ex Ungaria, quae sibi decreta contra Turcas fuerat provincia, Flavianum venit, quae hodie Vienna dicitur, praecipuum Austriae columen, saepe cum eo sermonem pro veteri consuetudine miscuimus, saepe de rebus Basileensibus disputavimus; tuebatur antiquam sententiam, ille novam defendebat. Extollebamus generalis concilii auctoritatem, ille Apostolicae Sedis potestatem magnopere colaudabat. Dicebamus concilium Basileense iure perseverasse, quamvis Eugenius praesidentes revocasset, et hoc eius factum accusabamus; ille dissolutum seu translatum rite concilium affirmabat, et Basileensium opera multis modis detestabatur, Basileaeque non synodum Ecclesiae, sed Satanae et ministrorum eius synagogam remansisse dicebat. Diutina fuit inter nos concertatio, verum modestia et charitate plena. Ad extremum, cum suis scriptis dictisque cardinalem vinceremus premeremusque vehementer, subridens ille: Tu, inquit, *Aeneas*, tabellis obsignatis agis mecum, et quoniam aliquando sensimus, ut dicis, idcirco et hodie idem putas debere sentire, et addictos priori sententiae censes. Verum propterea non sumus liberi, quia mutare sententiam usque ad mortem possumus? Cur enim non liceat omni tempore, relicto falso, verum am-

plecti? Fateor me dixisse et scripsisse quae refers, verum a vero remotum errasse. Ac tu, qui, ut ais, me doctore, Basileensibus credere adductus es, errantem olim sectatus es, cur modo non sequeris recta monentem? Praesumpsi de meipso, dum essem Basileae, nimis, quamvis deceptus decepi, et credens prodesse nocui, in medio Ecclesiae docens quae non didici; caecus erravi et in tenebris ambulavi, reliqui tandem Ecclesiam malignantium et cum impiis sedere recusavi. Revelavit Dominus oculos meos, et consideravi mirabilia de lege sua: cognovi priorem errorem, et quantum a vero procul abiissent Basileenses plane intellexi: adii Romanam Curiam, et Eugenio cum fuisset rebellis submisi cervicem, a quo misericordiam consecutus, ad unionem Graecorum navavi operam, et illis Romanae Ecclesiae reconciliatis, adversus impios Turcas legationem accepi. Castigans castigavit me Dominus et morti non tradidit me; sed humiliatum exaltavit, quia cognito in errore non perseveravi, sed mox in viam redii, et ex magistro factus discipulus, ex magno parvus, expurgato veteri fermento, novum hominem indui, et verae matris lacte nutritus ad fontem veri perveni, quem sancti doctores ostendunt Graeci et Latini, quorum una vox est: salvari non posse qui sanctae Romanae Ecclesiae non tenet unitatem, omnesque illas virtutes mancas esse ei, qui Summo Pontifici obedire recusat, quamvis, in sacco et cinere iacens, dies et noctes ieiunet et oret, et in ceteris videatur legem implere; quia melior est obedientia quam victimae, et omnis anima potestatibus sublimioribus subiecta est, et Romanum praesulem in Ecclesiae vertice constitutum esse constat, a quo nullam ex ovibus Christi exemptam novimus. Ego ad ovile redii, qui diu erraveram extra caulas, et pastorem Eugenii vocem audivi: tu, si sapias, idem facies.

§ 6. Haeserunt pectori nostro verba viri, quae saepe ad nos repetiit, non sine

Et eidem multum profuit Ioannes Caravajalis, Hispanus, qui Rotae auditor fuit et deinde cardinalis.

charitate ardenti et amore singulari. Interea ex diversis regionibus homines doctissimi Caesarem adierunt, quibuscum placidos de eisdem rebus miscuimus sermones, semper ad verum intenti, cuius est natura hominis avida. Multum profuit nobis Ioannes Caravajalis, Apostolici Palatii auditor, natione Hispanus, qui, Iuliano defuncto, in titulo cardinalatus ac legatione successit: quocum saepe de concilio Basileensium amice disputavimus. Nemo doctus ad imperatorem venit, quem de his rebus in colloquium non adduceremus. Cumque Caesar ad unionem Ecclesiae procurandam in Nuremberga suae nationis conventum instituisset, decrevissetque Summum Pontificem adhortari ut Constantiae novum concilium indiceret legatumque mitteret, ac Basileenses pariter inducere ut eo se transferrent, ut ibi pax Ecclesiae redderetur, primi Basileenses recusare. Quod audiens Thomas Asselbachius, ex Germanis insignis theologus: Nunc, inquit, scio Basileenses Spiritum Sanctum non habere ductorem, quando tam aequam imperatoris legem effugiunt. Idem multi alii dixere viri doctissimi et opinione sanctitatis illustres.

Cognito tandem errore, Romam venit et reconciliavit se Ecclesiae.

§ 7. Quibus consideratis, caligo tandem ab oculis nostris cecidit, quae, velut araneorum tela, verum cernere impendebat. Recognovimus errorem nostrum, venimus Romam, Basileense dogma reiecit, Eugenio Pontifici Maximo caput submisimus, et reconciliati Ecclesiae Romanae, doctrinam eius imbuimus, et illud Hieronymi diximus: Ego, nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuae, idest cathedrae Petri communionem consocior. Super illam fundatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum dominicum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.

Sacros deinde ordines suscepit,

§ 8. Erasmusque adhuc pene laici, quando ad Eugenii obedientiam redivimus. Ex Basilea clericali tantum caractere insi-

gniti recessimus, nec unquam sacros imbuimus (1) ordines, nisi post veritatem cognitam, Basileensi caecitate relicta. In Austria minores ordines ac subdiaconatum et diaconatum recepimus, in Urbe ad presbyteratum pervenimus. Haec est conversatio nostra, per hos gradus e tenebris ad lucem migravimus.

§ 9. Ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thomas Sarazan, theologicae sapientiae celebratus ac acutissimus interpres, qui postea in Summo collocatus Apostolatu, Nicolai quinti nomen accepit.

§ 10. His auctoribus, unam Ecclesiam catholicam et apostolicam esse didicimus matrem omnium fidelium, extra quam non invenitur salus; sponsam Christi immaculatam, in qua omnes qui militant finem sibi proponunt vitam aeternam. Idcirco enim in Ecclesia militanti laborant homines, et cum daemonibus tamquam hostibus pugnant, ut pacem tandem assequantur, et cum Iesu magistro ac legifero suo in caelesti Hierusalem triumphare ac regnare possint. Hic finis christiano proponitur, huc omnes Ecclesiae militantis conatus, omnes leges, omnes regulae tendunt; quoniam Ecclesia quidam exercitus est Deo militans, terribilis ut castrorum acies ordinata dicitur, uni procul dubio imperatori subiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur. Cumque pius ac maximus et optimus Deus in suo Sanguine fundaverit Ecclesiam, eamque voluerit ad finem usque saeculi perdurare, quis non dixerit in ea id regimen institutum esse, quod optimum censetur? At vero, inter genera gubernationum, communis philosophorum sententia est praestare monarchiam, et Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quamvis, electis regibus, duos annuos consules elegerunt, et modo tribunos addidere, modo alios magistratus invenere, in adversis tamen casibus bellisque gravioribus ad unum aliquem recurrerunt, virtute et auctoritate praestantem, quem dictatorem appellaverunt, cuius dicto non liceret ad-

(1) Fortasse legendum induimus (A. T.).

Profuitque sibi multum Thomas, tunc theologus et deinde Papa Nicolaus V.

Pontifex ponit hic quae de Romani Pont. auctoritate sentit, et Bernardi ad Eugenium tertium notata digna verba.

versari; et quamquam dictaturam ab initio temporaneam instituerunt, in Iulio tamen et successoribus eius perpetua effecta est. Nec unquam Romana res admirabilior aut celsior fuit quam sub Augusto Caesare, quando, iam clausis Iani portis, totus fere orbis sub unius hominis gubernatione quievit. Quo tempore natus mundi Salvator, monarchicum regimen ceteris praetulisse videtur gubernationibus. Idem probat totius fere orbis consuetudo, cuius maximam partem gubernant reges, sive christianos intueamur sive barbaros. Et quamvis civitates aliquot reperiantur, quae, cum maxime servant, liberas sese vocitant, sine rege viventes, non possunt tamen effugere, quin unum praeférant aliis, eique tamquam capiti pro tempore obediant. Quid plura? Caelestis aula nos admonet. Quid illa pulchrius? quid ordinatius? quid maius aut durabilius? quid melius aut beatius? Quamvis in ea et angelorum diversi sint ordines, et sanctorum spirituum innumerabiles chori, unus est tamen omnium Rex aeternus Deus, qui condidit universa, et nihil negligit eorum quae condidit, cuius filius unigenitus Christus Iesus, cum pro nostra salute venisset in hunc mundum, servili accepta forma, Ecclesiam, de qua loquimur, in crucem patiens, suo Sanguine acquisivit, et in ea usque in diem ascensionis corporaliter praesedit, et tamquam rex verus et imperator cuncta in finem suum direxit. Et cum ascendisset in caelum, eum indubitanter sui gregis pastorem reliquit, cui dixerat: *Pasce oves meas, et tibi dabo claves regni coelorum*. Neque enim dixit et non fecit, qui solus est verax. Grex Christi Ecclesia est. Pastor primus ipse Christus fuit, et pastor bonus, qui posuit animam suam pro ovibus suis. Secundus pastor Petrus extitit, ab ipso Domino institutus atque omni potestate donatus, quae ad bene regendum commissas oves necessaria ducitur; alioquin Christus, qui sapientia Patris est, et omnino sapienter agit, Ecclesiae suae haud

sufficienter providisset, quod est nefarium asserere. Et quamvis plures per orbem Ecclesiae institutae fuerint et plures episcopi, idest plures greges et ovilia plura et pastores plures; omnes tamen sub uno pastore et in uno grege atque ovili continebantur, sicut et hodie continentur, quia unus est Christi thalamus, una sponsa, unum ovile et unus pastor, et omnium episcoporum unus episcopus Romanus praesul, beati Petri successor et Iesu Christi vicarius. Petrus enim in Antiochia primum sedit, deinde Romam venit, unde cum persecutionem fugiens vellet abire, a Domino prohibitus est, et hic glorioso martyrio vitam finivit, successore Clemente substituto; atque ita in hanc usque diem servatum est; ut qui Romae sederit antistes, rite institutus per legitimum electionis tramitem, tamquam Aaron vocatus a Domino, hunc omnes christianae plebes, omnes populi, omnes reges, omnes clerici, omnes episcopi, tamquam Iesu Christi vicarium et beati Petri successorem, universalis Ecclesiae caput ac rectorem et ducem, venerati sunt. Inter quos plurimi pro Christi nomine asperimos perpassi cruciatus et morte mulctati, coronam martyrii susceperunt; plurimi confessores egregii, vita, moribus et doctrina fulgentes, quamvis sine sanguinis effusione, non tamen sine periculis et labore ac voluntate parata, pro conservanda sacri Evangelii auctoritate, moriendi, ad caelestem gloriam pervenere, ut Gregorii, Damasi, Leonis, Innocentii, Bonifacii, Benedicti et alia nomina, inter quae tertius claruit Eugenius, ex monasterio sancti Anastasii ad summum sacerdotium evocatus, ad quem divus Bernardus, monachorum pater, non minus doctrinae fulgore quam vitae sanctimonia illustris, inter multa, huiusmodi verba conscripsit: Indagemus, inquit, adhuc diligentius quid sis, quam geras videlicet personam pro tempore in Ecclesia Dei. Tu es sacerdos magnus, Summus Pontifex, tu princeps episcoporum, tu haeres apo-

stolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, indicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Tu es, cui claves traditae, cui oves creditae sunt. Sunt et alii quidem caeli ianitores et gregum pastores, sed tu tanto gloriosius quanto et differentius utrumque prae illis nomen haereditasti. Habent illi assignatos sibi greges singuli singulos, tibi universi crediti unum sumus. Nec modo ovium, sed et pastorum tu unus omnium pastor. Haec Bernardus ad Eugenium III scribit, cui supremam et omnimodam in Ecclesia potestatem concedit. Quod ille de tertio testatur Eugenio, hoc nos de quarto et omnibus aliis Romanis Pontificibus profitemur, quia dignitatis est auctoritas. Liqueat igitur unum in Ecclesia caput esse et unum principem, quia pax populi ex uno rectore dependet, et pluralitas principum discordiam parit. Christus Ecclesiae suae in ultimo testamento pacem reliquit, et pacem multis verbis commendavit. Dedit ergo et regimen pacis amicum, idest monarchicum, sub beato Petro et successoribus eius administrari cuncta praecipiens, clavibus illi commissis et cura gregis demandata. Haec nos de Romani Pontificis auctoritate et potestate sentimus, cui et congregare generalia concilia et dissolvere datum est. Qui, etsi filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur; et sicuti filiationis causa venerari debet Ecclesiam tamquam matrem, ita et praelationis causa praefertur ei, ut pastor gregi, princeps populo, rector familiae. Cum his et generalis concilii auctoritatem et potestatem complectimur, quemadmodum et aevo nostro Constantiae, dum ibi fuit synodus universalis, declaratum definitumque est. Veneramur enim Constantiense concilium et cuncta quae praecesserunt a Romanis Pontificibus nostris praedecessoribus approbata, inter quae nullum invenimus umquam fuisse ratum, quod,

stante Romano indubitato praesule, absque ipsius auctoritate convenerit: quia non est corpus Ecclesiae sine capite, et omnis ex capite defluit in membra potestas. Haec nostra sententia est, filii; haec credimus et profitemur; haec iam senes et in apostolatus apice constituti pro veritate asserimus.

§ 11. Si quae vel vobis vel aliis conscripsimus aliquando, quae huic doctrinae repugnent, illa, tamquam erronea et juvenilis animi parum pensata iudicia, revocamus atque omnino respuimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sexto kalendas maii, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio.

Dat. die 26 aprilis 1463, pontif. anno v.

XIII.

Prohibitio praedicandi, disputandi, aut suadendi haereticum vel peccatum esse credere Iesu Christi Sanguinem, in triduo suae passionis, ab ipsa Divinitate divisum, vel non divisum fuisse.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Quidam tenebant Sanguinem Christi, in triduo passionis, ab eius Divinitate fuisse divisum, et alii contrarium affirmabant. — 2. Hic ergo Pontifex de hoc praedicari et disputari prohibet. — 3. Contravenientibus poenas imponit. — 4. Et Sedi Apostolicae eos denunciari iubet. — 5. Fratresque Praedicatores et Minores mutua cum dilectione se tractare praecipit. — 6. Sanctionem poenalem adiicit.

Pius episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Ineffabilis summi providentia Patrie ad hoc nobis, quamvis immeritis, universalis Ecclesiae regimen pia dignatione commisit, ut tamquam de summo vertice ad infima refluente intuitum, quid pro sacrae religionis expediat propagatione felici

Et quae in contrarium acripsit, tamquam erronea revocavit.

Exordium

et qualiter, illius multiplicatis plantationibus, religio ipsa floride dilatetur, solertius intendamus, omnemque inquietudinis et molestiae fomitem subtrahamus, sicque statui omnium religiosorum in humilitate Altissimo famulantium opportune provideamus, quod, omnibus ab ipsis sublati molestiis, in religionis observantia, inique perseveratione quietius intendere valeant.

§ 1. Sane, cum dudum inter dilectos filios Praedicatorum et Minorum Ordinum fratres (satore zizaniae operante), super eo quod eorum aliqui in ipsorum praedicationibus pretiosum Sanguinem Domini nostri Iesu Christi in triduo passionis eiusdem separatim fuisse ab ipsius sanctissima Divinitate asseverabant, alii vero fore contrarium tenebant, dissensionis materia exorta foret, ex qua ad tantam inter eos altercationem, ut accepimus, deventum extitit, ut facile mentibus fidelium posset scandalum generari. Et licet alias nos ad obviandum praedictis, auditis iis quae circa praemissa utraque pars dicebat et allegabat, silentium imposuerimus, ac materiam ipsam indiscussam pro tunc reliquerimus, ac mandavimus de huiusmodi dubietate amplius disceptationem aliquam fieri non debere; quia tamen verendum foret, ne ex contrarietate praedicta, in mentibus eorumdem Christi fidelium aliquid scandali ad eorum animas illaqueandas evenire possit, matura praemeditatione curavimus omnibus sinistris eventibus praemissis, prout ex debito pastoralis officii adstringimur, obviare.

Hic ergo Pontifex de hoc praedicari et disputari prohibet.

§ 2. Ut igitur in Ecclesia Dei orthodoxae fidei unitas praeservetur, et de cetero tollatur occasio in huiusmodi controversias incidendi, auctoritate apostolica, tenore praesentium statuimus et ordinamus quod nulli fratrum praedictorum deinceps liceat de supradicta dubietate disputare, praedicare, vel publice aut private verbum facere, seu aliis suadere

quod videlicet haereticum vel peccatum sit tenere vel credere Sanguinem ipsum sacratissimum, ut praemittitur, triduo passionis eiusdem Domini nostri Iesu Christi, ab ipsa Divinitate quomodolibet fuisse vel non fuisse divisum vel separatim, donec super dubietatis huiusmodi decisione, quid tenendum sit, fuerit per nos et Sedem Apostolicam definitum.

§ 3. Mandantes propterea universis et singulis eorundem et aliorum quorumcumque Ordinum per totum orbem constitutis fratribus, cuiuscumque status, gradus vel conditionis existant, praesentibus et futuris, sub excommunicationis latae sententiae poena, quam ipso facto incurrant, et a qua, nisi in mortis articulo constituti, nisi per nos aut successores nostros absolvi possint, ne contra statutum et ordinationem nostram praedictam venire aut facere vel tentare quoquo modo praesumant.

§ 4. Necnon omnibus et singulis praedictorum et aliorum Ordinum praelatis, ut in virtute sanctae obedientiae transgressores omnes, quos in poenam huiusmodi incidisse, aut contra praedicta dixisse vel fecisse praesumpserint, dignis poenis dirisque carceribus punire et mancipare procurent, ac fratribus ipsis utriusque seu alterius Ordinis de cetero, sub eisdem poenis, aliquem fratrem seu alium haereticum propterea proclamare, aut haeresis ex hoc labem incurrere constituerit, illum vel illos apud Sedem Apostolicam denunciare teneantur et debeant; quodque, inter alias quascumque ecclesiasticas saecularesque personas, nullus fratrum Ordinum praedictorum seu aliorum, aliquem de praedictis infamare, aut de illo quomodolibet proclamare praesumat.

§ 5. Quinimmo, ut fratres ipsi Praedicatorum et Minorum Ordinum huiusmodi, mutuo se diligant et cum charitate pertractent, secundum Ordinum ipsorum instituta et regularis observantiae Regu-

Contravenientibus poenas imponit.

Et Sedi Apostolicae eos denunciari iubet.

Fratresque Praedicatorum et Minorum, mutua cum dilectione se tractare praecipit.

lam, sub poena praemissa, auctoritate praefata, tenore praesentium iniungimus: decernentes ex nunc omnes et singulos fratres Ordinum praedictorum, qui praedicta non observare, vel illis contra facere vel venire studuerint cum effectu, ad omnes actus legitimos religiosorum et Ordinum ipsorum penitus inhabiles et incapaces, necnon irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Sanction. poenalem addit.

§ 6. Nulli ergo etc.

Datum Anconae, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto, kalendis augusti, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 1 augusti 1464, pont. anno vi.

PAULUS II

PAPA CCXIII

Anno Domini MCCCCLXIV.

Die 30 augusti 1464 electus est in Summum Pontificem Petrus Barbus, Venetus, S. R. E. presbyter cardinalis tituli S. Marci, qui, Pauli II sumpto nomine, thiara redimitus est die 16 septembris sequentis (1). Hic Petri Cathedram tenuit an. vi, menses x, dies xxvi (2), temporibus Friderici III augusti; ac tribus habitis promotionibus, quibus decem cardinales creavit, obiit Romae die 25 iulii 1471, et sepultus est ad Sanctum Petrum. Vacavit Sedes dies xiv (3).

I.

Iurisdictio et facultates vicarii Papae in Urbe eiusque districtu.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Deputatio vicarii. — 2. Elargitio iurisdictionis. — 3. Derogatio contrariorum. — 4. Obedientia eidem vicario

(1) Ita Infessura in Diario inter scriptores medii aevi ab Ecardo editos. (2) A die electionis computandos. (3) Exclusis extremis.

ab omnibus praestanda. — 5. Hortatio ad officium diligenter exequendum.

Paulus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Dominico, episcopo Torollano, in alma Urbe in spiritualibus vicario nostro, salutem et apostolicam benedictionem.

Licet Ecclesiarum omnium universalis cura et populi christiani regimen ad vigilantiam nos inducant, Romana tamen urbs inclita, quam caput orbis divina clementia stabilivit, mentem nostram sollicitat, ut de ipsius statu prospero et salubri attentius et diligentius ita procuremus, ut spiritualiter et temporaliter felicioribus successibus congruum recipiat incrementum.

§ 1. De tua ergo laudabili vita, morum gravitate, probata fide et circumspectione aliisque virtutum donis, quibus personam tam (1) praeditam esse familiari experientia percipimus, firmam in Domino spem gerentes, ac sperantes quod ea, quae tibi committenda duxerimus, prudenter et fideliter exequaris, te in praefata urbe eiusque suburbiis, dioecesi et districtu vicarium nostrum in spiritualibus usque ad nostrum et Sedis Apostolicae beneplacitum, cum honoribus, oneribus, fructibus, emolumentis consuetis, auctoritate apostolica, tenore praesentium facimus, constituimus et deputamus.

§ 2. Tibique visitandi Ecclesias, monasteria et loca ecclesiastica, saecularia et regularia, quorumcumque Ordinum ipsius urbis, etiam Ecclesias S. Laurentii, (2) Anastasii, S. Sebastiani et S. Agnetis et alia monasteria et Ecclesias prope urbem ipsam, exempta et non exempta, et ipsorum personas et eorum cuiuslibet ipsorum excessus et crimina mulctandi, corrigendi, puniendi prout, secundum Deum et iustitiam, videris expedire; causas civiles et criminales audiendi, excutiendi, cognoscendi et fine debito terminandi, conferendi quoque ecclesiastica sacra-

(1) Leg. t. tuam loco tam (a. r.). (2) Aliquid hic deesse videtur. Forsan legi debet SS. Vincentii et Anastasii (a. r.).

Exordium

Deputatio vicarii.

Elargitio iurisdictionis

menta, ecclesias dedicandi, et eas vel earum caemeteria reconciliandi; aliaque omnia et singula faciendi, gerendi, ordinandi, disponendi, exercendi, mandandi et exequendi, quae ad huiusmodi vicariatus officium de iure vel consuetudine pertinere noscuntur; contradictores quolibet et rebelles, per censuram ecclesiasticam personalemque coercionem et alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendi, plenam et liberam, auctoritate praedicta, harum serie facultatem concedimus et potestatem ac auctoritatem.

Derogatio contrariorum.

§ 3. Non obstantibus si aliquibus Ecclesiis, monasteriis vel Ordinibus eorumque personis a Sede Apostolica sit indultum, quod capi, seu detineri, aut interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Obedientia eidem vicario ab omnibus praestanda.

§ 4. Mandantes propterea omnibus et singulis ad quos pertinet et spectat, cuiuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis existant, quatenus tibi, in exequendis his quae ad officium tuum pertinere noscuntur, omnibus possibilibus assistant auxiliis, consiliis et favoribus opportunis, tibi pareant et obediant prout nobis.

Hortatio ad officium diligenter exequendum

§ 5. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus officium vicariatus huiusmodi devote suscipiens, sic illud prudenter, sollicite et fideliter exequaris, quod exinde sperati fructus animarum, sicut optamus, Domino concedente, proveniant; tuque, praeter divinae retributionis mercedem, quam inde mereberis, nostram et Apostolicae Sedis gratiam uberius consequi merearis.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto, de-

cimo sexto kalendas octobris, pontificatus nostri anno i.

Dat. die 16 septembris 1464, pont. anno i.

II.

De his quae observare debent iudices a Sede Apostolica delegati in causis alienationum bonorum ecclesiasticorum (1).

SUMMARIUM

Causa const. — 1. Iudices delegati causarum huiusmodi alienationum curent hic expressa. — 2. Contravenientes poenas hic descriptas incurrunt. — 3. Complices quoque in eas incidunt. — 4. In commissionibus hoc stat. inseratur.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cum in omnibus iudiciis sit rectitudo iustitiae et conscientiae puritas observanda, id multo magis in concessionibus alienationum rerum ecclesiasticarum convenit observari, in quibus de Christi patrimonio et dispensatione pauperum, non de proprio cuiusque peculio, agitur vel tractatur. Quapropter oportet ut, in examinandis huiusmodi alienationum causis, quae a Sede Apostolica in forma, si in evidentem utilitatem cedant, oneratis ecclesiasticorum iudicum conscientiis delegantur, nihil favor usurpet, nihil timor extorqueat, nulla expectatio praemii iustitiam conscientiamque subvertat.

§ 1. Monemus igitur et, sub interminatione divini iudicii, omnibus commissariis et delegatis huiusmodi districte praecipimus ut caute et diligenter attendant causas in literis apostolicis per supplicationes expressas, illasque sollicite examinent atque discutiant, testes et pro-

(1) De materia alienationum dicam hic infra in Constit. vi, *Ambitiones*.

Causa const.

Iudices delegati causarum huiusmodi alienationum curent hic expressa.

bationes super narratorum veritate recipiant, et solum Deum prae oculis habentes, omni timore aut favore deposito, Ecclesiarum indemnitatibus consulant, nec, in laesionem aut detrimentum earum, decretum quomodolibet interponant.

Contravenientes poenas hic descriptas incurrunt.

§ 2. Si quis autem commissarius vel delegatus, conscientiae suae prodigus, in gravamen aut detrimentum Ecclesiae, per gratiam aut timorem vel sordes, alienationi consenserit, aut decretum vel auctoritatem interposuerit, inferior quidem episcopo sententiam excommunicationis incurrat, episcopus vero aut superior ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad extimationem detrimenti Ecclesiae illati nihilominus condemnandus, sciturus quod si, suspensione durante, damnabiliter ingesserit se in divinis, irregularitatis laqueo se involvet, a quo nonnisi per Summum Pontificem poterit liberari.

Complices quoque in eas includunt.

§ 3. Is vero, qui dolo vel fraude aut scilicet, in detrimentum Ecclesiarum, alienationem fieri procuraverit, aut persordes, vel impressionem, alienationis decretum extorserit, similem sententiam excommunicationis incurret, a qua nonnisi per Romanum Pontificem possit absolvi, ad restitutionem nihilominus rerum alienatarum cum fructibus, quandocumque de praemissis constiterit, condemnandus.

In commissionibus hoc stat. inseratur.

§ 4. Volumus autem quod legati et commissarii praedicti de poenis constitutionis nostrae specificè moneantur, et in quibuscumque literis et commissionibus huiusmodi hoc statutum nostrum inseratur.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, 5 idus maii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 11 maii 1465, pontif. anno 1.

III.

Gubernatores civitatum et aliorum locorum Status ecclesiastici, munera (praeter esculentia et poculenta quae triduo consumuntur) non recipiant. Officia per Papam conferri solita, non conferant. Exulesque vel poenas, supra florenos sex, non remittant.

SUMMARIUM

Munerum receptio apud iustitiae officiales, multa mala producit. — 1. Hic ideo Pont. officialibus sui Status ecclesiastici id prohibet, — 2. Et huius bullae observantia ab eis iurari praecipit. — 3. Collationem officiorum a Papa conferri solitorum eisdem interdicit, — 4. Bannitorumque remissionem, — 5. Poenarum quoque condonationem. — 6. Quibuscumque facultatibus concessis non obstantibus. — 7. Iubet hanc bullam publicari et observari. — Sanctio poenalis.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Munera excaecare oculos sapientum et pervertere corda iustorum, sacra Scriptura testatur. Unde ille laudatur, ille praedicatur beatus, qui post aurum non abiit nec argentum, et qui exculit manus suas ab omni munere, de quo propheta testatur; quoniam ipse in excelsis habitabit, et monumenta saxorum sublimitas eius. Quod cum omnes facere conveniat, tum maxime servare oportet apostolicos legatos et gubernatores provinciarum, civitatum atque terrarum Romanae Ecclesiae subditarum, quos decet ceteris saecularibus magistratibus iustitiae et integritatis exempla praebere, ut avaritiam odiant, et munera super innocentes non cupiant. Sane ad nostrum, non sine molestia animi, pervenit auditum, quod superioribus temporibus diversi rectores et gubernatores terrarum et provinciarum S. R. E. subditarum et nonnulli legati, etiam de latere, ad gubernationem ipsarum terrarum et provinciarum emissi, solitum quemdam

Munerum receptio apud iustitiae officiales, multa mala producit.

sequentes abusum, munera a provincialibus et incolis locorum, publice et privatim, susceperunt, etiam in vasis aureis vel argenteis vel equis aut victualibus, excedentes omnem modum permissionemque canonicam; quae quidem non solum ipsis civitatibus et provinciis gravia et onerosa fuere, sed etiam exempla turpia et perniciosa opere comprobantur. Siquidem ipsis muneribus vel donis allecti, privatae gratiae et factionibus potius quam iustitiae studuerunt; multique criminosi gravia delicta et flagitia pecunia redemerunt, atque (ut breviter circumscribamus) impletum est in plerisque propheticum illud, quod in eorum manibus iniquitas fuit, et dextera eorum repleta est muneribus. Siquidem beatus Isidorus ait: *Cito iugulabitur auro iustitia, nullamque reus pertimescet culpam, quam redimere nummis existimat.*

Hic ideo Pont. officialibus sui Status ecclesiastici id prohibet.

§ 1. Volentes igitur talibus abusibus providere, et per officiales et ministros Apostolicae Sedis omnem integritatem munditiamque servari, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quisquam deinceps rectorum aut gubernatorum aut quorumcumque officialium Romanae Ecclesiae, vel etiam legatorum de latere, ad regimen et gubernationem provinciarum, civitatum ac terrarum Romanae Ecclesiae deputatorum vel deputandorum, a provinciis, civitatibus et terris, quibus praesunt vel officia exercent, nec a singularibus suae legationi, regimini vel gubernationi suppositis aliquod genus muneris, nec aurum nec argentum, aut vestem aut equum, vel aliud cuiuslibet speciei munus accipiat, praeter esculentia et poculenta, quae brevi tempore consumi possunt, quod tempus ad biduum moderamur, alioquin tam dantes quam accipientes, etiam si pontificali praefulgeant dignitate (dummodo non sint sacrosanctae Romanae Ecclesiae cardinales, qui in sacro collegio coram nobis sponte sua obtulerunt et promiserunt non recepturos huiusmodi munera).

Bull. Rom. Vol. V.

24

ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua absolvi non possint, nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constituti. Et insuper omne id quod acceperint et aliud tantumdem reddere teneantur.

Et huius bullae observantia ab eis iurari praecipit.

§ 2. Mandantes ut omnes et singuli legati, rectores et alii officiales praedicti, priusquam ad sua admittantur officia, videlicet cardinales legati, in dicto collegio coram nobis promittere; inferiores vero, in Camera Apostolica, de observanda huiusmodi constitutione nostra (quam perpetue valere et vim decretalis habere decernimus), iuramentum praestare teneantur, quod etiam in forma iuramentorum praestari solitum, adiungi et asservari mandamus.

Collationem officiorum a Papa conferri solitorum eisdem interdicit.

§ 3. Insuper, ne, sub occasione munerum, officia inferiora in ipsis provinciis, civitatibus et terris venalia reddantur, aut criminosi debitas poenas effugiant, vel muletiae, pro debitis impositae et fisco applicandae, in privatas utilitates redigantur, pari prohibemus edicto, ne legati et gubernatores praedicti, praeturas civitatum et alia inferiora officia per Romanos Pontifices conferri, vel alias concedi solita, conferre, confirmare, aut de illis quomodolibet, sine speciali commissione nostra vel successorum nostrorum, ordinare praesumant. Pro his vero quae ad ipsorum legatorum vel gubernatorum dispositionem vel confirmationem pertinent, pro collatione officiorum vel confirmatione, nil accipiant, praeter moderatam mercedem secretarii sive scriptorum et sigilliferi; quam quidem in maioribus officiis et civitatibus insignioribus, ad duos florenos de Camera; in minoribus officiis vel civitatibus minus insignibus, ad unum florenum; in minimis vero seu castellis, dimidium florenum similem tantum, pro salario secretarii, scriptoris et sigilli, taxamus et limitamus.

§ 4. Insuper prohibemus ne aliquos reos capitalium, aut exules, bannitos et diffamatos sub poena capitis, absolvere, restituere, aut a pena liberare audeant, sine Romani Pontificis licentia speciali.

§ 5. Praeterea, multas et condemnationes pecuniarias, Camerae Apostolicae de iure vel consuetudine applicari solitas, remittere non possint aut donare, nec de illis gratiam aut remissionem facere, nisi usque ad summam sex florenorum auri de Camera, in multa seu condemnatione quamvis gravi.

§ 6. Revocantes omnes concessionem aut facultates, in genere vel specie, cuivis legato, rectori vel gubernatori concessas, in quantum praemissis adversentur, illasque pro infectis habentes, decernentes quicquid contra praemissa et quodlibet praemissorum attentatum fuerit, nullius esse roboris vel momenti; et absolutiones, remissiones, donationes et gratias quorumlibet legatorum, rectorum et gubernatorum, quacumque auctoritate fungentium, in futurum contra praemissa forsitan faciendas, nulli penitus suffragari.

§ 7. Mandantes hanc constitutionem nostram in omnibus civitatibus Romanae Ecclesiae insignioribus, nunc et singulis quibuscumque temporibus, in adventu novi legati seu gubernatoris, solemniter publicari et ab omnibus inviolabiliter observari, ac de verbo ad verbum in libro ibidem aliquo authentico registrari et conservari.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, quintodecimo kalendas aprilis, pontificatus nostri, anno II.

Dat. die 18 martii 1466, pontif. anno II.

IV.

Contra vindictam transversalem in Urbe eiusque districtu sumentes, aut cavalcatas seu hominum collectas facientes, brigasque et eorum fautores.

SUMMARIUM

Exordium. — Causa huius constit. — 1. Vindictam transversalem facientibus, — 2. Collectam hominum adunantibus — 3. Poenas hic descriptas Pontifex imponit; — 4. Fautoribus eorum poenas infligit, — 5. Domosque eorum demoliri mandat; — 6. Brigas habentes pacem inire iubet, — 7. Pacisque huiusmodi fractores poenis hic enunciatis innodat. — 8. Hunc libellum in statutis Urbis describi mandat.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Viros sanguineos et dolosos abominabiles Deo sanctus propheta testatur; nec immerito quidem apud Deum et homines detestandi videntur, qui, horrenda saevitia et vindictae furore succensi, sanguinem sitiunt aliorum et praesertim insontium, ita ut non solum corporum mortem procurent, sed etiam animarum pro quibus Dei Filius mortem subiit corporalem, easque pretio sui Sanguinis comparavit. Unde nos eiusdem Salvatoris vicem, disponente Domino, licet immeriti, obtinentes in terris, eosdem merito detestamur, et ad gregis dominici custodiam sollicitis excitati vigiliis, animarum et corporum salutis et publicae paci ac quieti intenta cogitatione insistimus, ut perditorum hominum audaciam compescendo, animas simul et corpora Deo lucrifacere, sua nobis cooperante gratia, valeamus.

Sane in alma Urbe nostra, quae sicut per sacram beati Petri Sedem totius est caput orbis effecta, ita ceteris urbibus quietis et pacis norma, et exemplar deberet esse iustitiae, instigante diabolo, pestiferum et perniciosum malum irrepsit, ut si quando inter aliquos, etiam pro levissima causa, quam brigam vocant,

Exordium.

Causa huius constit.

rixa fuerit exorta, in qua alter alterum percusserit aut vulneraverit, percussus aut vulneratus, huiusmodi offendentis patrem, fratrem aut filium seu alterum ex propinquis, iniuriae expertem et plerumque offensionis ignarum, aut huiusmodi excessus plurimum indolentem (1), horribili immanitate et furiosa dementia, in vindictam suae iniuriae, vulnerat et interdum occidit; aut aliquis propinquorum offensi, ad ultionem iniuriae propinqui sui, ut praemittitur, propinquum offendentis vulnerat vel occidit, vel vulnerari et occidi facit; inde quoque, iuxta damnabilem abusum, civitatis utraque pars se domibus privatis includit, quas, in contemptum Summi Pontificis, videlicet principis, ac etiam magistratuum civitatis, armatis complent, et interdum fores domorum et porticus steccatis communiunt, ubi, tamquam ad officinas et asylum scelestorum, perditii homines et scelesti ex utraque parte conveniunt; illie rabida factio iungitur, atrocissimi sceleris immanitate concordans; illic dementia et furia est et venalis iniuria, dum iis qui nulla sunt iniuria lacessiti, ad vindictam offensorum insana mente et ferali crudelitate coniurant. Ii sunt quorum veloces pedes sunt ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognoverunt. Inter quos foeda et obscoena commercia, alearum lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, dirae blasphemiae et obscoeni aguntur incestus: ex iis oritur regentium reipublicae et magistratuum contemptus, ac seditiones nonnunquam excitantur. Quod quidem ex alio veteri processit abusu, ut si quando huiusmodi rixae et offensiones intercedunt, non solum propinqui atque coniecti, sed etiam extranei utrique parti se offerunt, quod vulgo apud eos et materno vocabulo *Fare de bene* nuncupatur; ex quo plerumque totius civitatis studia, non sine gravi nota regentium atque discrimine reipublicae, armantur adversus proximos; miseri, spiritu

(1) Rectius forsitan leg. *dolentem* (n. r.).

diaboli repleti, omne ius humanae societatis, omnem charitatem, omnem civilem concordiam damnabili abusu pervertunt.

§ 1. Nos igitur, tam immani et crudeli facinori ac populi nostri peculiaris periculis volentes occurrere, et tam nepharios praesumptores debita animadversionis mucrone ferire; et ut tuta sit inter improbos innocentia, etiam in ipsis improbis formidato supplicio refranetur audacia ac nocendi facultas, ipsiusque almae Urbis nostrae paci et quieti et tranquillitati consulere, ut, felici ducta regimine, praeservetur a noxiis, et optatis semper proficiat incrementis; hac irrefragabili, matura et perpetua valitura constitutione, statuimus et ordinamus ut quicumque deinceps baro aut domicellus vel civis Romanus vel quaevis alia ecclesiastica saecularisque persona, cuiuscumque conditionis et qualitatis existat, quacumque etiam atroci iniuria lacessita, pro sua vel amici aut propinqui iniuria vindicanda, patrem aut filium, fratrem aut propinquum, vel alias amicum vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo realiter vel personaliter offendere praesumpserit, aut talia fieri fecerit vel mandaverit;

§ 2. Similiter qui, in urbe Romana vel in eius districtu, occasione rixae vel brigae, domum communire, armatos receptare aut tenere, vel adhaerentes et complices ac fautores brigae arcessere, seu quaecumque conventionem, congregationem et collectam hominum, ad ultionem iniuriae, invocare, excitare, invitare vel receptare praesumpserit per se vel alium, crimen laesae maiestatis incurrat, et tamquam laesae maiestatis, rebellionis ac seditionis in Urbe concitatae reus censeatur et habeatur, ac veluti talis a competentibus iudicibus severissime puniatur.

§ 3. Ecclesiastici vero talia perpetrantes ab omni dignitate, honore, ordine,

Vindict. transversal. facientibus.

Collectam hominum adunantibus.

Bannitorumque remissionem.

Poenar. quae condonationem.

Quibuscumque facultatib. concessis non obstantibus.

Ubi hanc bullam publicari et observari.

Sanctio poenalis.

Poenas hic descriptas Pontif. imponit (1).

officio et beneficio sint ipso iure privati, et perpetuae custodiae mancipentur; beneficia eorum libere alii, per illos ad quos eorum collatio pertinet, conferantur. Omnesque praeterea talia perpetrantes et committentes, tamquam christianae religionis alieni, publicae pacis aemuli, ab omni populo, civitate, terra vel loco, Ecclesiae Romanae mediate vel immediate subiecto, sint perpetuo diffidati; eorum bona tam mobilia quam immobilia sint ipso iure Camerae Apostolicae confiscata. Nulli praeterea talium alicuius aperiatur ianua dignitatis aut honoris ecclesiasticae vel mundanae, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus. Et, ut magis famosa sit eorum infamia, factio testamenti active et passive sit eis interdicta; ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur, omni spe gratiae aut dispensationis adempta. Ac, praeter praedictas poenas, sententiam excommunicationis et perpetuae maledictionis incurrant, a qua absolvi non possint, nisi per Romanos Pontifices, praeterquam in mortis articulo constituti.

Excommunicationem poenas in-
fligit.

§ 4. Illi vero, qui ipsis offensis vel offendentibus seu brigosis adhaerere, favere, opem auxiliumve permittere, vel in domibus aut castris, locis seu fortelitiis suis receptare, aut qui, iuxta vulgare, *Fare de bene* deinceps praesumpserint, tamquam fautores scelerum et conspiratores adversus publicam pacem, omnino similis rebellionis, confiscationis, depositionis, privationis, inhabilitationis atque excommunicationis et anathematis poenas incurrant.

Domusque eorum demoliri mandatur.

§ 5. Statuimus praeterea, ut domus et habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios, ut praemittitur, sumere vel exercere, vel etiam qui ex utraque parte domos ipsas munire, aut congregationes, occasione brigae, et collectas hominum adunare, aut armis vel armatis seu steccatis aut propugnaculis commu-

(1) Tu scias poenam excommunicationis abstulisse Sixt. V.

nire ausi fuerint, in detestationem tanti facinoris, demoliantur, et usque ad solum, ad perpetuam infamiam, prosternantur. Per hoc quoque saecularibus et aliis iudicibus suis competentibus non adimimus facultatem utendi statutis et legibus adversus tales editis vel edendis. Dignum est enim ut, nefandi ratione flagitii, ultionis severitas extendatur, et propter enormitatem facinorum, et poenarum modus exsuperet.

§ 6. Ceterum volumus quod singuli in dicta urbe rixam seu brigam quomodolibet forsitan in praesentiarum habentes, sustinentes, aut excitare molientes, cuiuscumque status vel conditionis fuerint, post publicationem praesentium in Curia Capitolii et aliis publicis dictae urbis locis faciendam, infra quindecim dierum spatium, super illa in dilectos filios eiusdem urbis generales pacerios nostros ac Chericum de Chericatis, civem et militem Vicentinum, seu alium per nos eius loco forsitan subrogandum aut deputandum, et de iure et de facto, iuxta auctoritatem et arbitrium eorum, plenarie compromisisse, ipsorumque decisionibus, sententiis et mandatis, quae omnia et rata et grata haberi, ac ab omnibus et singulis, quorum interest vel intererit quomodolibet in futurum, inviolabiliter observari volumus atque mandamus, stare et parere debeant et teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quovis modo appellare.

§ 7. Inhibentes nihilominus districtius ne aliquis, per se ipsum aut quemvis alium, directe vel indirecte, seu alio quovis quaesito colore, contra pacem et concordias hactenus initas et factas, vel securitates praestitas seu deinceps ineundas, venire, vel aliquid attentare, aut illas infringere quomodolibet praesumat, sub poenis, ultra Urbis statuta, in huiusmodi facta pace contentis ac praemissis, et aliis arbitrio nostro infligendis, quas rebelles et contrafacientes, ac pacem huiusmodi

Brigam habentes pacem iniure iubet.

Poenas quoque huiusmodi fracturas poenis libere commutatis incurrant.

non servantes, eo ipso quo contrafecerint, irremissibiliter incurrant.

Hanc libellum in status Urbis descriptis mandatur.

§ 8. Ad maiorem praeterea firmioremque rei subsistentiam et perpetuam observationem, volumus et mandamus quod praesentes nostrae literae, eiusmodi voluntatem, ordinationem et decretum nostrum continentes, in volumine statutorum dictae nostrae urbis de verbo ad verbum denotentur et describantur.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, decimo kalendas octobris, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 22 septembris 1466, pont. anno III.

V.

Indictio sacri belli contra Turcas (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — Decreta in Turcas a Paulo II expeditio. — Narrata ab eodem pro conciliandis regibus et principibus. — Obfuerunt plurimum Italicae discordiae. — Componendis iis incumbit Paulus. — Controversiarum difficillimarum decisio ad Pont. spectat. — Deo gratus esse nequit qui cum fratribus exercet inimicitias. — Perpetua pax inter Italos principes indicta. — Concordiae interpretem inter dissidentes se fore pollicetur Pontifex. — Veteris concordiae pactiones reintegratae. — Bartholomaeus Coleo Italici in Turcam exercitus dux creatus. — Centum millia aureorum stipendii attributa. — Ut portio pro rata in singulos foederatos dividenda. — Oppida occupata restituere Florentinis et Manfredi; exercitum vero in Albaniam Coleo iussus traducere. — De bello strenue in Turcam gerendo sacramentum nuncupare. — Foedifragis ecclesiastica exercitatio intentata. — Controversiae dirimendae facultas Pontifici reservata. — Conclusiones.

(1) Ex Raynaldo, Continuatio Annalium, tom. XIX, pag. 192. — Cum Raynaldo hanc Constit. accuratissime contulimus, atque plusquam triginta loca, quae errata vel corrupta in Cocquelin. edit. irrepserant, emendavimus (n. r.).

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Prooemium.

Ut liberius iustissimum bellum contra ipsos infideles et Crucis sacratissimae spurcissimos hostes, per san. recor. praedecessores nostros iamdudum susceptum, indictum et publicatum, quantum vires nostrae patiuntur, prosequi possimus, et effraenatam eorum rabiem impiosque arcere conatus, quemadmodum, pro ipsius Salvatoris gloria et cunctorum quiete fidelium, prae cunctis aliis rebus, in nostrae mentis consideratione semper habuimus, opportune providere cupientes, et pacem inter universos christicolos componendam, compositam vero tuendam et servandam, permittenteque Altissimo, ad effusi sanguinis christianorum, ipsiusque Dei nostri iniurias propulsandas, christicolos omnes, et in primis Italiam ipsam inhabitantes, veluti propinquiores hostibus praedictis, excitare atque impellere, quantum pastoralis dignitati liceat affectuosissime prope-

Decreta in Turcas a Paulo II expeditio.

ravimus. Qua quidem in re, quid hactenus egerimus; quos reges et principes, quos potentatus praesertim Italiae convocaverimus; quae et quanta eis curaverimus suadere; quo insuper animo, qua diligentia, omni alio intermisso negotio, ad rem hanc dumtaxat componendam intenti fuerimus; quae et qualia nos ipsi primo obtulerimus, et non solum publicatione, sed promissione efficaci ad effectum usque perducta, Ecclesiae pecunias, facultates et bona christianis, ad cohibendam Turcarum eorumdem rabiem obstinatam, ultro solverimus exhibuerimusque; quas denique legationes ad eosdem reges, principes, potentatus atque dominia ad diversas mundi partes, et extra Italiam, non sine maximis sumptibus, duxerimus destinandas; quantumve in pace praedicta conservanda, atque illius foederibus in omnium Italarum partibus renovandis resarciendisque insudaverimus, ac legatis, nuntiis, literis et exhortationibus eos, quos praemissa con-

Narrata ab eodem pro conciliandis regibus et principibus.

cernebant, studuerimus commonere, aliorum sit enarrare; quae omnia, tamquam notissima, praetermittimus, ne ostentationi, sed utilitati et unitati gregis dominici insistere videamur.

Sed quoniam humani generis hostis, zizaniae sator, se ad obsistendum gloriosis rebus gestis gerendisve solet accingere, quo ferventius Dei populus fidelesque catholici res saluberrimas amplectuntur, soletque supernae providentiae dispositio interdum, ad probationem constantiae et firmitatis credentium ipsorumque profectum, permittere quod tumidus aliquantis per praevaleat hostis, superetque fideles, ut tandem, elatus inaniter, in superbiam corruat, et superatus suae divinitatis potentia, penitus confundatur, ipsique soli Deo vivo et vero sit gloria, ac populi Domini, hereditas eius, una cum principibus suis superna beneficia recognoscant, illiusque potentiae, non propriae virtuti, victoriae decus attribuant, et propterea haec, quae summo optabamus affectu, hucusque nequiverimus adimplere de unanimi consensu potentatum praedictorum; attendentes quod magnitudo periculi, quod, occasione ipsorum infidelium, christianae reipublicae apertissime imminet, dissidentibus inter se Italici, caeteris principibus et populis christianorum persuaderi non potest; quod, durante bello Italico, nationum principes aliarum nullum sint verisimiliter subsidium allaturi; opitulante Altissimo, ad renovanda, roboranda, et si qua forte dubietas, si quis scrupulus inde emergerit reintegrandae nationis Italiae, pacis et unionis foedera eo enixius aspiramus, quo per plures potentatus eiusdem nationis legati apud nos pro hac re diuturno tempore institerunt, et ad nostrum pastorale officium pertinet dissidentibus christianis populis pacem indicere, pacem praeferre et praedicare; atque, superna nobis in hac parte potestate concessa, illa observari facere et tueri, iuxta

illud, quod inter caetera in Deuteronomio praecipit Altissimus, ut, si quid difficile et ambiguum foret in causis et dubiis iudiciis faciendis, quisque a sacerdotibus postularet, et quae illi dicerent, procul dubio facerent, nullique superbire liceret, aut sacerdotis imperio, eo tempore quo ministraret, sub poenis gravissimis, contraire; et quod in canone Agathensis concilii legitur exaratum, quod, si dissidentes inter se ad pacem revocari diuturna obstinatione nequirent, a sacerdotibus civitatis argui oportere primum: qui si inimicitias deponere perniciosa intentione contemnerent, de Ecclesiae coetu iustissima excommunicatione pellerentur, in ipso pacis Auctore sperantes indubie, quod filii prudentes, illius eruditionis evangelicae, qua Dominus dicit: *Qui vos audit, me audit*, nequaquam immemores, pastoris sui praecipui vocem intelligentes, ad evitandum calamitates et pericula huiusmodi atque maiora, et ut bona plurima, ad quae omnis nostra aspirat intentio, subsequantur, pacem prout animis amplectentur; cum, iuxta beati Cypriani sententiam, nemo possit Deum habere placatum, qui cum fratribus non pacem, sed zeli discordiam habet, necnon obedientiam debitam nostris, immo verius dominicis monitis et mandatis saluberrimis, utilitatem ipsorum praecipue et commoda concernentibus, exhibebunt; et in hoc etiam arduo difficilique negotio expeditionis praedictae singularem illam devotionem et fidei sinceritatem, quam erga sacrosanctam Romanam Ecclesiam antedictam et Sedem Apostolicam, ac illi pro tempore praesidentem antistitem habuerunt, experimento novissimo comprobabant; tandem, legatis omnibus potentatum praedictorum apud nos longo tempore agentibus, ac saepe numero cum omni charitate auditis, post multos variosque tractatus praemissorum occasione peractos, ac super his habitam et saepius re-

petitam deliberationem maturam, cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem Romanae Ecclesiae cardinalibus nobiscum una provide considerantibus necessarium atque expediens fore, ad cohibendos Tuncarum conatus praedictos, qui, peccatis facientibus, augeri videntur in dies, vota multorum regum, principum et potentatum, quod non aliter, nisi pacata, ut praefertur, Italia, huic communi periculo sunt auxilia praebituri, in unam convenire sententiam, unicam plurimorum potentiam efficere, viresque fidelium pro experientia praemissorum unanimiter experiri oportere; omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius et totius coelestis curiae triumphantis, quorum praesidia pro gerendorum subsistentia humiliter imploramus, auctoritate, deque nostrae et apostolicae plenitudine potestatis, inter universos Italiae potentatus et principes, etiamsi regali vel quavis alia praefulgeant dignitate, et praecipue inter charissimum in Christo filium nostrum Ferdinandum regem Siciliae citra Pharam, regem illustrem, ac dilectos filios nobiles viros Christophorum Maurum, Venerorumque dominium, Galeatum Mariam Vicecomitem, Mediolani ducem, et communitatem civitatis Florentiae ipsorumque regis et ducum haeredes et successores, pacem perpetuam, ab eis omnibus ipsisque adhaerentibus, sequacibus et subditis eorumdem inviolabiliter observandam, et infra triginta dierum spatium a publicatione praesentium acceptandam, harum serie promulgamus et declaramus; illamque ac etiam unitatem et concordiam perpetuam, omnemque armorum cessationem et a quavis iniuria vel offensa abstinentiam et quietem omnimodam eis et ipsorum cuilibet indicimus, nuntiamus atque iniungimus, integram et illaesam volentes ac etiam decernentes, ipsosque potentatus et principes nihilominus in Domino, et per viscera misericordiae Dei nostri exhortantes, eisque ac dilecto filio Bartholo-

maeo de Pergamo nonnullarum armigerarum gentium capitaneo apostolica auctoritate mandantes quatenus, pro eiusdem Salvatoris gloria et honore, ac nostrae et Sedis Apostolicae reverentia, christianae reipublicae et universale bonum privatis commodis anteponere, hostilia, quae in alterutros concitata sunt, arma deponant et deponi faciant cum effectu, a via facti abstineant, nec se invicem armis neque iniuria provocent, sed, Regis pacifici se filios et cohaeredes esse commemorantes, christianam pacem observent, fraterna se amplectantur charitate et diligant, repentes animis quod ex concordia parvae res crescunt, et discordia maximae dilabuntur; ac nos qui, etsi cum omnibus christifidelibus, prout officii nostri debitum exigit, pacem continuo habuerimus et, annuente Domino, quantum ad nos attinet, simus in posterum habituri, pro maiori tamen firmitatis robore et observantia praemissorum, continuatione quoque eiusdem, quam semper nos partem fovere consuevimus, sed veluti mediatores et conservatores, quemadmodum providum decet pastorem, procurabimus, sollicitabimus, tum etiam pro ipsorum potentatum reputatione et honore; nos ipsos et successores nostros canonice intrantes Romanos Pontifices, cum omnibus vassallis, vicariis, dominiis, provinciis, civitatibus, omnibus terris et castris ipsarumque communitatibus et subditis, nobis mediate vel immediate subiectis, ita in ipsa pace includi volumus, et prout singulos de principalioribus potentatibus antedictis includimus, ita etiam nos eiusdem pacis conservatores, protectores et defensores omnino etiam in posterum promittimus.

Ut autem huic, ut speramus, acceptae paci ac concordiae potiora adiiciamus robora firmitatis, et ipsius perseverantia enixius procuretur, atque altera et potissima nostra intentio magnopere ponderanda accelerandave, principalem tenens locum

Perpetua pax
inter Ital. prin-
cipes indicta.

Deo gratus es-
se nequit qui
cum fratrib. ex-
ercent inimici-
tias.

Obfusa plu-
rium Italicae
discordiae.

Componen-
tium Italicae
discordiae.

Concordiam in-
ter dissidentes
sa fore pollicetur
Pontifex.

in nostrae mentis arcano, scilicet christia-
norum tuitio et infidelium humiliatio su-
perborum, cum sperata conversione ad
Dominum, optatum quantocius sortiatur
effectum, inter Ferdinandum regem, du-
ces, dominium et communitatem praedi-
ctos, necnon dilectum filium nobilem
virum Borsium, ducem Mutinae et mar-
chionem Estensem, ac quoscumque alios
principes, civitates, communitates, baro-
nes, milites et nobiles totius Italiae praedi-
ctae, qui, infra quinquaginta dies simi-
liter a publicatione praesentium nume-
randos, sub pace, concordia, unitate et
confoederatione huiusmodi includi volue-
rint, et veluti concordiae amatores, sub
ipsius pacis amoenitate laetari, confede-
rationem, unionem, intelligentiam et li-
gam olim inter clarae memoriae Alfunsum,
Aragonum et Siciliae regem, quondam
Franciscum Foscari et dominium Vene-
torum, Franciscum Sfortiam Vicecomitem
Mediolani, duces, et communitatem Flo-
rentinam praedictos initas ac firmatas, ac
per ipsum ducem Mutinae postea acce-
ptatas et in quibusdam publicis instru-
mentis in forma capitulorum confectis
contentas, auctoritate praedicta, ex certa
scientia innovamus, reintegramus, stabili-
mus et approbamus; ac ipsa confoederati-
onis, unionis et ligae foedera toto tempore
in ipsis capitulis designato duratura, sta-
bilita ac firmissima esse decernimus; et
non modo a potentatibus atque omnibus
aliis et singulis antedictis, sed et a dictis
filiis Senensis et Lucensis civitatum com-
munitatibus, necnon quibuscumque tam no-
stris quam aliorum vassallis, vicariis et
subditis, civitatum aliarum communitati-
bus, proceribus, principibus, baronibus
et nobilibus, cuiuscumque, ut praemittitur,
eminentiae, dignitatis, status vel condi-
tionis fuerint, infra similibus quinquaginta
dierum spatium, includendis et aggregan-
dis, ac infra dictum terminum per do-
cumenta publica acceptantibus, quibus
et eorum singulis honorabilem et conve-

nientem locum, iuxta ipsorum qualitates,
reservamus, et quos ea, ex nunc prout ex
tunc, auctoritate, scientia et potestate praemi-
ssis, includimus et inclusos confoede-
ratosque esse declaramus per praesentes,
inviolabiliter volumus observari; pro cuius
rei stabilitate et observantia potiori, nos,
cuius fiducia non in humanis praesidiis,
sed tota consistit in Domino, qui nostros
gressus, pro sua clementia, et universalem
Ecclesiam orthodoxam mirum in modum
tuetur et protegit, inhaerentes praedeces-
sorum nostrorum vestigiis, qui, sub ipso
unitatis et concordiae inito foedere, bonis
respectibus ac ex rationabilibus et ur-
gentissimis causis tunc latius explicatis,
includi voluerunt, uniones et confoede-
rationes praedictas ratas habentes et gra-
tas, illas tenore praesentium acceptamus,
atque eis munus caelestis benedictionis
adiicimus cum inviolabili observantia praemi-
ssorum.

Praeterea, licet praesentis pacis con-
cordiaeve conditio, prout in misericordiam
Redemptoris nostri confidimus, universo
christianorum coetui maxima allatura sit
commoda, maximum christianis omnibus
robur, et contra detestabiles Crucis et
fidei catholicae eversores auctura sit ani-
mum, hostibus vero formidolosa et illa-
tura terrorem; quia tamen tumidus et in-
solens hostis praedictus Turcarum dux,
multarum gentium, quas suae tyrannidi
subiugavit, numerositate munitus est, ut illi
praeteritorum successuum prosperitate
elato universi christianorum potentatus et
principes, praesertim ipsius Italicae na-
tionis, eo efficacius eoque validius resi-
stere possint et, annuente Domino, gentem
perfidam expugnare, atque a finibus chri-
stianorum expellere: pro maiori quoque ro-
bore et firmitate ipsius pacis Italiae, utque
pro tuitione fidelium aliquod initium praebetur, eundem Bartholomaeum, maturi
consilii virum, strenuum et fidelem no-
strum ac ipsorum potentatum, quemad-

Bartholomaeus
Coleo, filius an-
tueram exercitus
dux creatus.

modum alias, pro reprimendis Turcarum
eorundem conatibus, tractatum et expe-
dientissimum fore, tam a nobis quam ab
oratoribus potentatum eorumdem lauda-
tum extitit, nostris ac ipsorum commu-
nibus stipendiis expeditionis huiusmodi
contra Turcas praedictos generalem capi-
taneum facimus et deputamus, sibi sti-
pendia per nos et potentatus praedictos
usque ad summam centum millium flo-
renorum auri, in hunc, qui sequitur,
modum persolvendam constituentes et as-
signantes, videlicet nos, ut aliis praebea-
mus exemplum, in tribus terminis, scilicet
aprilis, augusti et decembris, annuatim
summam florenorum similium decem et
novem millium per Cameram Apostolicam
supradictis kalendis integre persolvendam
dare, solvere et assignare offerimus, et
bona fide pollicemur; et similiter praefa-
tus rex Ferdinandus, totidem; dux vero
et dominium Venetorum, totidem; Galea-
tius Sfortia Vicecomes, dux Mediolani
praedicti, totidem; priores libertatis, vexil-
lifer iustitiae et commune eiusdem civi-
tatis Florentinae, quindecim millium; re-
liqui vero tres praenominati adhaerentes
et confoederati, novem millium, videlicet
duo primi ex ipsis tribus, quatuor mille
pro quolibet; et communitas civitatis Lu-
canae praefata millium florenorum sum-
mam in eisdem terminis annuatim solvere
teneantur, ita tamen quod idem Bartho-
lomaeus, infra quinquaginta dierum spa-
tium a notificatione praesentium compu-
tandorum, communitati Florentinae praedi-
ctae, vel eorum syndico, Dovadulae,
Mordianense vero et Bubano, castra comi-
tatus nostri Imolensis, dilecto filio Tadeo
de Manfredis, civitatis nostrae Imolensis in
temporalibus generali vicario, absque ulte-
rioris morae dispendio restituat et restitui
faciat cum effectum, et insuper commissum
sibi exercitum in Albaniam sive regiones
decernendas sibi per nos et potentatus
praedictos, pro defensione eiusdem catho-
licae fidei et insolentis infidelium re-

Centum millia
aureorum sti-
pendii attributa.

Ut portio pro
rata in singulos
foederatos divi-
denda.

Oppida occu-
pata restituere
Florentinis et
Manfredo, exer-
citus vero in
Albaniam Coleo
inssus traduce-
re.

primendis traiciat, ac providi et fidelis
capitanei more conducere, et alia ad opus
fidei necessaria et illius hostium profliga-
tionem conficere; necnon opus Dei et eius-
dem fidei, absque fraude vel dolo, prout
et obsequenti animo pergere teneatur et
debeat sicuti consuevit, cui interim usque
ad praefinitum tempus praedictum, pro
stativis et mansionibus expediendi sui
tripartiti exercitus et armigerarum gen-
tium praedictarum, videlicet pro persona
ipsius Bartholomaei et una tertia exerci-
tus supradicti, Christophori Mauri, ducis,
et dominium Venetorum praedictorum
ultra Padum; pro alia vero, ducis Muti-
nensis et marchionis eiusdem; pro reliqua
autem tertia partibus, civitatumstrarum
Forolivii, Ravennatis et Faventinae terri-
toria assignamus.

Volumus autem quod idem Bartholo-
maeus, per se vel procuratorem suum ad
hoc ab eo specialiter constitutum, de offi-
cio praedicto bene, diligenter et fideliter
exercendo, in nostris ac aliorum poten-
tatum praedictorum manibus, fidelitatis
debitae corporale teneatur praestare in
forma solita iuramentum. Caeterum, ut
praemissa omnia et singula illibata serven-
tur, in virtute sanctae obedientiae et
sub anathematis ac divinae maledictionis
interminatione, ac etiam interdicti sen-
tentiis, censuris et poenis, partibus ipsis
earumque adhaerentibus, confoederatis,
colligatis, fautoribus, sequacibus et etiam
colligandis et confoederandis, aliisque quo-
rum interest vel interesse poterit quomo-
dolibet in futurum, districtius inhibemus
ne pacis, concordiae, confoederationis et
unitatis foedera huiusmodi, per se vel alium
seu alios, directe vel indirecte, quovis
quaesito colore aut quavis occasione, vel
eam violare, turbare, aut eis quovis modo
contra facere seu venire praesumant.

Et si, quod absit, quisquam praemissae
nostrae inhibitionis contemptor, sive pacis,
concordiae, confoederationis et unitatis
praedictarum temerarius violator extiterit,

De bello stra-
noe in Turram
gerendo sacra-
mentum nuncu-
pare.

Foedifragis ec-
clesiasticis ex-
communicationis inten-
tal.

si talia praesumens singularis, cuiuscumque eminentiae aut dignitatis, ut praefertur, vel privata persona fuerit, maioris excommunicationis, anathematis et maledictionis aeternae sententias, censuras et poenas, quas ex nunc, prout ex tunc, in ipsos violatores, contemptores atque rebelles sententialiter ferimus in his scriptis, ipso facto incurrant, a quibus praeterquam per nos vel successores nostros canonice intrantes, debita tamen prius satisfactione praemissa, absolutionis beneficium nequeant obtinere; ipsorum vero regna et dominia, ducatus, marchionatus, comitatus, civitates et loca, ac etiam quaecumque alia dominia, civitates et oppida sub libertate viventes, eorumque communitates et universitates interdicto in eis strictissime observando subiaceant; et nihilominus pacis, concordiae, confederationis, unionis et ligae praedictarum foedera, quoad reliquos potentatus et confoederatos illa servantes, violata minime censeantur, sed, contemptore, violatore et rebelli, uno vel pluribus, excluso vel exclusis, pax, concordia, confoederatio, unio et liga praedictae, quoad alios potentatus et confoederatos, firmas, stabiles et illibatae perdurent, iuxta praemissa et capitulorum continentiam praedictorum, adiacentes etiam supradictis, quod si hostis antiqui proditoris calliditate, praemissorum occasione, ambiguitatem aliquam seu ex verborum significatione, vel alias dubietatis scrupulum exoriri contingat forsitan in futurum, nobis et ipsis successoribus sit libera et plena facultas, pro ipsarum partium quiete ac pacis, concordiae, confoederationis et ligae praedictarum subsistentia et observatione firmiori, omnes et singulas ambiguitates et dubia nostrae declarationis oraculo tollere et penitus amputare, interque potentatus ipsos differentias, controversias et simultates, si, quod absit, occasione praemissorum emergerint, dirimere, terminare ac decidere, prout

Controversias dirimendae facultas Pontifici reservata.

nobis et eisdem successoribus, pro omnium praemissorum subsistentia, necessarium visum fuerit ac etiam opportunum, capitulis ligae alias in suo robore permanentibus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam etc. Conclusiones.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae MCCCCLXVII, quarto nonas februarii, pontificatus nostri anno IV (1).

Dat. die 2 februarii 1467, pont. anno III.

VI.

Prohibitio alienandi bona ecclesiastica aut illa ultra terminos locandi.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Prohibitio alienandi. — 2. Innovatio constit. praedecessorum. — 3. Rescissio alienationum aliter fiendarum, cum aliis poenis.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ambitiosae cupiditati, illorum praecipue qui divinis et humanis affectatis, damnatione postposita, immobilia et pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus Ecclesiae, monasteria et pia loca reguntur illustranturque, et eorum ministri sibi alimoniam vendicant, prophanis usibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento exquisitis mediis usurpare praesumunt, occurrere cupientes.

§ 1. Omnium rerum et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum per quod ipsorum dominium, concessionem, hypothecam, locationem et conductionem, ultra triennium, necnon infeudationem vel contractum emphyteuticum, praeterquam in casibus a iure permissis, ac de rebus et bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, et

(1) Legendum pontif. an. III (n. r.).

Proemium.

Prohibitio alienandi.

tunc cum Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus et bonis, quae servando servari non possunt, pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione fieri prohibemus.

Innovatio constit. praedecessorum.

§ 2. Praedecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus et decretis aliis super hoc editis, quae tenore praesentium innovamus, in suo nihilominus robore permansuris.

Rescissio alienationum aliter fiendarum, cum aliis poenis.

§ 3. Si quis, contra huius nostrae prohibitionis seriem, de bonis et rebus eisdem quicquam alienare praesumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio et infeudatio huiusmodi nullius omnino sit roboris vel momenti, et tam qui alienat, quam is qui alienatas res et bona praedicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat; alienanti vero bona Ecclesiarum, monasteriorum locorumque piorum quorumlibet, inconsulto Romano Pontifice, aut contra praesentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali praefulgeat dignitate, ingressus ecclesiae sit penitus interdictus, et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi, animo, quod absit, perseveraverit indurato, lapsis mensibus eisdem, a regimine et administratione suae Ecclesiae vel monasterii, cui praesidet, in spiritualibus et temporalibus sit eo ipso suspensus; inferiores vero praelati, commendatarii et alii Ecclesiarum rectores, beneficiati vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, praepositis, praepositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, praebendis aliisque ecclesiasticis, cum cura et sine, saecularibus et regularibus, beneficiis, quorum res et bona alienarunt dumtaxat, ipso facto privati existant; illaque, absque declaratione aliqua, vacare censeantur, possintque, per locorum ordinarios vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis, quae propterea privatae fuerint) libere de iure conferri, nisi alias

dispositioni Apostolicae Sedis sint specialiter aut generaliter reservata; et nihilominus alienatae res et bona huiusmodi ad Ecclesias, monasteria et loca pia, ad quae ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere revertantur.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, kalendis martii, pontificatus nostri anno IV (1).

Dat. die 1 martii 1467, pontif. anno III.

VII (2).

Erectio Ecclesiae cathedralis Viennensis in Austria, cum reservatione iurispatronatus pro ducibus Austriae (3).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Attentis Friderici imperat. precibus, frequentia populi rerumque utilitate in oppido Viennen. aliisque circumstantiis, — 2. Ipsum oppidum a iurisdictione episcopi et capituli Patavien. liberum esse vult, — 3. Civitatemque nuncupat; — 4. Praeposituram S. Stephani in Ecclesiam cathedralem erigit per episcopum gubernandam. — 5. Dioecesim praescribit. — 6. Capituli efformatio. — Dos episcopi. — 7. Austriae ducibus ius patronatus assertum. — 8. Facultas episcopo et capitulo data statuta conficiendi. — 9. Clausulae.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

In supremas dignitatis specula, dispositione superna, quamvis insufficientibus meritis constituti, ad universas fidelium regiones curae nostrae commissas, sic paternae considerationis intuitum solerter extendimus, sic ad honorem earumdem, extollentiam et sublimationem intendere

(1) Et hic legendum pontif. an. III (n. r.).

(2) Hanc bullam legimus in Editione Rom. sub num. VIII (n. r.). (3) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Exordium.

procuramus, quod ex benemeritis suisque laudabilibus actibus fructus reportasse congaudeant, et caeteri christifideles, eorum imitatione, ad virtutum imitanda vestigia eo ferventius incitentur.

Attentis Frido-
rici imperator.
precibus, fre-
quentia populi
rerumque villi-
tate in oppido
Viennensi, aliis-
que circumstan-
tiis,

§ 1. Attendentes igitur, sicut fidedignorum habet assertio, immo facti notorietas indicat, et charissimus in Christo filius noster Fridericus, Romanorum imperator semper augustus, qui, fervore devotionis accensus, nuper ad visitandum Apostolorum limina ad hanc almam urbem peregre se contulit, nobis inter alia explicavit oppidum suum Viennense, ducatus Austriae, Pataviensis dioecesis, benedicente Altissimo, in populi fidelis multiplicatione foecundum, ac bonorum et rerum omnium ubertate esse refertum, et in eo Studium in omnibus licitis facultatibus generale vigere, ac insignes viros quamplurimos in theologiae, pontificii iuris, medicinae et physicae facultatibus, aliisque liberalibus artibus eruditos commorari: monasteria quoque plurima utriusque sexus personarum regularium, aliaque sacra Dei templa, hospitalia et pia loca, in quibus divinus viget cultus, et magna cum veneratione et solemnitate assidue divina officia celebrantur, consistere: ipsius quoque oppidi populum et universitates, inter caeteras nationis Germanicae, adeo erga Deum et sacrosanctam Romanam Ecclesiam eximia devotione et fidelitate fulgere, quod, ex debito gratitudinis pastoralis, et ipsius Imperatoris praeclarissimis meritis accedentibus, eos Apostolica Sedes paternis prosequi debeat affectibus, ac insigniis maioribus decorare.

Ipsam oppidum
a iurisdictione
episcopi et cap-
ituli Pataviensis
liberum esse
vult,

§ 2. Et propterea, cupientes devotis et humilibus imperatoris praefati petitionibus, ut decet, annuere, ac ipsorum oppidi et populi merita condignis honoribus compensare, eosque spiritualibus ac temporalibus titulis insignire, post tractatum, quem iteratis vicibus super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus habuimus diligentem, et matura

denique, prout tanta rei qualitas exigebat, deliberatione sequuta, ex praemissis et nonnullis aliis rationabilibus animum nostrum inducentibus causis, ad divini nominis laudem et gloriam, exaltationem catholicae fidei, et eiusdem divini cultus augmentum, ac salutem fidelium praedictorum, oppidum Viennense praefatum, cuius territorium et confines praesentibus haberi volumus pro expressis, cum omnibus et singulis Ecclesiis, monasteriis, cappellis et aliis ecclesiasticis ac piis locis, nec non populo, incolis, habitatoribus caeterisque ecclesiasticis et secularibus personis, rebus quoque et bonis eorumdem in eo ipsiusque territorio et districtu consistentibus, ab omni iurisdictione, superioritate, subiectione et potestate venerabilis fratris nostri episcopi Pataviensis moderni et pro tempore existentis, ac dilectorum filiorum capituli Pataviensis eorumdemque vicariorum et officialium, auctoritate apostolica, tenore praesentium, de fratrum eorumdem consilio, prorsus eximimus et perpetuo liberamus.

§ 3. Ipsumque oppidum, tamquam locum insignem et ad hoc congruum, decentem pariter et honestum, in civitatem Viennensem erigimus, et civitatem esse, et perpetuis futuris temporibus nuncupari decernimus.

§ 4. Ipsius quoque oppidi collegiatam Ecclesiam, praeposituram nuncupatam S. Stephani, alias Omnium Sanctorum, quae de iure patronatus dilectorum filiorum nobilium virorum ducum Austriae est, et in qua praepositura, decanatus, cantoria et custodia, dignitates et quamplures canonicatus et praebendae, vicariae quoque et cappellaniae institutae, et a lege dioecesana ac omnimoda iurisdictione eiusdem episcopi Pataviensis prorsus exemptae fore noscuntur, in cathedralem Ecclesiam, cum praeminentiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus et insigniis congruentibus, ipsius erectae civitatis Viennensis erigimus, et episcopalis dignitatis honore

Civitatemque
nuncupat;

Praeposituram
S. Stephani in
Eccles. cathedra-
li erigit per
episcopum gu-
bernandum.

et titulo insignimus; sponsum utilem et idoneum per nostram et Apostolicae Sedis providentiam, annuente Domino, praeficiendum consequuturam, cui idem sponusus praesse valeat et prodesse.

Dioecesi prae-
scribit.

§ 5. Necnon eidem Ecclesiae territorium Viennense et infrascripti castri S. Viti, cum omnibus suis et aliis pertinentiis antiquae praepositurae praedictae, pro ipsius dioecesi assignamus et limitamus.

Capituli effor-
matio.

§ 6. Volentes et eadem auctoritate statuantes quod, in eadem Ecclesia sic in cathedralem erecta, aliae omnes et singulae dignitates, administrationes, officia, canonicatus et praebendae ac vicariae et cappellaniae in eo statu et robore, in quo antea fuerant, post erectionem huiusmodi existant et perpetuo maneant, cum fructibus, redditibus et proventibus earumdem; ita tamen quod omnia et singula mobilia et immobilia bona, quae, ante erectionem huiusmodi, ad praeposituram actu vacantem de iure vel consuetudine quomodolibet pertinebant, una cum castro S. Viti prope Viennensem civitatem praedictam et quibuscumque aliis dictae antiquae praepositurae fructibus, redditibus, proventibus, iuribus, obventionibus, iurisdictione et pertinentiis universis, ad mensam episcopalem Viennensem perpetuis quibuscumque temporibus pertineant in futurum; reservata tamen ex eis, pro ipsius Ecclesiae praeposito pro tempore existenti, congrua portione, ex qua decenter se valeat sustentare; nisi ipsi praepositurae de aliis novis redditibus et dote congrua per imperatorem praefatum provideatur, quemadmodum nobis facturum spondit.

Austriae duci-
bus ius patro-
natus assertum.

§ 7. Et insuper, imperatori praefato eiusque in dicto ducatu Austriae successoribus ius patronatus ac praesentandi personas idoneas in praepositum, decanum, cantorem et custodem, necnon ad singulos canonicatus et praebendas, vicarias et cappellantias huiusmodi, pro hac primaria vice, et deinceps quoties illos vacare contigerit: institutionem vero et confirmatio-

nem eorumdem decanatus, cantoriae et custodiae singulorumque canonicatum et praebendarum, vicariarum et cappellaniarum huiusmodi, similiter etiam quorumcumque aliorum beneficiorum in dicta Viennensi civitate et eius dioecesi existentium, dicto episcopo Viennensi pro tempore existenti perpetuis futuris temporibus reservamus.

Facultas opti-
morum et capi-
tulo data sta-
tuta confirman-
di.

§ 8. Et nihilominus, praefatis episcopo et capitulo edendi quaecumque rationalia et honesta statuta et ordinationes, prout ipsi Ecclesiae convenire conspexerint, etiam cum adiectione poenarum et iuramento firmandi pro illorum observantia, auctoritate praefata, tenore praesentium, facultatem concedimus et etiam potestatem; constitutionibus et ordinationibus apostolicis aut aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Chausulae.

§ 9. Nulli ergo liceat hanc paginam nostrae exemptionis, liberationis, constitutionis, erectionis, insignitionis, assignationis, limitationis, statuti, voluntatis, reservationis et concessionis infringere etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, quintodecimo kalendas februarii, pontificatus nostri anno quinto (1).

Dat. die 18 ianuarii 1468, pont. anno iv.

VIII (2).

Quod monasteria, prioratus et alia beneficia ecclesiastica, perpetuo unita et de cetero non vacantia, teneantur rev. Camerae Apostolicae debita iura et servitia, ut taxata sunt, praestare: alia vero annuatim persolvere singulis quindecim annis.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Plures Pont. multa beneficia perpetuo univerunt. — 2. Unde, ob non

(1) Legendum pontif. an. iv. Hoc ducti errore Romani Editores hanc sub. num. VIII posuerunt bullam (n. r.). (2) Haec in Editione Rom. sub num. VII reperitur (n. r.).

vacationem, Camerae Apost. iura sua non praestabantur. — 3. Hic ideo Pont. providet (ut in prima parte rubr.) — 4. (Et prout in secunda); — 5. Iubet etiam solvi annatam de quindennio praeterito, et caveri pro futuris; — 6. Alioquin uniones irritat. — 7. Clausulae derog. et decretum irritans.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Decet Romanum Pontificem sic suis fore gratis liberalem, quod in Ecclesiarum, monasteriorum aut clericalis ordinis personarum saecularum sive regularium favore concessa, in Camerae Apostolicae vel aliis praeiudicium non redundant.

Piores Pontif. multa beneficia perpetuo univerrunt.

§ 1. Sane dudum, ad humiles universorum poscentium supplicationes et ex certis rationabilibus causis tunc expressis inducti, tam nos quam S. R. E. Martinus V, Eugenius IV, Nicolaus etiam V, Callistus III et Pius II Pontifices, praecessores nostri, quamplura diversorum Ordinum monasteria, prioratus, praeposituras, praepositatus conventuales, necnon dignitates maiores in cathedralibus metropolitans, et principales in collegiatis Ecclesiis, administrationes quoque, officia et beneficia ecclesiastica, etiam dispositioni apostolicae generaliter reservata, invicem, vel aliis cathedralibus etiam metropolitans vel collegiatis Ecclesiis, earumque capitularibus mensis ac mensariis, dignitatibus, collegiis, universitatibus et beneficiis, et praesertim congregationis canonicorum regularium S. Augustini Lateranen. et de Scopeto seu S. Salvatoris nuncupatorum, monachorum S. Iustinae Paduan., Montis Oliveti, S. Benedicti Cisterciens., Vallis Umbrosae et Cartusien. Ordinibus, presbyterorumque S. Georgii in Alga Venetiarum, atque aliis monasteriis, domibus, hospitalibus, fabricis et piis locis utriusque sexus personarum, sub diversis modis et formis, apostolica auctoritate univimus, incorporavimus et anneximus, applicavimus atque submissimus.

§ 2. Proptereaque Ecclesiae, monasteria, prioratus, praepositurae, dignitates, administrationes, officia et beneficia unita huiusmodi cum amplius nequaquam vacare sperentur; cumque propterea Camerae Apostolicae necnon venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium collegium et Sedis Apostolicae officiales detrimentum non modicum patiantur.

Unde, ob non vacationem, Camerae Apostol. iura sua non praestabantur.

§ 3. Nos, quorum interest eorundem Camerae, collegii et officialium indemnitati prospicere, volentes, quemadmodum par est, ut uniones, incorporationes, annexiones, applicationes et submissiones praefatae, si alias rite et rationabiliter processerunt, ita in sua firmitate permaneant, quod ipsorum, quibus una cum suis oneribus unita fuere, commodis deserviant et aliorum iura propterea non laedantur, auctoritate apostolica, tenore praesentium statuimus, ordinamus, decernimus et declaramus quod omnia et singula monasteria, videlicet illa quorum fructus et redditus et proventus ad summam centum floren. auri de Camera, secundum communem aestimationem, ascendunt annuatim, si in libris eiusdem Camerae taxati reperiuntur, communia et minuta servitia atque alia iura debita et consueta tam ipsis Camerae et collegio quam officialibus praefatis.

Hic ideo Pontif. providet (ut in prima parte rubr.).

§ 4. Reliqua vero monasteria, prioratus, praepositurae, praepositatus, dignitates, personatus, administrationes, officia et beneficia, ut praefertur, unita, pro quibus Camerae Apostolicae annata seu alia iura solvi consueverant vel debebant temporibus retroactis et de solvendo singulis certis temporibus futuris obligatio in eadem Camera per inadvertentiam facta non fuit, annatam sive medios fructus unius anni in posterum, singulis quindecim annis perpetuo sequuturis, eidem camerario solvere teneantur et debeant.

(Et prout in secunda);

§ 5. Et quod de omnibus monasteriis, prioratibus, praepositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis

Iubet etiam solvi annatam de quindennio praeterito, et caveri pro futuris;

SUMMARIUM

et beneficiis, ut praefertur, unitis, a quorum unionum temporibus, postquam illae sortitae effectum, anni quindecim effluxerunt, infra annum proxime futurum, communia minuta et alia iura seu annatas et medios fructus huiusmodi solvere adstringantur etiam singulis annis quindecim in futurum, prout multi alii similes uniones et gratias obtinentes faciunt et facere consueverunt, et ad hoc ii, quorum interest, infra unius anni spacium, se in eadem Camera efficaciter obligare debeant cum effectu.

Alioquin uniones irritat.

§ 6. Alioquin, si a solutione aut obligatione praemissis cessare praesumpserint, union., annexion. et incorporationes praefatae habeantur penitus pro infectis, et sic unita monasteria, prioratus, praepositurae, praepositatus, dignitates, personatus, administrationes, officia et cuiusvis qualitatis aut generis beneficia huiusmodi, tamquam vere vacantia, possint libere a Sede praefata impetrari et canonice obtineri, ac si uniones ipsae et super eis confectae literae, processus quoque habiti per eosdem et quaecumque inde secuta nullatenus emanassent.

Clausulae derog. et decretum irritans.

§ 7. Non obstantibus union. et aliis praemissis ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Si quis autem etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, VIII idus ianuarii, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 6 ianuarii 1469, pontif. anno v.

IX (1).

Conficiendi, benedicendi et consecrandi Agnus Dei vulgariter nuncupatos Romano dumtaxat Pontifici potestatem reservat.

(1) Hanc romana Editio bullam ponit per errorem sub num. x (n. r.).

Exordium. — 1. Constitutio (de qua in rubrica). — Cereorum huiusmodi virtutes. — 2. Poenae contra inobedientes. — 3. Qui ceras huiusmodi ab aliis confectas tenent, cui debeant resignare. — 4. Clausulae.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Immoderata perversorum cupiditas, nesciens abstinere a vetitis et inordinatis affectibus, legem imponere rationis digne praesidentis officium ad executionem iustitiae excitat, ut praesumptorum cohibeatur audacia et ipsorum coherctio (1) cedat religionis in exemplum.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 1. Horum igitur consideratione inducti, et ne de rebus sacris aut Deo dicatis, ad devotionem et salutem credentium, sanctorum Patrum ordinatione provida, institutis, et pro impetranda venia ac peccatorum macula abstergenda inventis, lucri causa, fiat commercium aut passim ut prophana tractentur, universis et singulis, cuiuscumque status vel conditionis fuerint, ecclesiasticis saecularibusque personis, auctoritate apostolica, tenore praesentium districtius inhibemus, ne aliquas cereas formas innocentissimi Agni imagine figuratas, quas Agnus Dei communis usus appellat, et Romano tantum Pontifici, pro supremae potestatis arbitrio, illas conficere, benedicere, consecrare et cum devotione poscentibus, pro remissione peccaminum, elargiri licet, ut christifideles, per eius tactum et usum, inter cetera, invitentur ad Dei laudes, ab incendio atque naufragio liberentur; procella quoque turbinum, fulgura, grandines, tempestates et omne malignum molimen procul ab eis pellantur; praegnantibus absque partus periculo conserventur: quovis modo, etiam auro, argento vel aliis thecis inclusas, consecratas aut temeritate propria confectas, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, vendere aut distrahere seu permutare praesumant.

Cereorum huiusmodi virtutes.

(1) Leg. f. correctio (n. r.).

§ 2. Si quis autem contra inhibitionem nostram huiusmodi temere venire praesumpserit, sententiam excommunicationis incurrat; et si clericus fuerit, omnibus, quae obtinuerit, beneficiis et officiis ecclesiasticis privatus existat; et nihilominus laicus, quoties id fecerit, per annum carceri mancipetur ob tanti facinoris ultionem.

§ 3. Volumus autem, quod ii, qui cereas imagines sive *Agnos Dei* confectos huiusmodi apud se habuerint, infra octo dierum spatium a prohibitione praesentium computandum, illos venerabili fratri nostro Nicolao episcopo Pharensi consignare teneantur, recepturi pro cera aequivalentem compensam vel satisfactionem condignam, alioquin sententias et poenas praedictas, ipso termino elapso, incurrant.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis et voluntatis infringere etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quadringentesimo septuagesimo, duodecimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 21 martii 1470, pontif. anno vi.

X (1).

Reductio sanctissimi Iubilaei, sive anni sancti ad annum vigesimum quintum, quo visitantes basilicas Ss. Petri et Pauli et S. Ioannis in Laterano ac S. Mariae Maioris de Urbe, plenissimam peccatorum veniam consequuntur (2).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Bonifacius VIII Iubilaeum quolibet centesimo anno concessit. — 2. Clemens VI ad annum 50 reduxit. — 3. Greg. XI statuit etiam visitari Ecclesiam B. Mariae Maioris. — 4. Urb. VI Iubilaeum

(1) Haec bulla in Mainardi editione sub num. ix habetur (a. r.). (2) Institutionem huiusmodi Iubilaei pro quolibet centesimo anno statuit Bonif. VIII, ut sup. in eius Const. Antiquorum.

celebrari praecipit quolibet anno 33; — 5. Mart. V. approbavit; — 6. Nicol. V. confirmavit; — 7. Hic modo Pontif. ad annum 25 reducit. — 8. Iubilaei indulgentias consequi volentes considerent quae Pontifex proponit.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ineffabilis providentia summi Patris (qui, pro redemptione humani generis eiusque reconcilianda natura, Adae praevaricatione perpetuae mortis damnatione mulcata, Unigenitum suum vestem nostrae mortalitatis assumere, et post evangelicae doctrinae sacra erudimenta, ac vitae Ipsius actus et conversationis exempla, crucem voluit et mortem subire) laudabili imitatione nos instruxit ut, qui insufficientibus meritis vices ipsius Redemptoris tenemus in terris, summis enitatur studiis gregem dominicum vigilantiae nostrae sua praedestinatione commissum, quem callidi hostis versutia iustitiae limitibus saepe divertit, Auctori nostro, qui non mortem, sed poenitentiam desiderat peccatorum, reddere acceptabilem et honorum operum sectatorem, ut, in extremi tremendique iudicii ratione reddenda, rigorem iustitiae et ultionis merita evitare possimus. Decet igitur nostrae mentis intuitum ad ea vigili attentione convertere, per quae, supremi favoris suffragante praesidio, ita universorum Christi fidelium animarum saluti prospiciamus utiliter et gratiarum spiritualium donis salubriter consulamus, quod adversus ipsius hostis astutias congruo valeat antidoto subveniri, ipsique fideles aeternae beatitudinis praemia, largiente Altissimo, consequantur.

§ 1. Dudum siquidem cum fida relatio antiquorum haberet quod accedentibus ad honorandam Principis apostolorum de Urbe basilicam magnae concessae forent remissiones et indulgentiae peccatorum, felicitis recordationis Bonifacius Papa VIII, praedecessor noster, summo studio salutem appetens fidelium singulorum, et attempta consideratione recensens quod, per

Proemium.

Bonif. VIII Iubilaeum quolibet 100 an. concessit.

beatissimos christianae fidei principes Petrum et Paulum, sacrosancta Romana et universalis Ecclesia religionis sumpsisset exordium, ac Evangelium Christi Romae resplendisset; ut iidem apostolorum principes, gregis dominici pastores et eiusdem Ecclesiae columnae firmissimae, in speciali veneratione et honorificentia haberentur, ipseque praedecessor fidelibus ipsis incomparabilem salutis thesaurum aperiret, de fratrum suorum consilio, voluit atque decrevit quod omnes qui anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo, et quolibet anno centesimo ex tunc in antea secuturo, ad ipsorum apostolorum basilicas de Urbe accederent reverenter, ipsasque, si Romani, ad minus triginta; si vero peregrini aut forenses, quindecim diebus continuis vel interpolatis, saltem semel in die, vere tamen poenitentes et confessi, personaliter visitarent, suorum omnium peccatorum remissionem et veniam plenissimam obtinerent.

§ 2. Postmodum vero sanctae recordationis Clemens Papa sextus, noster etiam praedecessor, ex praemissis et nonnullis aliis animum suum moventibus causis, indulgentiam antedictam ad annum quinquagesimum provida consideratione reducens, apostolica auctoritate statuit ut omnes christifideles qui praedictas basilicas et Lateranen. ecclesiam de quinquaginta in quinquaginta annos, certo modo tunc expresso, devote visitaverint, eandem peccatorum suorum veniam consequerentur.

§ 3. Et successive pia memoriae Gregorius Papa XI, similiter praedecessor noster, cupiens ut ecclesia Beatae Mariae Maioris de Urbe cum eisdem basilicis et Lateranen. ecclesia indulgentiae privilegio decoraretur praedicto, ex certa scientia voluit, statuit et auctoritate praedicta ordinavit quod quicumque christifideles huiusmodi indulgentiam per ipsius Clementis literas declaratam assequi affecta-

rent, eandem ecclesiam B. Mariae Maioris, sicuti basilicas et Lateran. ecclesiam supradictas, visitare deberent et etiam tenerentur.

§ 4. Et deinde Urbanus sextus in sua obedientia nuncupatus, provide considerans quod aetas hominum amplius solito in dies laberetur pauciores, ac desiderans quamplurimos eiusdem indulgentiae fieri participes, cum ad annum quinquagesimum, propter brevitatem vitae, plurimi hominum minime perveniant, ut populorum augeretur devotio, fides splenderet et charitas amplius incalesceret, ex eisdem et aliis non minoribus causis, de fratrum suorum consilio, annum quinquagesimum supradictum ad trigesimumtertium reducens, statuit, de fratrum suorum eorumdem consilio et apostolicae plenitudine potestatis, quod universi fideles vere poenitentes et confessi, qui in anno a nativitate eiusdem Domini millesimo trecentesimo nonagesimo, et deinceps perpetuis temporibus, de triginta tribus annis in triginta tres annos, basilicas ac Lateranen. et Sanctae Mariae Maioris praedictae urbis ecclesias, causa devotionis, modo praemisso visitarent, eandem consequerentur remissionem et veniam peccatorum.

§ 5. Postremo vero, postquam felicitis recordationis Martinus quintus, Romanus Pontifex praedecessor noster, reductionem per eundem Urbanum factam huiusmodi ratam habens et gratam, ipsam in sua firmitate persistere et anno trigesimotertio supradicto observari debere censuerat, et ad effectum deduci anno ingruente praedicto permiserat, prout observata extitit.

§ 6. Pia recordationis Nicolaus Papa quintus, similiter praedecessor noster, eorumdem praedecessorum inhaerendo vestigiis, praedictas Clementis eiusdem concessionis literas ratas habens et gratas, eas, de fratrum nostrorum, tunc suorum, consilio et apostolicae potestatis plenitu-

Urb. VI Iubilaeum celebrari praecipit quolibet anno 33.

Mart. V approbavit.

Nicol. V confirmavit.

dine, innovavit et approbavit, suique scripti patrocinio communiavit, indixitque, statuit, decrevit et ordinavit ut omnes christifideles vere poenitentes et confessi, qui, iuxta formam in literis Clementis praedecessoris huiusmodi comprehensam, in anno a nativitate Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo tunc futuro, basilicas et ecclesias antedictas visitarent, ut praefertur, omnium peccatorum suorum plenissimam indulgentiam consequerentur, prout in dictis literis plenius continetur.

Hic modo Pontif. ad annum 13 reducit.

§ 7. Nos igitur, qui, miseratione Altissimi, labentibus annis, regimini catholicae et universalis Ecclesiae fuimus, divina clementia disponente, praefecti, provida consideratione non immerito attendentes humanae conditionis statum fragilem ad peccandum proclivem et ad declinationem usque adeo celeri cursu, ut praemititur, properare; brevissimum quoque vitae spatium et, peccatis nostris exigentibus, crebras pestilentias, varios morbos laetiferos, gravissimas quoque Turcarum et infidelium adversus fideles persecutiones assiduas, atque universam Christianitatem, retroactis temporibus quassatam, adhuc variis non quidem minoribus iniuriis lacerari et calamitosis casibus et dispendiis subiacere, aliasque plurimas aerumnas in Christi populos adeo invalescere, et, eis atque aliis sinistris casibus plerumque causantibus, admodum pauci remissionem et indulgentiarum huiusmodi participes fieri mereantur; necnon ante considerantes novum vel a moribus alienum non esse, pro veritate (1) temporum, antecessorum eorundem statuta reduci ad spatium temporis brevioris, maxime pro salute animarum fidelium, quam tota mente appetimus, et iuxta datam nobis a Domino gratiam assidue procuramus, ex praemissis et quibusdam aliis non minoribus causis ad id animum nostrum inducentibus, annum trigesimumtertium huiusmodi, de venerabilium fratrum nostrorum

(1) Leg. putamus varietate (a. r.).

consilio et ipsius potestatis plenitudine, ad annum vigesimumquintum reducentes, auctoritate, scientia et potestate praemissis, statuimus et ordinamus quod de cetero perpetuis futuris temporibus annus iubilaeus (plenariae videlicet remissionis et gratiae et reconciliationis humani generis nostro piissimo Redemptori), cum omnibus et singulis indulgentiis et peccatorum remissionibus supradictis, de vigintiquinque annis, cum gratiarum actione et mentis iucunditate, debeat ab omnibus christifidelibus frequentari ac etiam celebrari. Nos enim, de omnipotentis Dei misericordia et ipsorum apostolorum auctoritate confisi, eisdem utriusque sexus fidelibus, qui in anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, incipiendo a primis vespere vigiliae Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto et ut sequitur finiendo, ac deinceps, de vigintiquinque annis in vigintiquinque annos, basilicas et ecclesias antedictas, alias iuxta ordinationem eorundem praedecessorum, devote visitaverint, ut praefertur, plenissimam peccatorum suorum omnium veniam elargimur.

§ 8. Attendant igitur universi fideles, qui ad rationem perspicuae veritatis attingere quaerunt, ac in statera cordis iusto libramine ponderent suorum sarcinam peccatorum, et quam graviter se reos constituerint erga ipsum Redemptorem piissimum, divinam contra se clementiam provocando. Debitorum suorum etiam relegant memoriale, atque animo repetant huius defluentis saeculi cursum ad exitum continuo properare, et inexorabilem legem mortis, absque ullius exceptionis beneficio, omnibus esse indictam, quae, sine personarum dignitatumque delectu, cunctos reddit aequales, nihilque esse in quo vanam huius mundi gloriam iuvenibus extollamus titulis, dum nascenti dies mortis indicitur, ac per tacitos fallentesque decursus huius vitae mortalitas ad extre-

In iubilaei indulgentias consequi volent. considerent quae Pontifex proponit.

SIXTUS IV

PAPA CCXIV

Anno Domini MCCCCLXXI.

num diem fugaci temporis mobilitate raptatur. Provide deinde considerent tremendi iudicii diem, in qua omnium, quae in corpore gessimus, et sive bonum fuerit sive malum, reddituri erimus rationem, et absque provocationis effectu quisque propriam mercedem accipiet, aut aeternae beatitudinis praemia, aut mortis perpetuae et damnationis aeternae supplicia, quibus secunda mors finem imponere aut ea mitigare nequibit; et tandem, cum ita sit, nihilque habeat humana mortalitas quod honorum omnium Largitori digne retribuere possit (cum nullum in se bonum inveniat, quod non sit ei liberaliter a Deo collatum), ut mortis huius et damnationis detrimenta evitent, his atque aliis meritoriis operibus peccata sua omni ex parte studeant expiare, ut saltem per haec media atque remissionum et indulgentiarum largitionem huiusmodi, quibus christicolae omnes, veluti data manu, ad salutem perpetuam invitamus, ac sanctorum meritis et intercessionibus adiuti, ad aeternam mereamur beatitudinem pervenire. Suscipiant etiam cuncti fidei catholicae professores patris monita et instituta salutis, atque praecipua cum exultatione, ad praeparandum iter sibi ad gloriam sempiternam, has remissionum ac indulgentiarum gratias uberrimas, quas nos, illarum dispensatores indigni, tamquam Iesu Christi vicarius, de sacrosanctae Romanae Ecclesiae thesauris exhibemus, ut ipsorum animas, ab hostis teterrimi potestate ereptas, immortalis Deo Creatori nostro, sicuti supremis desideramus affectibus, exhibere, et nos cum eis superna beatitudine perfrui valeamus. Amen.

Nulli ergo etc.

Si quis autem etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno a nativitate eiusdem Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, terdecimo kalendas maii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. 19 aprilis 1470, pontif. anno vi.

Sixtus IV, antea Franciscus Roboreus, patria Savonensis, ex Ordine fratrum Minorum S. Francisci, S. R. E. presbyter cardinalis tituli S. Petri ad Vincula, electus est in Romanum Pontificem die 9 augusti 1471, et die 28 eiusdem S. Bartholomaeo sacro (1) pontificali coronatur thiara. Sedit in B. Petri Sede annos XIII, dies IV, et octo promotionibus XXXIV creavit cardinales temporibus Friderici III imperatoris. Obiit die 13 augusti 1484, et sepultus est in basilica S. Petri. Vacavit Sedes dies XV (2).

I.

Privilegia thesaurarii et clericorum rev. Camerae Apostolicae, suorum nepotum et familiarium (3).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Eug. IV, Nic. V et Callist. III statuerunt multa circa regimen Camerae. — 2. Hic modo Pontifex illas bullas confirmat; — 3. Suosque familiares et veros cappellanos Sedis Apostolicae esse declarat thesaurarium et clericos d. Camerae; — 4. Expeditiones Camerae et Cancellariae pro eis et eorum nepotibus ac familiaribus gratis dare praecipit. — 5. Executores huius bullae deputat.

Sixtus Papa IV ad perpetuam rei memoriam.

Dispositione divina, quamvis immeriti, gregi dominico et ecclesiastico statui praesidentes, inter nostri officii curas multiplices nobis imminentes, Romanae Curiae et Apostolicae Sedis officialium status, regimen et gubernatio nostrum

Prooemium.

(1) Ita Infessura in suo Diario. (2) Exclusis extremis. (3) De his habes sup. Constit. Eug. IV, Inter, pag. 32 huius tomi; et Constit. Callisti III, Quae laudabili, pag. 116 eiusdem.